

**Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta**

Rigorózní práce

ROZHODČÍ ŘÍZENÍ – OTÁZKA ARBITRABILITY

Konzultant: Prof. JUDr. Květoslav Růžička, CSc.

Zpracovatel: Mgr. Zbyšek Kordač

Květen 2008

Čestné prohlášení :

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze dne 12. května 2008

Mgr. Zbyšek Kordač

Poděkování:

Na úvod své práce bych rád poděkoval Prof. JUDr. Květoslavu Růžičkovi, CSc. za konzultace, cenné rady a odborné vedení. Dále bych chtěl též poděkovat pracovníkům a pracovnícím Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky za poskytnutí možnosti čerpat informace z knihovny Rozhodčího soudu.

OBSAH:

Seznam použitých zkratk	3
<u>A. Úvod – význam rozhodčího řízení při řešení sporů</u>	5
<u>B. Stat'</u>	7
<u>1. Obecně o rozhodčím řízení</u>	7
1.1 Pojem a právní charakter rozhodčího řízení	7
1.1.1 Smluvní (kontraktační) teorie	9
1.1.2 Jurisdikční teorie	10
1.1.3 Smíšená teorie	11
1.1.4 Autonomní teorie	11
1.2 Otázka arbitrability	13
1.3 Právní charakter rozhodčí smlouvy	14
1.4 Klasifikace rozhodčích smluv	16
1.5 Osoby rozhodců a jejich postavení	19
1.5.1 Nepodjatost rozhodce	20
<u>2. Právní úprava rozhodčího řízení v České republice</u>	21
2.1 Historický exkurz	21
2.2 Platná právní úprava	23
2.2.1 Úprava arbitrability v zákoně o rozhodčím řízení	25
2.2.1.1 Arbitrabilita sporů vyplývajících z pracovněprávních vztahů	31
2.2.1.2 Arbitrabilita sporů v oblasti kolektivního vyjednávání	38
2.2.1.3 Arbitrabilita sporů o určení	45
2.2.1.4 Arbitrabilita sporů o práva k nemovitostem	49
2.2.1.5 Arbitrabilita sporů z práva obchodních společností a družstev	55
2.2.1.6 Arbitrabilita sporů v oblasti dědického práva	68
2.2.1.7 Arbitrabilita v dalších právních oblastech	72
2.2.2 Posuzování arbitrability konkrétního sporu	74
2.2.2.1 Posouzení prováděné stranami sporu	75
2.2.2.2 Posouzení prováděné rozhodci (rozhodčím soudem)	77
2.2.2.3 Posouzení prováděné obecným soudem	82
2.2.3 Některé další otázky rozhodčího řízení a jejich řešení v aktuální judikatuře NS ČR	85

2.2.3.1 Užití úpravy občanského soudního řádu v rozhodčím řízení	86
2.2.3.2 Jmenování rozhodce soudem	92
<u>C. Závěr – úprava otázky arbitrability v ČR a její další možný vývoj</u>	95
Použitá literatura	99
České odborné publikace	99
Zahraniční odborné publikace	100
Odborné články	101
Seznam judikatury se vztahem k problematice rozhodčího řízení	106
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR	106
Rozhodnutí Ústavního soudu ČR	108
Rozhodnutí ostatních soudů ČR	109

Seznam použitých zkratek:

Evropská úmluva	Evropská úmluva o obchodní arbitráži publikovaná vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 176/1964 Sb.
exekuční řád	zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
insolvenční zákon	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů
Investiční úmluva	Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států publikovaná ve sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 420/1992 Sb.
Newyorská úmluva	Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů publikovaná vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 74/1959 Sb.
NS ČR	Nejvyšší soud České republiky
občanský soudní řád	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
starý zákoník práce	zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
ÚS ČR	Ústavní soud České republiky
Vzorový zákon UNCITRAL	Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži z 21. června 1985 (UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration)
zákon o elektronických komunikacích	zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích, ve znění pozdějších předpisů

zákon o katastru nemovitostí	zákon č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů
zákon o kolektivním vyjednávání	zákon č. 1/1992 Sb., o kolektivním vyjednávání, ve znění pozdějších předpisů
zákon o komoditních burzách	zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, ve znění pozdějších předpisů
zákon o konkursu a vyrovnání	zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů
zákon o podnikání na kapitálovém trhu	zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu
zákon o rozhodcovském konaní	zákon č. 244/2002 Z. z., o rozhodcovském konaní
zákon o rozhodčím řízení	zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů
zákon o zápisech	zákon č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných práv k nemovitostem, ve znění pozdějších předpisů
zákoník práce	zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

A. Úvod – význam rozhodčího řízení při řešení sporů

Při běžném chodu lidské společnosti dochází ke vzniku sporů. Důvody jejich vzniku jsou různé. Jsou jimi např. protichůdnost zájmů různých subjektů, rozdílnost v chápání a přístupu k různým otázkám, nedorozumění, zlá vůle atd. Je zřejmé, že spory v lidské společnosti vznikaly v celé její historii. A vzhledem i k budoucí existenci výše uvedených důvodů jejich vzniku je zřejmé, že spory budou vznikat i v budoucnu.

Z tohoto důvodu byla lidská společnost nucena si vybudovat mechanismy řešení sporů, které v jejím rámci vznikají. V různých obdobích jejího vývoje byly užívány různé metody řešení sporů v tom kterém období vznikajících. Při zkoumání charakteru vývoje takových metod nelze přehlédnout dlouhodobý trend spočívající v jejich postupné institucionalizaci. S rostoucím významem instituce státu je opouštěn způsob řešení sporů spočívající v svémoci subjektu, jenž je stranou takového sporu, a tento způsob je nahrazován procesy upravenými pravidly, jejichž smyslem je dát příležitost k uplatnění svých zájmů oběma (všem) stranám takového sporu.

Dá se říci, že vyspělost určité společnosti je možné (mimo jiné) poměřovat i podle toho, jak vyspělé jsou mechanismy, jejichž prostřednictvím jsou řešeny spory v rámci takové společnosti vznikající. Aby byl nějaký mechanismus řešení sporů považován za vyspělý, musí dle mého názoru splňovat základní dva předpoklady. Prvním z nich je ten, že daný mechanismus musí být efektivní. To znamená, že jeho prostřednictvím musí být možné dosáhnout řešení sporu. Při posuzování efektivity mechanismu je pak třeba přihlížet k délce trvání řešení sporu tímto způsobem a k nákladnosti (finanční náročnosti) takového řešení.

Druhým předpokladem pro to, aby některý způsob řešení sporu bylo možné považovat za vyspělý, je ten, že strany sporu musejí vnímat

řešení jeho prostřednictvím dosažené jako relativně spravedlivé. Je zřejmé, že použití pojmu „spravedlnost“ je poněkud problematické s přihlédnutím k tomu, že chápání jeho obsahu je relativní a proměnlivé vzhledem k období, místu a subjektu, kterým je tento pojem použit. V kontextu hodnocení metod řešení sporů je jeho obsah třeba chápat jako stav, kdy jsou strany sporu toho názoru, že v průběhu řešení sporu měly možnost uplatňovat svá práva a své zájmy a že hlavním hlediskem při řešení jejich sporu byla oprávněnost jimi uplatněných nároků.

Jednou z metod řešení především majetkových sporů, která se v průběhu historického vývoje vyvinula, je i rozhodčí řízení. Není možné přesně určit, kdy a jak rozhodčí řízení vzniklo, ale je možné označit důvody a motivy, které k jeho vzniku vedly. Byla jimi především potřeba efektivního a rychlého řešení sporů v oblastech, kde buď chyběla sjednocující autorita, jenž by měla pravomoc takové spory řešit (jako tomu bylo v oblasti mezinárodního obchodu), nebo v oblastech, kde byl zájem na vyřešení sporu v rámci určité komunity bez účasti širších mocenských autorit (státu), jako tomu bylo v prostředí cechů.

V dnešní době představuje rozhodčí řízení alternativu k řešení sporů prostřednictvím soudního řízení. Ve srovnání se soudním řízením lze jeho výhody shledat především v jeho následujících znacích:

- neformálnosti;
- větší dispoziční volnosti spočívající např. v možnosti určit osoby, které budou spor rozhodovat, pravidla pro jejich postup v řízení, jazyk řízení, místo, kde bude řízení vedeno atd.;
- menší časové i finanční náročnosti řešení (většinou);
- dostupnosti řešení i ve sporech, u nichž jinak chybí společná autorita, která by mohla spor rozhodnout (typicky oblast mezinárodního obchodu); a

- snadnější vymahatelnosti rozhodnutí v takovém sporu vydaného.

Prostřednictvím rozhodčího řízení však není možné řešit všechny spory vznikající v rámci lidské společnosti. Obecně lze říci, že jeho prostřednictvím lze většinou řešit spory majetkové. Konkrétní vymezení oblastí vztahů, které je možné podřídit rozhodování v rozhodčím řízení, je pak zpravidla věcí národního práva. Je třeba konstatovat, že, ač existuje oblast právních vztahů, která bývá pravidelně svěřena rozhodování v rozhodčím řízení napříč národními právními řády, existují též oblasti, u nichž lze srovnáním jednotlivých národních úprav shledat rozdíly.

Ve své práci se hodlám zabývat především vymezením oblasti sporů, u kterých je umožněno jejich rozhodování v rámci rozhodčího řízení v České republice. Nebude se však jednat pouze o popis platné právní úpravy České republiky. Ve srovnání s příklady právních úprav některých dalších států bych chtěl hledat inspiraci i pro úvahy o vymezení oblasti použití metody rozhodčího řízení v České republice *de lege ferenda*.

B. Stať

1. Obecně o rozhodčím řízení

1.1 Pojem a právní charakter rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení (někdy též nazývané „arbitráž“ podle anglického termínu „*arbitration*“¹) je jedním ze způsobů řešení sporů převážně v oblasti soukromého práva, kdy o sporech mezi účastníky právních vztahů autoritativně rozhodují rozhodci, jimiž jsou nezávislé soukromé osoby či nestátní instituce. Rozhodnutí takových rozhodců vydaná v rozhodčím řízení jsou vůči stranám sporu závazná a jejich splnění je vynutitelné.

---

¹ vzhledem ke shodnému obsahu budou oba pojmy v této práci používány *promiscue*

Každý z autorů publikujících v oblasti rozhodčího řízení uvádí svou vlastní definici rozhodčí řízení. Prof. Růžička např. uvádí ve své publikaci² definici následující: „(...) rozhodování sporů soukromými osobami nebo nestátními rozhodčími institucemi, které jsou oprávněny na základě dotčených právních předpisů předložený spor projednat a rozhodnout. Za mezinárodní rozhodčí řízení se považuje takové rozhodčí řízení, ve kterém se bude projednávat spor z mezinárodního obchodního styku (spor vzniklý v soukromoprávním vztahu s tzv. mezinárodním prvkem (...).“

Prof. Rozehnalová pak ve své práci³ vymezuje rozhodčí řízení jako „dobrovolné postoupení řešení sporu neutrální třetí straně, rozhodcům, či rozhodčího soudu (tj. soukromým osobám či nestátní instituci), která vydá po provedeném řízení závazné a vykonatelné rozhodnutí.“ Mezinárodní rozhodčí řízení (mezinárodní obchodní arbitráž) je pak v téže práci vymezeno jako: „způsob řešení sporů o majetkové nároky vzniklé z provádění mezinárodního (obchodního) styku mezi fyzickými či právníckými osobami (obchodníky, podnikateli).“

Přes rozdílnost definic rozhodčího řízení nabízených jednotlivými autory se domnívám, že ohledně obsahu pojmu rozhodčího řízení není mezi nimi sporu, neboť jednotlivé definice obsahují shodné prvky a znaky, jimiž je možné odlišit rozhodčí řízení od jiných právních institutů a způsobů řešení sporů.

Podstatné rozdíly se však projevují na druhé straně v odborné literatuře v přístupu k vymezení právního charakteru rozhodčího řízení. V zásadě (a při určitém zobecnění) jsou odbornými autory publikujícími v oblasti rozhodčího řízení vymezeny čtyři základní teorie či koncepty hodnocení charakteru rozhodčího řízení. Jsou jimi

---

² Růžička, K., *Rozhodčí řízení před rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, str. 19

³ Rozehnalová, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 42

následující teorie: (i) smluvní (kontraktační), (ii) jurisdikční, (iii) smíšená a (iv) autonomní.

Za základní dvě koncepce lze označit teorie výše ad (i) a ad (ii), tedy teorii kontraktační a teorii jurisdikční. Zbylé dvě teorie ad (iii) a ad (iv) jsou spíše reakcí na první dvě a jejich motivem je snaha o syntézu prvků prvních dvou (v případě smíšené teorie), či naopak odmítnutí jejich vyhraněných konceptů (u teorie autonomní).

1.1.1 Smluvní (kontraktační) teorie

Smluvní teorie vychází z toho, že základem pravomoci rozhodců k rozhodnutí daného sporu je smlouva⁴. U smluvní teorie je možné rozlišovat dvě její základní podoby, a sice klasickou smluvní teorii a moderní smluvní teorii⁵.

Dle koncepce klasické smluvní teorie má rozhodce postavení zástupce stran, nikoliv nezúčastněného třetího. Rozhodce podle tohoto konceptu spor nerozhoduje, nýbrž jen narovnává. Rozhodčí nález podle tohoto konceptu je svým charakterem též smlouvou, rozhodci jej podepisují jako zástupci stran. Průkopníkem tohoto pojetí byl P. Merlin. Tato teorie výrazně ovlivnila zákonnou úpravu zvláště na počátku dvacátého století.

Moderní smluvní teorie dospívá k tomu, že ze smlouvy vychází pouze rozhodčí řízení. Tato podoba smluvní teorie však již opustila představu, že rozhodnutí, jímž se řízení končí, má také povahu smlouvy. Představitelé moderní smluvní teorie, jimiž jsou např. A. Lainé či A. Bernard, však trvají na přesvědčení, že rozhodčí řízení je v podstatě smlouvou, a to smlouvou *sui generis*, a že právní úprava rozhodčího řízení patří do širší oblasti smluvního práva a nikoliv do

⁴ Bělohávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 14

⁵ Růžička, K., Rozhodčí řízení před rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, str. 22

oblasti práva procesního. Zastánce smluvní teorie lze najít především mezi autory náležejícími k americkým právním školám⁶. Jsou jimi např. M. Resimann, L. Craig, W. Park, J. Paulsson⁷. Z českých autorů hájí stanoviska této teorie doc. Raban.

1.1.2 Jurisdikční teorie

Naproti tomu mezi autory náležejícími k západoevropským právním školám je rozšířenější tzv. teorie jurisdikční. Podle této teorie vykonávají rozhodci v rámci rozhodčího řízení rozhodovací pravomoc. Nepůsobí tedy jako zástupci stran, nýbrž spor autoritativně rozhodují. Rozhodčí řízení dle této teorie má tedy kontradiktorní povahu. Postavení rozhodce je pak obdobné postavení soudce v soudním řízení sporném. Rozhodce řeší spor nalézáním práva, tedy zjišťováním obsahu hmotněprávních vztahů (tedy práv a povinností) mezi stranami sporu.

Dle této teorie má rozhodčí nález charakter rozhodnutí soukromoprávního subjektu, jemuž zákonodárce propůjčuje charakter vykonatelného (exekučního) titulu. Toto rozhodnutí je jurisdikčním aktem vydaným na základě delegace jurisdikční pravomoci státem. Stát si však obvykle ponechává určitou pravomoc tento jurisdikční akt soukromé osoby přezkoumat, nikoliv co se týče jeho věcné správnosti (spravedlnosti), ale co do splnění podmínek pro jeho vydání.

V rámci jurisdikční teorie je možné provádět členění na jednotlivé směry, jak činí prof. Růžička⁸, a to na teorii národního práva, teorii rozsudkovou a teorii delegační. Základem posledně uvedené je přesvědčení, že pravomoc rozhodců je na ně delegována státem; rozhodce se po dobu svého rozhodování stává „soudcem“. Podle rozsudkové teorie má rozhodčí nález povahu rozsudku a v zahraničí

⁶ Bělohávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 14

⁷ Reismann, M., Craig, L., Park, W., et Paulsson, J. International Commercial Arbitration. New York, 1997

⁸ Růžička, K., Rozhodčí řízení před rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, str. 23

bude jako takový vykonáván. Zastánci teorie národního práva vážou, jak již název této teorie napovídá, oprávnění rozhodců rozhodovat daný spor na národní právo.

Osobně neshledávám mezi jednotlivými směry jurisdikční teorie významné rozdíly, a proto se domnívám, že rozlišování mezi nimi nemá podstatný význam.

Mezi nejznámější zastánce jurisdikční teorie patří F. Man a A. Pillet, z českých autorů se k této teorii přiklání prof. Kučera.

1.1.3 Smíšená teorie

Jak už sám název této teorie napovídá, její teoretický koncept obsahuje prvky obou výše zmíněných teorií. Se smluvní teorií se shoduje v tom, že pravomoc rozhodců rozhodovat spor je založena smlouvou. Poté, co byl rozhodce stranami pověřen rozhodováním sporu, vystupuje však jako autonomní subjekt pověřený nalézáním práva⁹, neboť stejně jako soudce vydává pro strany závazné a vykonatelné rozhodnutí¹⁰. V tomto dochází smíšená teorie ke stejnému závěru jako teorie jurisdikční. Zastáncem smíšené teorie je např. A. Minakov.

Celkově dle mého názoru není podstatného rozdílu mezi závěry teorie smíšené a moderní smluvní teorie.

1.1.4 Autonomní teorie

Autonomní teorie rozhodčího řízení vznikla v druhé polovině dvacátého století. Její autoři odmítli závěry všech třech předchozích teorií s tím, že rozhodčí řízení podle nich nemá povahu ani smluvní, ani jurisdikční, ani smíšenou. Představitelé smluvní teorie, jimiž jsou např.

⁹ Bělohlávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 18

¹⁰ Růžička, K., Rozhodčí řízení před rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, str. 23

R. David či J. Rubellin-Devichy chápou rozhodčí řízení jako celek, jenž má povahu řízení *sui generis*. V ohnisku zájmu těchto autorů se ocitá účel rozhodčího řízení, jehož konkrétní právní úprava má co nejvíce odpovídat potřebám a očekávání právní praxe (s důrazem na mezinárodní obchodní arbitráž jako potenciálně nejperspektivnější oblast rozhodčího řízení).

Podle mého názoru nedává autonomní teorie příliš odpovědí na otázku skutečné povahy rozhodčího řízení. Svým zaměřením na účel právní úpravy pouze slouží k obrácení pozornosti právních teoretiků na praktické problémy právní praxe.

Spory ohledně právního charakteru rozhodčího řízení nejsou jen spory akademickými, jak by se na první pohled mohlo zdát. Zvolené teoretické řešení otázky povahy rozhodčího řízení má určující vliv i na řešení otázek ryze pragmatických, které mají dalekosáhlý vliv na právní praxi, jakými jsou například otázka odpovědnosti rozhodců (rozhodčích soudů) za případně škodu vzniklou v důsledku vad rozhodčího řízení, otázka povahy výsledku rozhodčího řízení a jeho případného přezkumu obecnými (či ústavními) soudy, atd. V závislosti na zvoleném konceptu řešení lze totiž dojít k zcela rozdílným závěrům při řešení výše uvedených otázek.

Vzhledem k tomu, že jsem přesvědčen, že při uvažování o právním charakteru rozhodčího řízení je třeba přihlídnout mj. i ke konkrétní pozitivní právní úpravě v té které jurisdikci, dovolím si v této části mé práce nevyjádřit svůj názor na právním charakter rozhodčího řízení, ale učinit tak až v rámci pasáží věnovaných analýze platné právní úpravy institutu rozhodčího řízení v České republice.

1.2 Otázka arbitrability

Arbitrabilitou sporu¹¹ je míněno splnění podmínky, aby mohl být spor, který mezi právními subjekty vznikne, rozhodnut v rozhodčím řízení. Jedná se o způsobilost určitého konkrétního sporu nebo skupiny sporů, které vznikly nebo teprve vzniknou mezi určitými právními subjekty, být předmětem rozhodování v rozhodčím řízení.

Otázka arbitrability je ústředním tématem odborné literatury věnované institutu rozhodčího řízení. Zvoleným řešením v rámci určitého právního řádu (určité jurisdikce) je dána oblast působnosti předpisů týkajících se rozhodčího řízení. Na arbitrabilitu je možné nazírat ve dvou rovinách: v rovině procesní a v rovině smluvního práva. Z hlediska procesního je arbitrabilitou míněna přípustnost řešení sporu před rozhodci, v rovině smluvního práva se jedná o dovolenost předmětu smlouvy¹².

Arbitrabilitu je dále možné rozčlenit na arbitrabilitu objektivní a arbitrabilitu subjektivní. Arbitrabilitou objektivní je míněno vymezení okruhu otázek, které mohou být dle daného právního řádu řešeny v řízení před rozhodci. Pojem subjektivní arbitrability bývá naproti tomu užívána ve dvou odlišných významech. Zaprvé jím bývají míněny situace, kdy strany sporu některé z objektivně arbitrabilních otázek ve své rozhodčí smlouvě vyloučí z působnosti rozhodců, tj. strany o své vlastní autonomní vůli zúží předmět jimi uzavírané rozhodčí smlouvy. V tomto smyslu používá termínu subjektivní arbitrability např. prof. Rozehnalová¹³.

V odlišném významu bývá výše uvedeného pojmu užíváno v zahraniční literatuře. Subjektivní arbitrabilitou se zde míní vymezení sporů z pohledu způsobilosti subjektů právních vztahů řešit své spory

¹¹ někdy bývá též používán pojem „arbitrovatelnost“ – viz. Klein, B., Doleček, M. Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, a.s., 207, str. 7

¹² Rozehnalová, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 116

¹³ Rozehnalová, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 116

prostřednictvím rozhodčího řízení. Za příklad omezení subjektivní arbitrability v platném českém právu může sloužit ustanovení § 1 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení, které neumožňuje řešení sporů veřejných neziskových ústavních zdravotnických zařízení (dále též viz. článek II Evropské úmluvy umožňující smluvním státům omezit subjektivní arbitrabilitu právníkům osobám veřejného práva).

Přes poměrně značnou blízkost právních úprav rozhodčího řízení různých právních řádů danou mezinárodněprávním charakterem rozhodčího řízení a četnými unifikačními a aproximačními snahami, je třeba konstatovat, že právě konkrétně v otázkách arbitrability se objevují významnější rozdíly mezi jednotlivými národními právními úpravami. Jako příklad lze uvést úpravu rozhodčího řízení v USA, kde kromě soukromoprávních sporů jsou zde prostřednictvím rozhodčího řízení (a ostatních alternativních metodami řešení sporů) řešeny (a v některých případech i obligatorně) i spory vznikající v souvislosti s veřejnou správou a s výkonem veřejnoprávních práv a povinností¹⁴.

Ve většině zemí je působnost rozhodčího řízení naopak omezena na oblast majetkových soukromoprávních sporů. I tak však lze nalézt oblasti, u nichž je řešení arbitrability z pohledu právní komparatistiky nejednotné. Takovými oblastmi jsou typicky například dědické právo, rodinné právo, spory vyvolané procesními řešeními úpadku či spory vzniklé v souvislosti s výkonem rozhodnutí.

1.3 Právní charakter rozhodčí smlouvy

Rozhodčí smlouvu lze shodně s prof. Růžičkou definovat jako „*projev shodné vůle stran (...), že v případě vzniku sporu z určitého vztahu nebo již sporu existujícího bude rozhodovat jeden nebo několik rozhodců nebo stálý rozhodčí soud.*“¹⁵

¹⁴ 1996 Administrative Dispute Regulation Act

¹⁵ Růžička, K., Rozhodčí řízení před rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, str. 36

Přestože tuto definici lze považovat za obecně přijímanou, názory právních teoretiků se liší co se týče pohledu na právní povahu rozhodčí smlouvy. Konkrétně se jedná o spor, zda je rozhodčí smlouva smlouvou procesní, či zda se jedná o smlouvu hmotněprávní. Odpověď na výše uvedenou otázku je v zásadě komplementární řešení otázky po právní povaze rozhodčího řízení obecně (jak rozebráno výše v kapitole č. 1.1). Autoři zastávající jurisdikční teorii povahy rozhodčího řízení se obvykle přiklánějí k názoru, že rozhodčí smlouva má charakter procesní smlouvy, autoři zastávající koncept smluvní teorie docházejí většinou k názoru, že se jedná o smlouvu hmotněprávní.

Dle názorů některých teoretiků¹⁶ neovlivňuje řešení otázky právní povahy rozhodčí smlouvy zásadním způsobem právní praxi, dle názorů dalších však je řešení této otázky zcela zásadní, a to zejména pro oblast mezinárodního rozhodčího řízení¹⁷. Domnívám se, že závěr o právním charakteru rozhodčí smlouvy skutečně může být podstatný i pro právní praxi, a to nejen v případě mezinárodního rozhodčího řízení. I v případě rozhodčí smlouvy ohledně čistě vnitrostátního sporu může postoj k povaze rozhodčí smlouvy ovlivnit např. výběr právních norem a závěr, k jakému lze dojít při úvahách o eventuální neplatnosti rozhodčí smlouvy, jak názorně ukazuje ve svém článku prof. Macur¹⁸.

Bez ohledu na to, jakému z výše uvedených dvou názorů je dáována přednost, je třeba dojít k závěru, že uzavření rozhodčí smlouvy má níže uvedené důsledky:

- dochází k vyloučení pravomoci obecných (státních) soudů k rozhodování daného sporu, ohledně něhož byla rozhodčí smlouva uzavřena;

¹⁶ např. Růžička, K., *Rozhodčí řízení před rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, str. 38

¹⁷ Rozehnalová, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str.98 a 99

¹⁸ Macur, J.: *Důvody neplatnosti rozhodčí smlouvy*. *Právní rozhledy* 12/2001, str. 579-583

- rozhodčí smlouvou jsou většinou vázáni i právní nástupci jejich smluvních stran, pokud není přímo v rozhodčí smlouvě tento důsledek dohodou smluvních stran vyloučen.

Je však třeba připomenout, že uzavřením rozhodčí smlouvy nedochází v žádném případě k zahájení rozhodčího řízení. Není tedy dána překážka litispendence. S tím souvisí i konstatování, že samotné sjednání rozhodčí smlouvy nemá vliv na běh promlčecích a prekluzivních lhůt. Na jejich běh má vliv až případné zahájení rozhodčího řízení, pokud daný právní řád tomuto úkonu takové právní účinky přiznává (lze konstatovat, že tomu tak zpravidla bývá).

1.4 Klasifikace rozhodčích smluv

Rozčlenění rozhodčích smluv je možné provádět podle různých kritérií. Domnívám se, že nejvhodnějším kritériem je skutečnost, zda již v době sjednávání rozhodčí smlouvy spor, ohledně něhož je rozhodčí doložka sjednávána, existuje či nikoliv, tedy zda je rozhodčí smlouva sjednávána pro rozhodnutí již existujícího sporu, či „*pro futuro*“ (tato klasifikace navíc odpovídá platné české právní úpravě¹⁹. V případě že je rozhodčí smlouva sjednávána pro řešení již existujícího sporu, bývá nazývána smlouva o rozhodci. V případě sjednání rozhodčí smlouvy, jenž se bude vztahovat na řešení sporů vzniklých z právních vztahů mezi stranami rozhodčí smlouvy v budoucnu, tato rozhodčí smlouva je nazývána rozhodčí doložkou.

Zvláštním druhem rozhodčí doložky je tzv. neomezený kompromis (všeobecné ujednání)²⁰. Jedná se o rozhodčí smlouvu, která je uzavírána ohledně veškerých vzájemných nároků ze všech smluvních vztahů mezi stranami rozhodčí smlouvy v určitém časovém období. Neomezený kompromis se tak vztahuje na řešení neurčitého počtu sporů

¹⁹ viz. ustanovení § 2 odst. 3 zákona o rozhodčím řízení

²⁰ na základě v této práci zvoleného kritéria rozčlenění rozhodčích smluv není neomezený kompromis samostatným druhem rozhodčí smlouvy, ale pouze zvláštním druhem rozhodčí doložky

z neurčitého počtu smluv. Takové všeobecné ujednání bude praktické zvláště mezi smluvními stranami, které mezi sebou uzavírají často smlouvy různého typu, tedy pro strany, které jsou spolu v čilém obchodním kontaktu. Výhodou sjednání neomezeného kompromisu pak je, že strany nemusí rozhodčí doložku vkládat do každé mezi nimi uzavírané smlouvy.

Lze si též představit (ač to zřejmě nebude běžné), že by strany smluvily, že budou prostřednictvím rozhodčího řízení rozhodovány veškeré mezi nimi v budoucnu vzniklé spory. Takovou rozhodčí smlouvu považuje prof. Bělohlávek za neplatnou pro neurčitost²¹. S tímto názorem si dovoluji nesouhlasit. Za neurčité je třeba považovat takové ujednání, z které není možné jednoznačně dovodit, na které konkrétní případy se vztahuje. Z ujednání stanovícího jeho aplikaci na všechny spory mezi stranami smlouvy, je však dle mého mínění zcela zřejmé, na které spory se vztahuje (na všechny, u nichž je dána arbitrabilita). U žádného sporu mezi stranami takové rozhodčí smlouvy nevznikne proto pochybnost, zda se na něj rozhodčí smlouva vztahuje, či nikoliv. Takovou rozhodčí smlouvu je tedy dle mého názoru třeba považovat za určitou a platnou.

Dalším zvláštním typem rozhodčí doložky je tzv. asymetrická rozhodčí doložka. U této rozhodčí doložky bývá stanoveno právo jedné ze stran podat žalobu u obecného soudu. Takové rozhodčí doložky bývaly v minulosti uzavírány jako součást leasingových smluv, kde právo předložit spor obecnému soudu bylo stanoveno ve prospěch leasingové společnosti, a u smluv mezi českými a německými podnikateli, přičemž právo volby bývalo na straně německého podnikatele. Podle prof. Růžičky²² bývají takové rozhodčí doložky českými soudy považovány za platné, ač existují některé zahraniční úpravy, které je za platné nepovažují (např. Francie).

²¹ Bělohlávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 35

²² Růžička, K., Rozhodčí řízení před rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, str. 44

Jiným zvláštním případem rozhodčí doložky je tzv. „alternativní rozhodčí doložka“, jak ji nazval NS ČR ve svém nedávném usnesení²³. V posuzované věci byla uzavřena rozhodčí doložka ve znění: „*smluvní strany berou na vědomí, že případné spory, které by mohly vzniknout z této smlouvy a v souvislosti s ní mohou být mimo jiné řešeny i v řízení u R. s. při H. k. a A. k. podle jeho řádu*“.

Tuto rozhodčí doložku posoudil NS ČR jako platně sjednanou „alternativní“ rozhodčí doložku, jenž dává straně zahajující řízení možnost rozhodnout, zda bude řízení zahájeno u rozhodčího soudu nebo u obecného soudu. V souvislosti s tím NS ČR odmítl názor, že z ustanovení § 2 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení vyplývá povinnost jednoznačného stanovení pravomoci rozhodčího soudu.

Od asymetrické rozhodčí doložky, jak byla popsána výše, se alternativní rozhodčí doložka liší tím, že možnost volby, zda bude řízení o sporných nárocích předloženo k rozhodnutí obecnému soudu nebo bude zahájeno rozhodčí řízení, dává „symetricky“ oběma stranám, tedy kterékoliv z nich, která jako žalobce bude zahajovat řízení a tím se bude domáhat rozhodnutí sporu. Jako důsledek tohoto charakteru rozhodčí doložky bude tedy vyloučena úspěšnost námitky žalovaného dle ustanovení § 106 odst. 1 občanského soudního řádu.

Ohledně rozhodčí doložky je důležitým též řešení vztahu rozhodčí doložky a smlouvy, ve které je rozhodčí doložka obsažena (tzv. smlouvy hlavní). Tento vztah má vliv především na řešení situací, kdy je jedna z těchto smluv neplatná (ať už z jakéhokoliv důvodu). Při závěru o tom, že tyto dvě smlouvy jsou spojené, by neplatnost třeba i jen jedné z nich měla za následek neplatnost smluv obou. V právní teorii je však častěji zastáván opačný názor, a sice, že každá z takových

---

²³ Usnesení NS ČR ze dne 21. února 2008, sp. zn. 32 Cdo 2697/2007

smluv má samostatnou existenci, že neplatnost, nicotnost či zánik jedné ze smluv nezpůsobuje automaticky totéž i u druhé z nich.

1.5 Osoby rozhodců a jejich postavení

Podle většiny právních úprav může být rozhodcem pouze osoba fyzická. Z dostupných pramenů vyplývá, že výjimkou z pravidla podle předchozí věty je např. právní úprava Libanonu, kde v případě mezinárodní obchodní arbitráže je možné, aby funkci rozhodce vykonávala osoba právnická²⁴. Předpoklady pro to, aby se osoba stala v určitém sporu rozhodcem, jsou následující:

- existence platné rozhodčí smlouvy zakládající pravomoc rozhodce, rozhodčího senátu *ad hoc*, či stálého rozhodčího soudu a derogující pravomoc obecných soudů; a
- skutečnost, že osoba, která se má stát rozhodcem, splňuje podmínky kladené na osobu rozhodcem příslušným právním řádem.

První fází rozhodčího řízení bývá právě určení osoby rozhodce (osob rozhodců), pokud nedošlo k jeho/jejich určení již v rozhodčí smlouvě. V případě institucionálního rozhodčího řízení u stálých rozhodčích soudů je mechanismus určení osob rozhodců většinou stanoven řádem takového stálého rozhodčího soudu. Stálé rozhodčí soudy zpravidla vedou a zveřejňují seznamy rozhodců, z kterých pak strany vybírají konkrétní osoby rozhodce pro svůj spor. Tyto seznamy však bývají někdy i nezávazné, tzn., že strana může určit rozhodcem i osobu, která na seznamu stálého rozhodčího soudu zapsána není²⁵.

Jiná situace nastává v případě rozhodčího řízení *ad hoc*. Zde by strany měly mechanismus určení osoby rozhodce/rozhodců stanovit již

---

²⁴ viz. Růžička, K., Rozhodčí řízení před rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, str. 48 odkazující na § 809 a násl. občanského soudního řádu č. 90/1983 a č. 20/1985

²⁵ tak je tomu např. v případě řádů Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR

v rozhodčí smlouvě. Pokud se tak nestane a rozhodčí smlouva ani neobsahuje určení konkrétního rozhodce, dojde k určení rozhodce podle dispozitivních ustanovení daného právního řádu, příp. je takový rozhodce jmenován obecným (státním) soudem, jako je tomu v České republice. Mechanismy určení rozhodce mohou být v rozhodčí smlouvě stanoveny několika způsobem:

- jmenování po jednom rozhodci každou ze stran s tím, že třetí rozhodce je zvolen oběma rozhodci;
- určení osoby, která pak bude oprávněna osobu rozhodce určit na základě svého vlastního uvážení (tzv. *appointing authority*);
- náhoda typu losování z určitého seznamu osob, jímž může být např. seznam osob uvedený přímo v rozhodčí smlouvě, či seznam rozhodců některého ze stálých rozhodčích soudů;
- odkaz na ustanovení řádu či pravidel některého ze stálých rozhodčích soudů.

1.5.1 Nepodjatost rozhodce

Osoba, která vykonává funkci rozhodce, musí být zásadně nepodjatá, tedy musí splňovat podmínky nezávislosti a nestrannosti. Pouhá (důvodná) pochybnost o podjatosti rozhodce ve většině právních úprav vede k vyloučení takové osoby z rozhodování daného sporu. Podjatost může být vztažena buď k předmětu řízení, osobám účastníků nebo jejich zástupců.

Je třeba připustit, že výše uvedené konstatování o nezbytnosti rozhodcovy nepodjatosti však neplatí bezvýjimečně. Postavení rozhodce a zejména charakter jeho vztahu ke stranám závisí na stanovisku jednotlivých právních řádů (a je odvislé i od toho, která doktrína je považována za převažující v dané jurisdikci, tj. jestli má větší vliv jurisdikční nebo kontraktační teorie). Obecně lze říci, že

postoj k nepodjatosti rozhodce je poněkud liberálnější v anglosaské právní oblasti než je tomu v oblasti kontinentálního práva. Etický kodex American Arbitration Association například nevyklučuje určitou predispozici rozhodce směrem ke straně, která jej jmenovala²⁶.

Přes výše naznačené rozdíly v chápání nepodjatosti rozhodců a důrazu na ni v různých právních oblastech je však třeba rozhodně odmítnout představy některých stran rozhodčích sporů o tom, že skutečnost, že některý z rozhodců byl touto stranou jmenován, zakládá jakýsi užší vztah mezi touto stranou a rozhodcem, z něž vyplývají pro rozhodce zvláštní povinnosti vůči této straně. Laická představa, že tento rozhodce je jakýmsi advokátem této strany či jejím zástupcem v rozhodčím řízení, je zcela mylná a pokud by k vytvoření takového vztahu skutečně došlo, bylo by to v drtivé většině případů důvodem pro vyloučení osoby rozhodce, či pro zrušení rozhodčího nálezu vydaného v takovém rozhodčím řízení později obecným soudem.

2. Právní úprava rozhodčího řízení v České republice

2.1 Historický exkurz

Institut rozhodčího řízení má z historického hlediska v českých zemích dlouholetou tradici²⁷. Již zákon č. 113/1895 ř.z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní), umožňoval, aby byla rozhodčí smlouva uzavřena v těch věcech, v nichž mohly strany sporu o předmětu takového sporu uzavřít smír. Takovou smlouvou byla věc vyňata ze soudní kompetence. Civilní řád soudní obsahoval tuto úpravu v ustanovení § 577 a násl. Dále byl též upraven mechanismus jmenování rozhodců a pravidla, jimiž se řídilo vlastní rozhodčí řízení.

²⁶ Rozehnalová, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vyd. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 186

²⁷ viz. důvodovou zprávu k návrhu zákona o rozhodčím řízení

Výše uvedený civilní řád soudní platil na našem území až do doby po druhé světové válce. Zákon č. 142/1950 Sb., o řízeních v občanských právních věcech (občanský soudní řád), převzal do svých ustanovení § 648 a násl. v podstatě strukturu, jaká byla stanovena již civilním řádem soudním. Podstatně však omezil okruh sporů, které bylo možné řešit prostřednictvím rozhodčího řízení. Ode dne 1. ledna 1951, kdy občanský soudní řád nabyl účinnosti, tak bylo napříště možné v rozhodčím řízení rozhodovat spory, jen jestliže jednou ze sporných stran byla československá právnická osoba²⁸.

V období před přijetím zákona o rozhodčím řízení bylo rozhodčí řízení v České republice převážně upraveno zákonem č. 98/1963 Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů²⁹. Předmět působnosti tohoto zákona byl dán jeho § 1, jenž zněl: *„K usnadnění rozvoje a průběhu mezinárodních obchodních styků slouží rozhodčí řízení, jež má zejména umožnit účastníkům mezinárodního obchodního styku rychlé pružné a odborným požadavkům odpovídající vyřizování sporů. K dosažení tohoto účelu se zároveň zajišťuje i výkon rozhodčích nálezů vydaných v rozhodčím řízení.“*

Jak z citovaného ustanovení vyplývá, okruh sporů, které bylo dle tohoto zákona rozhodovat v rozhodčím řízení, byl omezen pouze na spory vyplývající z mezinárodního obchodního styku, tedy spory s mezinárodním prvkem. Vzhledem k monopolu podniků zahraničního obchodu v této oblasti za dob totality byl okruh vnitrostátních účastníků rozhodčího řízení omezen na úzký okruh státně řízených právnických osob. Ostatní tuzemské právnické osoby (organizace) či fyzické osoby možnost podle tohoto zákona předložit své spory k řešení v rozhodčím řízení neměly.

²⁸ viz. důvodovou zprávu k návrhu zákona o rozhodčím řízení

²⁹ zákon ze dne 4. prosince 1963 nabyl účinnosti ke dni 1. dubna 1964

Kromě výše uvedeného zákona o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů obsahovalo úpravu rozhodčího řízení jako prostředků řešení sporů z některých specifických vztahů několik dalších zákonů. Byl jím např. zákon č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů, či zákon č. 229/1992, o komoditních burzách. Okruh záležitostí, u nichž byla na základě těchto zákonů dána arbitrabilita, byl však úzký a omezen na specifickou oblast danými zákony upravenou. Účinností zákona o rozhodčím řízení došlo ke zrušení příslušných ustanovení těchto zákonů týkajících se rozhodčího řízení.

2.2 Platná právní úprava

Současná právní úprava rozhodčího řízení v České republice je provedena zákonem č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Tento zákon s účinností od 1. ledna 1995 přinesl zcela novou právní úpravu rozhodčího řízení, diametrálně odlišnou od doposud platné úpravy. Největší změnou oproti dosavadní právní úpravě bylo, že okruh sporů, které je možné řešit formou rozhodčího řízení, byl rozšířen z oblasti mezinárodního obchodu na soukromoprávní majetkové spory bez ohledu na to, zda mají mezinárodní či vnitrostátní charakter. Tím se otevřel tento druh alternativního řešení sporům nejen oblasti sporů mezi tuzemskými podnikateli, ale též i nejširšímu okruhu subjektů z řad českých fyzických osob, či právnických osob – nepodnikatelů, kteří nyní mohou předložit své majetkové spory k rozhodnutí rozhodci nebo rozhodčímu tribunálu.

Podle důvodové zprávy k zákonu o rozhodčím řízení byl předlohou k vytvoření zákona o rozhodčím řízení Vzorový zákon UNCITRAL. Dalšími zdroji inspirace pro tvůrce zákona byla dle důvodové zprávy předchozí právní úprava (pravděpodobně tedy úprava zákona o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu

rozhodčích nálezů) a právní regulace rozhodčího řízení v některých zemích Evropské unie.

Od účinnosti zákona o rozhodčím řízení (tj. od 1. ledna 1995) má tedy Česká republika právní úpravu rozhodčího řízení, která je inspirována zahraničními vzory a která se vztahuje jak na majetkové spory vzniklé v mezinárodním obchodním styku, tak na majetkové spory mezi dalšími subjekty, ať už vnitrostátními, či pocházejícími z různých států.

Za dobu své účinnosti byl zákon o rozhodčím řízení pouze dvakrát novelizován, v obou případech výhradně z důvodu zohlednění změn v právní úpravě jiných oblastí. První novelizace byla provedena zákonem č. 245/2006 Sb. Tato novela vložila do zákona o rozhodčím řízení nové ustanovení § 1 odst. 2 následujícího znění: *„Tohoto zákona nelze užít k řešení sporů veřejných neziskových ústavních zdravotnických zařízení zřízených podle zvláštního právního předpisu.“* Poznámka pod čarou pak odkazuje na zákon č. 245/2006 Sb., o veřejných neziskových ústavních zdravotnických zařízeních a o změně některých zákonů, jímž byla novelizace zákona o rozhodčím řízení provedena. Touto první novelou došlo k omezení subjektivní arbitrability podle zákona o rozhodčím řízení, když došlo k vynětí sporů veřejných neziskových ústavních zdravotnických zařízení z jeho působnosti.

Druhá novelizace byla provedena zákonem č. 296/2007 Sb., jímž došlo ke změně insolvenčního zákona. Tímto byla v souvislosti s přijetím nové právní úpravy insolvenčního práva s účinností od 1. ledna 2008 slova *„sporů vyvolaných prováděním konkursu nebo vyrovnání“* v ustanovení § 2 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení nahrazena slovy *„incidenčních sporů“*.

Výše uvedená relativní stabilita právní úpravy zákona o rozhodčím řízení je v dnešní době častých novelizací (kdy některé zákony bývají

dokonce novelizovány ještě před tím, než nabudou účinnosti) poměrně neobvyklá. V případě právní úpravy zákona o rozhodčím řízení lze tedy konstatovat, že se jedná o poměrně stabilní právní úpravu. Tato stabilita je dle mého názoru dána především skutečností, že při její tvorbě bylo přihlíženo k mezinárodním zdrojům (Vzorovému zákonu UNCITRAL a právní úpravě v některých zemích Evropské unie). Druhým důvodem je, že úprava zákona o rozhodčím řízení navíc odráží mezinárodní závazky České republiky.

Součástí platné české právní úpravy jsou dále mezinárodní smlouvy splňující podmínky čl. 10 Listiny základních práv a svobod nebo ustanovení § 47 zákona o rozhodčím řízení. Takovými mezinárodními smlouvami jsou především Newyorská úmluva a Evropská úmluva. V případě rozporu mezi právní normou stanovenou zákonem o rozhodčím řízení a normou stanovenou mezinárodní smlouvou má aplikační přednost úprava mezinárodní smlouvy.

2.2.1 Úprava arbitrability v zákoně o rozhodčím řízení

V Českém právním řádu je arbitrabilita sporů vymezena v ustanoveních §§ 1 a 2 odst. 1 a 2 zákona o rozhodčím řízení. Ustanovení § 1 zní: *„(1) Tento zákon upravuje rozhodování majetkových sporů nezávislymi a nestrannými rozhodci a výkon rozhodčích nálezů.*

(2) Tohoto zákona nelze užít k řešení sporů veřejných neziskových ústavních zdravotnických zařízení zřízených podle zvláštního právního předpisu.“

Ustanovení § 2 odst. 1 a 2 pak stanoví: *„(1) Strany se mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud (rozhodčí smlouvy).*

(2) Rozhodčí smlouvu lze platně uzavřít, jestliže strany by mohly o předmětu sporu uzavřít smír.“

Proto, aby mohl být dle zákona o rozhodčím řízení určitý spor projednán v rozhodčím řízení, musejí být tedy splněny následující podmínky:

- musí se jednat o majetkový spor;
- - musí se jednat o spor, k jehož projednání a rozhodnutí je jinak dána pravomoc (obecného) soudu;
- - nesmí se jednat o spor vzniklý v souvislosti s výkonem rozhodnutí nebo o incidenční spor; a dále
- - o předmětu sporu je možné uzavřít smír.

Zákon o rozhodčím řízení sám o sobě obsah pojmu „majetkový spor“ nevymezuje. Skutečnost, že platná právní úprava váže arbitrabilitu na majetkový charakter sporu neznamena, že by se muselo jednat o spor ohledně zaplacení konkrétní peněžité částky. Za spory majetkové je třeba chápat veškeré spory o nárocích, jež jsou penězi ocenitelné.³⁰

V poslední době byla opakovaně předmětem rozhodování NS ČR otázka, zda i v případě žaloby na určení (vlastnického práva) dle ustanovení § 80 písm. c) občanského soudního řádu se jedná o věc, o níž je platně uzavřít rozhodčí doložku (smlouvu o rozhodci) a projednat a rozhodnout ji v rozhodčím řízení. Nejvyšší soud opakovaně konstatoval³¹, že i v případě sporů o určení, zda tu právní vztah je nebo není, jejichž rozhodnutí se projeví i v majetkové sféře stran sporu je dána jejich arbitrabilita, neboť se jedná o spory majetkové, o nichž je možné uzavřít smír. Výše uvedeným závěrem dal Nejvyšší soud za

³⁰ Klein, B., Doleček, M. Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, a.s., 2007, str. 7

³¹ viz. usnesení NS ČR ze dne 6. června 2007, sp. zn. 32 Odo 181/2006, nebo usnesení NS ČR ze dne 12. července 2007, sp. zn. 26 Odo 353/2006

pravdu převážné části autorů odborné literatury, kteří k témuž závěru došli již v minulosti.³²

Případy, kdy je pro projednání a rozhodnutí sporu dána pravomoc (obecného) soudu jsou v českém právu upraveny ustanovením § 7 odst. 1 občanského soudního řádu, které stanoví:

„V občanském soudním řízení projednávají a rozhodují soudy spory a jiné právní věci, které vyplývají z občanskoprávních, pracovních, rodinných a z obchodních vztahů, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány.“

Dle platné české právní úpravy nejsou soudy jediným orgánem, který může mít pravomoc rozhodovat o majetkových nárocích účastníků soukromoprávních vztahů. Pro rozhodování některých majetkových sporů je příslušným správní orgán. Pravomoc obecného soudu je tím vyloučena a soud je oprávněn pouze projednat a rozhodnout tyto věci v řízení o věcech, o nichž bylo rozhodnuto jiným orgánem dle části V. občanského soudního řádu.

Takovou věcí, pro jejíž rozhodování není dána pravomoc českých (obecných) soudů, jsou např. spory rozhodované Českým telekomunikačním úřadem dle ustanovení § 115 odst. 3 písm. k) zákona o elektronických komunikacích. V tomto případě se jedná o např. o spory z vyúčtování poskytnutých služeb, o spory o přístup apod. U těchto sporů, kde není dána pravomoc obecného soudu, je třeba výkladem ustanovení § 2 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení dojít k závěru, že není možné ani platně uzavřít rozhodčí smlouvu a věc projednat a rozhodnout v rozhodčím řízení.³³ O účelnosti takového zákazu si však dovoluji pochybovat. Dle mého názoru není žádný materiální důvod pro to, aby stranám bylo bráněno, aby svůj spor ve věcech, které nejsou ani tak závažné, aby k jejich rozhodování byl

³² viz. např. Klein, B., Doleček, M. Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, a.s., 2007 aj.

³³ Klein, B., Doleček, M. Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, a.s., 2007, str. 8

příslušným soud, předložili k rozhodnutí jimi vybranému rozhodci (rozhodcům) v rámci rozhodčího řízení.

Někteří autoři dovozují, že nedostatek arbitrability u výše uvedených věci rozhodovaných správním úřadem trvá pouze do chvíle, dokud rozhodnutí správního úřadu nenabude právní moci. Okamžikem právní moci takového rozhodnutí vznikne účastníkům daného právního vztahu právo, domáhat se přezkumu rozhodnutí správního úřadu u obecného soudu dle části V. občanského soudního řádu. Tím je dána pravomoc obecných soudů v této věci a tím pádem je též možné o této věci uzavřít rozhodčí smlouvu (nejspíše smlouvu o rozhodci), neboť je splněn jeden ze základních předpokladů arbitrability³⁴.

Je však třeba zmínit skutečnost, že výše uvedený závěr není obecně přijímán všemi autory. Arbitrabilitu sporům ohledně pravomocných rozhodnutí správních orgánů ve smyslu části V. občanského soudního řádu nepřiznává např. prof. Bělohlávek ve svém komentáři k zákonu o rozhodčím řízení, aniž by svůj závěr podrobněji odůvodnil³⁵.

Vzhledem k tomu, že se s názorem prof. Bělohlávka ztotožňuji, pokusím se zdůvodnění závěru o nearbitrabilitě takových sporů přinést sám. Skutečnost, že je v daném sporu dána jinak pravomoc obecných soudů je jednou, nikoliv však jedinou podmínkou arbitrability dané věci. I při splnění této podmínky je třeba zkoumat, zda jsou zároveň splněny i ostatní podmínky pro projednání a rozhodnutí daného sporu v rozhodčím řízení, neboť tyto podmínky musejí být vždy splněny kumulativně, jak uvedeno výše.

V případě sporů ohledně rozhodnutí správních úřadů v soukromoprávních věcech ve smyslu části V. občanského soudního

³⁴ Klein, B., Doleček, M. Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, a.s., 2007, str. 9

³⁵ Bělohlávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 28

řádu není dle mého názoru splněna podmínka, že by strany mohly o věci uzavřít smír. Vyřešení daného sporu není totiž v dispozici stran. Předmětem takového sporu již totiž nejsou soukromoprávní nároky z původního soukromoprávního vztahu mezi spornými stranami, neboť o nich již bylo správním úřadem rozhodnuto. Předmětem sporu je rozhodnutí správního úřadu o oněch soukromoprávních nárocích.

Výsledkem řízení dle částí V. občanského soudního řádu (za předpokladu, že žaloba by byla úspěšná), je totiž nahrazení předmětného rozhodnutí správního úřadu rozhodnutím obecného soudu³⁶. Takový možnost není v dispozici stran, neboť strany sporu nemohou samy zrušit a nahradit pravomocné rozhodnutí správního úřadu. Vzhledem k tomu je třeba uzavřít, že takové oprávnění nemůže příslušet ani rozhodci či rozhodčímu tribunálu.

Ostatně z podobného důvodu je dovozována nearbitrabilita u sporů, k jejichž rozhodování jsou příslušné soudy ve správním soudnictví dle soudního řádu správního. Ani u těchto sporů není možné uzavřít smír. Tyto spory nejsou navíc většinou ani spory majetkovými, když jejich předmětem je pouze zrušení nezákonného rozhodnutí správního orgánu³⁷.

Spory, ohledně nichž mohou strany v občanském soudním řízení uzavřít smír, jsou vymezeny v ustanovení § 99 občanského soudního řádu.

Ustanovení § 99 občanského soudního řádu stanoví: „*Připouští-li to povaha věci, mohou účastníci skončit řízení soudním smírem. (...)*“ Smírem lze ukončit pouze takové občanské soudní řízení, v němž je rozhodováno o takových právech a povinnostech, kterými účastníci

³⁶ viz. ustanovení § 250j občanského soudního řádu

³⁷ Klein, B., Doleček, M. Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, a.s., 2007, str. 10

mohou nakládat podle předpisů hmotného práva³⁸. Smír pak nemůže být uzavřen v následujících řízeních:

- ve věcech, v nichž soud rozhoduje konstitutivním rozhodnutím;
- ve věcech statusových (povolení uzavřít manželství, rozvod manželství, osvojení, popření otcovství); a
- ve věcech, u nichž lze řízení zahájit i bez návrhu.

Řízení, která je možné zahájit i bez návrhu, jsou vymezena v ustanovení § 81 občanského soudního řádu. Jsou jimi:

- řízení ve věci péče o nezletilé;
- řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče;
- řízení o způsobilosti k právním úkonům;
- řízení opatrovnické;
- řízení o prohlášení za mrtvého;
- řízení o dědictví;
- řízení o určení, zda tu manželství je či není; a
- další řízení, u nichž to připouští zákon.

Tato kategorie se v některých případech překrývá s kategorií rozhodnutí o osobním stavu (statusových věcech). Je tomu tak například u řízení o prohlášení za mrtvého, řízení o způsobilosti k právním úkonům.

Úprava arbitrability tak, jak je provedena v zákoně o rozhodčím řízení, není jedinou možnou alternativou. Při komparaci právních úprav jednotlivých národních právních řádů lze dojít k závěru, že k otázce vymezení arbitrability existuje řada různých přístupů.

---

³⁸ Winterová, A. a kol. Civilní právo procesní. 4. aktualizované vydání doplněné o předpisy evropského práva. Praha: Linde. 2006, str. 355

Například švýcarská právní úprava stanoví, že předmětem rozhodčího řízení může být každý nárok majetkové povahy³⁹.

Za jednu z nejliberálnějších národních právních úprav arbitrability lze označit právní úpravu ve Spojených státech amerických. Nejenže americká úprava obsahuje velmi široké vymezení arbitrability v oblasti soukromého práva, ale dle amerického právního řádu existuje možnost (a v některých případech dokonce i povinnost) řešit prostřednictvím rozhodčího řízení (a případně i jiných metod alternativního řešení sporů) i spory vzniklé v oblasti veřejného práva v souvislosti s výkonem veřejné správy a s uplatňováním a výkonem veřejnoprávních práv a povinností⁴⁰.

2.2.1.1 Arbitrabilita sporů vyplývajících z pracovněprávních vztahů

Právním názorem často zastávaným odbornou právníkou veřejností v období účinnosti starého zákoníku práce bylo, že v rozhodčím řízení nelze řešit spory vyplývající z pracovněprávních vztahů⁴¹. Normativním základem pro výše uvedený názor bylo ustanovení § 207 starého zákoníku práce týkající se pracovního poměru, které stanovilo: „*spory mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem a nároky z pracovního poměru projednávají a rozhodují soudy.*“ Obdobou tohoto ustanovení pro okruh sporů vyplývajících z dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr bylo ustanovení § 235 starého zákoníku práce.

Z výše uvedených ustanovení starého zákoníku práce bývalo vyvozováno, že jimi dochází k vynětí pracovněprávních sporů a sporů ohledně nároků z pracovního poměru z působnosti ustanovení § 2 zákona o rozhodčím řízení, a že tedy není dána jejich arbitrabilita.

³⁹ čl. 177 švýcarského zákona o mezinárodním právu soukromém

⁴⁰ viz. např. 1996 Administrative Dispute Regulation Act

⁴¹ Bureš, J., Drápal, L., Mazanec, M. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 5. vyd. Praha : C. H. Beck, 2001, str. 356

Přesto se našli i autoři, kteří takový výklad nesdíleli a naopak zastávali přesvědčení o arbitrabilitě pracovněprávních sporů. Jedním z nich byl i Hlavsa⁴², který považoval za arbitrabilní jak spory ohledně mzdových nároků, nároků na náhradu škody z pracovněprávních vztahů a z nároků na zaplacení odstupného, ale též i spory z neplatného rozvázání pracovního poměru.

Prof. Bělohlávek ve svém komentáři k zákonu o rozhodčím řízení⁴³ a ve svých člancích publikovaných v odborném tisku⁴⁴ zvolil „zlatou střední cestou“, když přiznal arbitrabilitu pracovněprávním sporům ohledně náhrady škody či nároku na zaplacení mzdy, ale vyslovil se pro její vyloučení u sporů ohledně neplatného rozvázání pracovního poměru atp. Blíže k tomu viz. argumentaci níže.

Obecně lze ale říci, že přestože ne všichni autoři odmítali arbitrabilitu pracovněprávních sporů, byla tato otázka považována všeobecně přinejmenším za problematickou. Přístupem právní praxe tedy obecně bylo se rozhodčímu řízení jako způsobu řešení pracovněprávních sporů pro jistotu vyhnout⁴⁵.

Od počátku roku 2007, kdy nabyl účinnosti (nový) zákoník práce je v odborné literatuře opakovaně vyslovován názor, že za účinnosti nové právní úpravy pracovního práva není důvod nepřiznat arbitrabilitu některým sporům vyplývajícím z pracovněprávních vztahů. Tato změna v nazírání pravděpodobně souvisí se skutečností, že zákoník práce již neobsahuje obdobu výše komentovaných ustanovení §§ 207 a 235 starého zákoníku práce a se skutečností, že (nový) zákoník práce obsahuje tzv. „liberalizační klauzuli“, tj. zakotvení obecné zásady

⁴² Hlavsa in Wintrová, A. a kol. Civilní právo procesní. Praha : Linde, 1999, str. 614

⁴³ Bělohlávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s.32

⁴⁴ Bělohlávek, A. Soudní příslušnost v pracovněprávních věcech s mezinárodním prvkem a arbitrabilita pracovněprávních sporů. Právo a zaměstnání 7-8/2005, str. 2-7

⁴⁵ Pospíšil, Petr. Rozhodčí řízení a nový zákoník práce. Bulletin advokacie 7-8/2007, str. 54-55

dovolenosti nezakázaného jednání upravené v ustanovení § 2 zákoníku práce.

Je samozřejmé, že u pracovněprávních sporů proto, aby mohly být předmětem rozhodčího řízení, musí být splněny obecné podmínky arbitrability, tj. musí se jednat o majetkový spor, o němž může být uzavřen smír a k jehož rozhodnutí by jinak byl příslušný (obecný) soud. U takových sporů není důvod odmítat jako způsob jejich řešení rozhodčí řízení. Typicky se bude pravděpodobně jednat o spory a zaplacení mzdy, spory o náhradu škody, o zaplacení odstupného a podobně.

Složitější situace však přetrvává u některých sporů v oblasti pracovněprávních vztahů, které kromě dopadu do majetkové sféry jejich účastníků mají navíc ještě podstatný vliv na jejich právní postavení. Takovými spory budou typicky spory o neplatnost rozvázání pracovního poměru. Určení platnosti/neplatnosti pracovního poměru má totiž za následek nejen vyjasnění sporných majetkových nároků jako je např. nárok na náhradu mzdy po dobu, kdy zaměstnanci nebyla přidělována práce atp., ale též dochází k určení toho, zda zaměstnanec je dosud v pracovním poměru, či zda je nezaměstnaný. Toto určení může mít dalekosáhlé konsekvence, které přesahují sféru majetkovou.

I vzhledem k výše uvedenému zřejmě docházejí někteří autoři k závěru, že v případě sporů ohledně platnosti rozvázání pracovního poměru není možné jejich rozhodování svěřit rozhodcům v rozhodčím řízení. Vyslovují jistou paralelu s rozhodováním soudů ve statusových věcech (otázkách osobního stavu) s tím, že určení, zda zaměstnanec je či není dále zaměstnán, má podobný dopad na právní (a společenské) poměry zaměstnance jako řešení ostatních otázek osobního stavu.

Tento přístup byl ale též předmětem kritiky v odborném tisku. JUDr. Lisse ve svém článku v časopisu *Obchodní právo*⁴⁶ přinesl argumentaci, že při úvaze, zda se v případě sporu o neplatnost určitého právního úkonu jedná o majetkový spor (ve smyslu ustanovení § 2 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení), je třeba zkoumat především kauzu (hospodářský důvod) tohoto úkonu. Autor uvádí, že „(...) *spor o (ne)platnost jakéhokoliv právního úkonu (smlouvy, výpovědi, atd.), který sám o sobě není spojen s požadavkem nějakého peněžního plnění, je majetkovým sporem tak jako tak, pokud je kauza (hospodářský účel) právního úkonu, o jehož platnost či neplatnost se jedná, hospodářské (majetkové) povahy.*“

Na základě výše uvedených argumentů došel JUDr. Lisse k přesvědčení, že spor o (ne)platnost rozvázání pracovního poměru je majetkovým sporem vzhledem k tomu, že hospodářský účel pro učinění takového právního úkonu, jakým je rozvázání pracovního poměru, je ryze majetkový.

Přiznám se, že jako vhodnější přístup se mi za stávající právní úpravy jeví přístup zvolený prof. Bělohávkem (i když publikovaný ještě za účinnosti starého zákoníku práce). Dovolím si připomenout ještě další argument pro jeho zdůvodnění. Je jím princip ochrany zaměstnance jako slabší strany pracovněprávního vztahu, který je v českém pracovním právu velmi silný. V právní úpravě skončení pracovního poměru se tento princip projevuje zvlášť silně a odpovídá mu i právní úprava soudní ochrany zaměstnanců před neoprávněným ukončováním jejich pracovních poměrů. V případě podřízení těchto otázek rozhodčímu řízení by zřejmě výše uvedený princip ochrany zaměstnance nebylo možné ve všech případech garantovat.

Dalším závěrem kolegy Lisseho obsaženým v jeho článku, k němuž bych se rád vyjádřil, je jeho závěr o tom, že rozhodčí smlouva

---

⁴⁶ Lisse, Luděk: Arbitrabilita v pracovněprávních sporech. *Obchodní právo* 2/2008, str. 2-18

vztahující se na spory vznikající z pracovněprávního vztahu může být obsažena i ve vnitřním předpisu nebo v kolektivní smlouvě. Autor přináší zdůvodnění svého závěru především právními normami z oblasti pracovního práva, a to konkrétně ustanoveními zákoníku práce, které stanoví za splnění určitých podmínek závaznost pravidel obsažených ve vnitřním předpisu či v kolektivní smlouvě i pro jednotlivé zaměstnance.

Je třeba však mít na paměti, že kromě norem pracovního práva je též třeba zkoumat normy obsažené v zákoně o rozhodčím řízení, a to především základní ustanovení o rozhodčí smlouvě a požadavcích na její formu.

Ustanovení § 2 odst. 1 počíná slovy „*Strany se mohou dohodnout (...)*“. Z tohoto ustanovení tedy vyplývá, že rozhodčí smlouva může být uzavřena pouze souhlasnými projevy vůle obou jejích smluvních stran a nikoliv úkony třetích osob⁴⁷. Vzhledem k tomuto ustanovení se zdá být sporným, že by jednotliví zaměstnanci měli být vázáni rozhodčí smlouvou sjednanou v rámci kolektivní smlouvy (neboť nejsou její smluvní stranou).

Ustanovení § 3 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení pak stanoví pro rozhodčí smlouvu obligatorní písemnou formu. Z pohledu tohoto pravidla se jeví sporným, že by měli být zaměstnanci vázáni rozhodčí doložkou obsaženou buď ve vnitřním předpisu vydaném zaměstnavatelem a nebo v kolektivní smlouvě u zaměstnavatele.

Přesto jsem toho názoru, že zaměstnanec může být za určitých okolností takovou rozhodčí smlouvou vázán. K tomu, aby tomu tak bylo, však musejí být splněny podmínky ustanovení § 3 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení, tedy takový vnitřní předpis (kolektivní smlouva) musí být součástí podmínek, jimiž se řídí pracovní smlouva, a navíc, co je důležité, vnitřní řád (kolektivní smlouva) musí být součástí

---

⁴⁷ v této souvislosti viz. kapitolu této práce ohledně arbitrability sporů z práva obchodních společností

podmínek, jimiž se řídí pracovní smlouva v den, kdy je pracovní smlouva sjednána.

V praxi to tedy znamená, že v pracovní smlouvě musí být výslovný odkaz na takový vnitřní předpis (kolektivní smlouvu) a příslušný zaměstnanec musí mít v okamžiku podpisu možnost se s vnitřním předpisem (kolektivní smlouvou) seznámit (ideálně by měl(a) být přílohou a nedílnou součástí pracovní smlouvy). Za takových okolností může být zaměstnanec vázán rozhodčí smlouvou. Je třeba připomenout, že pozdější změny rozhodčí doložky ve vnitřním předpisu (kolektivní smlouvě) provedené buď jednostranně zaměstnavatelem, či zaměstnavatelem a odborovou organizací v případě kolektivní smlouvy zaměstnance nezavazují, pokud s nimi neprojevil souhlas, který by splňoval formální požadavky stanovené zákonem o rozhodčím řízení.

Dovolím si však ještě poznámku, že ač výše uvedený postup může za splnění zmiňovaných podmínek založit závaznost rozhodčí smlouvy z hlediska českého národního práva, můžou se objevit pochyby či problémy s uznáním a výkonem rozhodčího nálezu vydaného v řízení na základě takové rozhodčí smlouvy v zahraničí, a to vzhledem k ustanovením Newyorské úmluvy o písemné formě rozhodčího nálezu⁴⁸.

Samostatnou problematikou je arbitrabilita sporů vzniklých v souvislosti s kolektivním vyjednáváním dle zákona o kolektivním vyjednávání. O tomto tématu bude pojednáno níže v samostatné kapitole.

Lze konstatovat, že pracovní právo, přestože patří do oblasti soukromého práva, obsahuje některé prvky práva veřejného. Vzhledem k tomu, že v České republice není rozšířena koncepce, že by prostřednictvím rozhodčího řízení bylo možné řešit i spory v oblasti

---

⁴⁸ viz. čl. II. odst. 1 Newyorské úmluvy

práva veřejného, zdá se být výše uvedené odmítnutí arbitrability v případě některých pracovněprávních sporech v souladu s koncepcí zvolenou současnou právní úpravou v České republice.

Odmítnutí arbitrability některých pracovněprávních sporů *de lege lata* však nutně nemusí znamenat její zavržení z hlediska *de lege ferenda*. Lze si představit, že by v budoucnu bylo možné řešit prostřednictvím rozhodčího řízení i spory, u nichž je to dnes nepřijatelné. Domnívám se však, že princip ochrany slabší strany, tj. zaměstnance, v pracovněprávních vztazích by měl být zachován i v budoucnu (i když možná ne v tak vysoké míře). Vzhledem k tomu by zřejmě nebylo možné na tato řízení použít obecnou úpravu rozhodčího řízení s její rozsáhlou dispoziční volností stran.

Domnívám se tedy, že za tímto účelem by bylo třeba přinést novou zvláštní právní úpravu, která by obecnou podobu rozhodčího řízení upravila tak, aby v jejím rámci mohl být zachován princip ochrany zaměstnance. Pravdou však zůstává, že si lze jen stěží v našich podmínkách představit vyloučení soudní ochrany zaměstnance. Je tedy pravděpodobné (i vzhledem ke mezinárodním smluvním závazkům České republiky), že by případné rozhodnutí vydané v takovém rozhodčím řízení muselo být přezkoumatelné soudem. Otázkou tedy zůstává, zda by takové rozhodčí řízení nepostrádalo smysl.

Ze stejného důvodu jako je výše uveden (tedy z důvodu ochrany práv a zájmů zaměstnance jako slabší strany pracovněprávního vztahu) se v odborném tisku⁴⁹ objevil názor o potřebnosti explicitního vyloučení aplikace ustanovení § 25 odst. 3 zákona o rozhodčím řízení pro oblast sporů z pracovněprávních vztahů.

Důvodem pro takový návrh byla obava autora, aby využíváním možnosti pověřit rozhodce rozhodováním dle zásad spravedlnosti

---

⁴⁹ Pospíšil, Petr: Rozhodčí řízení a nový zákoník práce. Bulletin advokacie 7-8/2007, str. 55

(ekvity, podle principu *ex aequo et bono*) obsažených v pracovních smlouvách nedocházelo k obcházení ustanovení zákoníku práce sloužících k ochraně zaměstnanců. Přestože považuji tuto obavu za důvodnou, nejsem přesvědčen, že by zákonné omezení aplikace ustanovení § 25 odst. 3 zákona o rozhodčím řízení na spory vyplývající z pracovněprávních vztahů tento problém samo o sobě vyřešilo.

Přestože je arbitrabilita dnes některým sporům z pracovněprávních vztahů přiznávána, jak uvedeno výše, není dle mé zkušenosti běžné, aby takové spory byly prostřednictvím rozhodčího řízení řešeny. Přiznám se, že jsem se s takovým sporem zatím během své praxe nesetkal. Otázkou je, co je toho příčinou. Jedním z možných důvodů by mohlo být nedostatečné povědomí o rozhodčím řízení obecně. Dodnes je totiž rozhodčí řízení laickou veřejností (a překvapivě i částí odborné právnické veřejnosti) stále převážně vnímáno jako způsob řešení exkluzivně sporů z obchodního styku. Obecná vědomost o možnosti (a praktičnosti) podřídit rozhodčímu řízení i spory z jiných oblastí je dle mého názoru doposud málo rozšířena.

2.2.1.2 Arbitrabilita sporů v oblasti kolektivního vyjednávání

Samostatnou právní úpravu projednávání sporů prostřednictvím alternativních metod řešení sporů obsahuje zákon o kolektivním vyjednávání. Projednávání případného sporu podle tohoto zákona může mít až tři fáze:

- řízení před zprostředkovatelem (§ 11 zákona o kolektivním vyjednávání);
- řízení před rozhodcem (ustanovení § 13 zákona o kolektivním vyjednávání); a
- řízení o návrhu na zrušení či změnu rozhodnutí rozhodce vedené před krajským soudem (ustanovení § 14 zákona o kolektivním vyjednávání).

První fází řešení sporu z kolektivního vyjednávání je řízení před zprostředkovatelem podle ustanovení § 11 zákona o kolektivním vyjednávání. Toto řízení je typickým řízením, které se v teorii alternativních metod řešení sporů nazývá řízením mediačním (konciliačním)⁵⁰. Dle dikce zákona o kolektivním vyjednávání je zde osoba mediátora (konciliátora) nazývána „zprostředkovatel“ (což je konec konců český ekvivalent výše uvedených cizích termínů).

Ustanovení § 11 odst. 1 zákona o kolektivním vyjednávání, které tuto fázi řešení sporů upravuje, zní: „*Smluvní strany si po dohodě mohou ve sporu zvolit zprostředkovatele. Přijetím žádosti zprostředkovatelem je řízení před zprostředkovatelem zahájeno. Smluvní strany a zprostředkovatel jsou povinni si vzájemně poskytovat součinnost.*“

Toto zákonné vymezení řízení před zprostředkovatelem odpovídá běžně zastávanému konceptu podoby mediace (konciliace), jak bývá v literatuře vymezena, když splňuje následující kritéria:

- dobrovolnost – strany mají právo, nikoliv povinnost se mediací (konciliací) podřídit;
- strany si samy vybírají osobu zprostředkovatele (mediátora, konciliátora) – stranám není direktivně zprostředkující osoba vybrána či přidělena;
- průběh řízení je mimo přímou regulaci státu – v průběhu řízení nemají třetí osoby na něm zúčastněné žádnou donucovací pravomoc, jednání provedená mezi stranami v průběhu tohoto řízení nemají samy o sobě žádné hmotněprávní ani procesněprávní účinky;
- výsledkem úspěšného řízení není vydání rozhodnutí zprostředkovatele (mediátora, konciliátora), nýbrž uzavření

---

⁵⁰ Lisse, Luděk: Arbitrabilita v pracovněprávních sporech. Obchodní právo 2/2008, str. 7

dohody sporných stran o řešení sporné otázky, tato dohoda sama o sobě bez dalšího není exekučním titulem.

Určitou výjimkou řízení před zprostředkovatelem (a stejně tak před rozhodcem) podle zákona o kolektivním vyjednávání z jeho jinak typického charakteru řízení mediačního, je skutečnost, že zákon o kolektivním vyjednávání stanoví pravidlo, že osoba zprostředkovatele (rozhodce) musí být spornými stranami vybrána ze seznamu zprostředkovatelů a rozhodců vedeného Ministerstvem práce a sociálních věcí. Toto pravidlo je stanoveno v ustanovení § 12 odst. 3 zákona o kolektivním vyjednávání.

Osobou zprostředkovatele může být i osoba právnická. Na osoby fyzické jsou jinak zákonem o kolektivním vyjednávání (jeho ustanovením § 13 odst. 3) kladeny v podstatě stejné nároky, jaké klade zákon o rozhodčím řízení na osoby rozhodce. Zákon o kolektivním vyjednávání však obsahuje navíc působnost Ministerstva práce a sociálních věcí při ověřování odborných znalostí rozhodce.

Ustanovení § 15 zákona o kolektivním vyjednávání stanoví oprávnění Ministerstva práce a sociálních věcí stanovit svými vyhláškami postup při výběru zprostředkovatelů, způsob jejich zápisu do seznamu zprostředkovatelů, jakož i dalším řízení před zprostředkovatelem, stejně tak jako i postup při výběru rozhodců, způsob ověřování jejich odborných znalostí, postup při jejich zápisu do seznamu rozhodců vedeného ministerstvem, jakož i další úpravu řízení před rozhodcem.

Co se týče omezení výběru osob zprostředkovatele (rozhodce), zákonodárce zvolil stejný přístup, jaký byl zamýšlen i při přípravě zákona o rozhodčím řízení. Původní návrh zákona o rozhodčím řízení obsahoval totiž ve svých ustanoveních §§ 4-6 omezení stran sporu ve výběru rozhodce na osoby zapsané do seznamu rozhodců vedeného Ministerstvem spravedlnosti. Řízení o zápisu do seznamu rozhodců se

mělo řídit správním řádem. Ministerstvo mělo být dle navrhovaného znění § 5 dokonce oprávněno za určitých podmínek osobu zapsanou v seznamu rozhodců z tohoto seznamu vyškrtnout⁵¹. Tento koncept byl nakonec v průběhu přijímání zákona o rozhodčím řízení opuštěn.

V případě, že řízení před zprostředkovatelem skončí neúspěchem (kolektivní smlouva není sjednána), mohou strany kolektivního vyjednávání svěžit rozhodnutí svého sporu rozhodci. Průběh řízení před rozhodcem je podrobně upraven v ustanovení § 13 zákona o kolektivním vyjednávání. Nedohodnou-li se strany na osobě rozhodce a jde-li o spor o plnění závazků z kolektivní smlouvy či o spor vzniklý na pracovišti, kde není možno dle platné právní úpravy stávkovat, může kterákoliv ze stran požádat o určení osoby rozhodce Ministerstvo práce a sociálních věcí. Ministerstvo osobu rozhodce vybere ze seznamu zprostředkovatelů a rozhodců jím vedeného. V takovém případě je řízení před rozhodcem zahájeno doručením rozhodnutí ministerstva jím určenému rozhodci.

Rozhodce je oprávněn spor rozhodovat pouze v mezích návrhů sporných stran. Jeho povinností je sdělit účastníkům své rozhodnutí do patnácti dnů od počátku rozhodčího řízení. Rozhodnutí rozhodce nahrazuje úkony stran k uzavření rozhodčí smlouvy. Doručením jeho rozhodnutí je totiž kolektivní smlouva uzavřena. Ministerstvo práce a sociálních věcí hradí náklady řízení před rozhodcem, včetně odměny rozhodce.

Třetí fází rozhodování sporů vzniklých z kolektivního vyjednávání a nebo ohledně nároků z kolektivních smluv je řízení před soudem dle ustanovení § 14 zákona o kolektivním vyjednávání. Kterákoliv ze sporných stran může totiž do patnácti dnů ode dne, kdy jí bylo rozhodnutí rozhodce doručeno, podat návrh na jeho zrušení nebo změnu. Příslušným k rozhodování o tomto návrhu je krajský soud,

---

⁵¹ viz. důvodovou zprávu k návrhu zákona o rozhodčím řízení

v jehož obvodu má sídlo strana, proti níž návrh směřuje. Krajský soud postupuje v řízení podle ustanovení občanského soudního řádu o řízení v prvním stupni.

Krajský soud rozhoduje usnesením. Obsahem jeho rozhodnutí může být buď zrušení rozhodnutí rozhodce, nebo i jeho změna. Proti rozhodnutí krajského soudu není možné podat odvolání ani žalobu na obnovu řízení. Pokud není ve výše uvedené lhůtě podán návrh ke krajskému soud, rozhodnutí rozhodce nabývá právní moci. Pravomocné rozhodnutí rozhodce o plnění závazů z kolektivní smlouvy pak představuje exekuční titul, je soudně vykonatelné.

Ve skutečnosti, že soud je oprávněn rozhodnutí rozhodce i měnit, shledávám největší rozdíl mezi úpravou řízení před rozhodcem podle zákona o kolektivním vyjednávání a úpravy zákona o rozhodčím řízení. Soud rozhodující o návrhu podle ustanovení § 31 zákona o rozhodčím řízení může rozhodčí nález pouze zrušit, nemůže jej však (z)měnit. Důvody pro zrušení rozhodčího nálezu stanovené ustanovením § 31 zákona o rozhodčím řízení jsou pak především důvody procesními. Soud rozhodující o tomto návrhu není tedy oprávněn přezkoumávat věcnou správnost rozhodčího nálezu, je pouze obecně řečeno ověřit, zda byly splněny podmínky pro jeho vydání.

Naproti tomu ze skutečnosti, že je krajský soud rozhodující o návrhu dle ustanovení § 14 zákona o kolektivním vyjednávání oprávněn předmětné rozhodnutí rozhodce (z)měnit vyplývá, že je tento soud oprávněn přezkoumávat věcnou správnost rozhodnutí rozhodce, tedy zabývat se meritem věci. Svěření rozhodování sporu podle tohoto konceptu tedy neznamena derogaci pravomoci obecných soudů k jeho rozhodování tak, jak je tomu obecně v případě rozhodčího řízení obvyklé, nýbrž pouze absolvování jakéhosi fakultativního „předkola“ řešení sporu, kdy bude spor rozhodnut pouze „nanečisto“ s tím, že v konečné instanci zůstává právo rozhodnout daný spor zachováno

státnímu soudu (v případě že dojde k předložení věci soudu k rozhodnutí jednou ze stran).

K otázce arbitrability sporů vyplývajících z kolektivního vyjednávání je třeba doplnit, že arbitrabilními podle této právní úpravy jsou pouze kolektivní spory o uzavření kolektivní smlouvy či spory ohledně plnění závazků z kolektivní smlouvy, z kterých nevyplývají nároky jednotlivých zaměstnanců⁵². Stranami takového rozhodčího řízení mohou být tudíž pouze strany kolektivního vyjednávání, jak je vymezuje zákon o kolektivním vyjednávání. Z toho vyplývá, že spory jednotlivých zaměstnanců ohledně nároků z jejich pracovněprávního vztahu mohou být řešeny pouze podle zákona o rozhodčím řízení, bez ohledu na to, zda tyto nároky vyplývají přímo z pracovní smlouvy, či zda jsou založeny na základě úpravy obsažené v kolektivní smlouvě či vnitřním předpisu vydaném zaměstnavatelem. O arbitrabilitě pracovněprávních sporů dle zákona o rozhodčím řízení již bylo pojednáno v předchozí kapitole.

V návaznosti na výše uvedené je dále třeba dojít k závěru, že úprava řešení sporů z kolektivního vyjednávání obsažená v zákoně o kolektivním vyjednávání je samostatnou a komplexní právní úpravou. Na řízení před rozhodcem upravené tímto zákonem nelze použít ustanovení zákona o rozhodčím řízení vzhledem k tomu, že se jedná o speciální právní úpravu, a to ani v případě, že by se na tom strany dohodly. Důvodem pro tento závěr je kogentní charakter ustanovení zákona o kolektivním vyjednávání, z něž vyplývá, že se od nich nelze odchýlit⁵³.

Lze tedy dojít k závěru, že v České republice jsou spory vzniklé v souvislosti kolektivním vyjednáváním arbitrabilními, neboť jejich arbitrabilita je dána *ex lege* zákonem o kolektivním vyjednávání, který obsahuje komplexní a samostatnou úpravu řešení sporů vzniklých

⁵² viz. ustanovení § 10 zákona o kolektivním vyjednávání

⁵³ Lisse, Luděk: Arbitrabilita v pracovněprávních sporech. Obchodní právo 2/2008, str. 10

v okruhu jeho působnosti. Zároveň je však třeba dodat, že rozhodování sporů rozhodcem podle tohoto zákona vykazuje některé odlišnosti od pojmu a institutu rozhodčího řízení, jak je obecně chápán jak v českém právu, tak v mezinárodním prostředí.

První zvláštností řízení před rozhodcem podle zákona o kolektivním vyjednávání je, že strany jsou při výběru osoby rozhodce omezeny na okruh osob zapsaných do seznamu vedeného Ministerstvem práce a sociálních věcí. Toto ministerstvo rozhoduje ve správním řízení nejenom o tom, kdo bude jako rozhodce do jím vedeného seznamu zapsán, ale je též oprávněno ověřovat odborné znalosti rozhodců a dokonce rozhodovat o vyškrtnutí rozhodců ze seznamu. Taková ingerence státních úřadů do rozhodčích řízení a okruhu osob rozhodců nebývá ve světě obvyklá.

S výše uvedeným souvisí zřejmě též koncepce, že poplatek za řízení před rozhodcem a samotná jeho odměna nejsou hrazeny samotnými účastníky sporu před rozhodcem, nýbrž že jsou hrazeny Ministerstvem práce a sociálních věcí. Též toto nebývá ve světě obvyklé.

Nejpodstatnější odchylku od obecného charakteru rozhodčího řízení však shledávám v tom, že rozhodnutí rozhodce podle zákona o kolektivním vyjednávání je přezkoumatelné obecným (státním) soudem i po věcné stránce. Touto právní úpravou je vyloučen jeden ze základních pojmových znaků rozhodčího řízení, a sice že svěřením sporu k rozhodnutí rozhodci v rámci rozhodčího řízení dochází k derogaci pravomoci obecných soudů, které by jinak byly k rozhodnutí takového sporu příslušné. Jak již bylo uvedeno výše, tímto se z řízení před rozhodcem dle zákona o kolektivním vyjednávání stává pouze jakési do jisté míry nezávazné „předkolo“ rozhodování státního soudu, jenž je v případě návrhu jedné ze stran oprávněn o merituu věci rozhodnout s konečnou platností.

Domnívám se, že posledně uvedená odchylka stanovená zákonem o kolektivním vyjednávání může některé teoretiky vést k závěru, že řízení před rozhodcem podle zákona o kolektivním vyjednávání vůbec není rozhodčím řízením, neboť nenaplnuje jeho pojmové znaky, jak vykristalovaly a byly popsány v české a mezinárodní literatuře věnované rozhodčímu řízení. Takto striktní závěr bych očekával především od zastánců jurisdikční teorie, pro něž je vyloučení jurisdikční pravomoci státních soudů základním znakem a samotnou podstatou rozhodčího řízení.

Přes výše naznačené možné pochybnosti o tom, zda se v případě řízení před rozhodcem dle zákona o kolektivním vyjednávání jedná vůbec o rozhodčí řízení se domnívám, že jej za takové s jistou dávkou licence považovat lze. Rozhodně jsem přesvědčen, že toto řízení lze zahrnout mezi alternativní metody řešení sporů *largo sensu*, tedy v jeho širším významu (jež též zastávám)⁵⁴. Spojení první a druhé fáze řešení sporů dle zákona o kolektivním vyjednávání pak dle mého názoru splňuje znaky alternativní metody řešení sporu nazývané „med-arb“ (mediation-arbitration), jak byly v odborné literatuře popsány⁵⁵.

2.2.1.3 Arbitrabilita sporů o určení

Jistou dobu byla v českém právním prostředí spornou otázka, zda jsou arbitrabilními spory o určení, zda tu určité právo je či není, tj. spory řešené jinak v civilním soudnictví v řízení o žalobě na určení dle ustanovení § 80 písm. c) občanského soudního řádu. Argumenty odpůrců arbitrability takových sporů lze shrnout tak, že existenci nebo neexistenci sporného práva či právního vztahu nelze měnit dohodou. Jinak řečeno: právo nebo právní vztah buď je, nebo není. Strany sporu

⁵⁴ Pojem „Alternativní metody řešení sporů“ v širším významu zahrnuje i rozhodčí řízení, zatímco v užším významu do něj rozhodčí řízení nespadá; v tomto případě je alternativnost řešení sporů shledávána v tom, že výsledkem takového řešení sporu není vydání autoritativního rozhodnutí, nýbrž dohoda stran sporu

⁵⁵ viz. Bělohávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s.37 a násl.; nebo Rozehnalová, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vyd. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 36 a násl.

se např. nemohou dohodnout o tom, že neplatný právní úkon je platný a naopak. Objektivní skutečnost nemůže být tedy předmětem smíru⁵⁶.

Dalším argumentem odpůrců arbitrability určovacích sporů bylo, že určením existence určitého jevu nedochází ke změně majetkových poměrů stran, a tudíž případné rozhodnutí o takovém sporu nemá dopad do majetkové sféry sporných stran. Shrnuto, odpůrci arbitrability sporů na určení namítali, že nejsou splněny dvě základní podmínky stanovené pro posouzení arbitrability zákonem o rozhodčím řízení: majetkový charakter daného sporu a možnost stran o předmětu sporu uzavřít smír.

Zastánci arbitrability sporů na určení na druhé straně argumentovali např. zněním pozitivní právní úpravy. Ve své argumentaci poukazovali na znění ustanovení § 2 odst. 4 zákona o rozhodčím řízení, jenž stanoví: *„Není-li v rozhodčí smlouvě uvedeno jinak, vztahuje se jak na práva z právních vztahů přímo vznikající, tak i na otázku právní platnosti těchto právních vztahů, jakož i na práva s těmito právy související.“* Ze znění citovaného ustanovení vyplývá, že není-li v rozhodčí smlouvě stanoveno jinak, vztahuje se tato smlouva i na otázku platnosti smlouvy hlavní. Řízením, v němž je právě otázka platnosti smlouvy hlavní řešena, může být i řízení o určení její (ne)platnosti.

Postupem času však došlo k vykrytalizování odpovědi na otázku arbitrability sporů na určení, a to jak v odborné právní literatuře, tak i v judikatuře českých soudů. Řešení tohoto sporu v české judikatuře pak bylo možné nalézt nejen v rozhodnutích českých soudů věnovaných výslovně problematice rozhodčího řízení a úpravy zákona o rozhodčím řízení, ale též i v rozhodnutích, jejichž předmětem byl například výklad pojmu majetkové právo a nebo výklad ustanovení § 99 občanského soudního řádu ohledně možnosti stran občanského soudního řízení skončit řízení před soudem uzavřením smíru.

⁵⁶ Bělohlávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. I. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 79

Jedním z druhé skupiny soudních rozhodnutí je např. usnesení VS v Praze ze dne 15 listopadu 1995, sp. zn. 10 Cmo 414/1995⁵⁷. Vrchní soud došel k závěru, že: „*Majetkovým právem je třeba rozumět jak právo na majetkové plnění, tj. plnění ocenitelné v penězích, tak i určovací návrh, který se vztahuje na určení existence či neexistence takového práva. Majetkem, resp. majetkovým právem je nutno rozumět i obchodní podíl společníka ve společnosti s ručením omezeným.*“ K podobnému názoru došel i NS ČR ve svém rozsudku zveřejněném pod číslem 23/2007 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek.

Jedním ze soudních rozhodnutí, v kterých je možno hledat odpověď na nastolenou otázku a které se již věnují přímo úpravě zákona o rozhodčím řízení, je i rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 2. července 2003, č.j.. 24 C 125/2002-36⁵⁸. V tomto případě oba soudy rozhodující ve věci (tedy OS pro Prahu 1 i MěS v Praze) přisvědčily názoru o arbitrabilitě určovací žaloby ohledně účinnosti smlouvy o smlouvě budoucí kupní na nemovitost v souvislosti s neplatným odstoupením od této smlouvy. Oba soudy pak shodně konstatovaly, že z pohledu ustanovení § 99 občanského soudního řádu je zapotřebí posuzovat spor z pohledu předmětu daného právního vztahu. Soudy dále došly k závěru, že jestliže je možno z pohledu předmětu právního vztahu jeho navázání, změnu nebo zánik podřídít dispozitivním úkonům účastníků, je možno ve věci v souladu s ustanovením § 2 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení uzavřít rozhodčí smlouvu a spor projednat v rozhodčím řízení⁵⁹.

V poslední době se potom vyjádřil k arbitrabilitě sporů o určení (ne)existence určitého práva či právního vztahu výslovně i sám Nejvyšší soud. Učinil tak ve svém usnesení ze dne 6. června 2007, sp.

⁵⁷ Publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí č. 8/1997, str. 249 a násl., číslo judikátu Rc 37/97

⁵⁸ Výše uvedený rozsudek OS pro Prahu 1 byl potvrzen rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 5. února 2004, č. j. 20 Co 572/2003-49

⁵⁹ Bělohávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. I. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 38

zn. 32 Odo 181/2006, a usnesení ze dne 12. července 2007, sp. zn. 26 Odo 353/2006. S odkazem na závěry, ke kterým dospěl ve svém rozsudku uveřejněném pod č. 23/2007 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, NS ČR konstatoval, že žaloba na určení dle § 80 písm. c) občanského soudního řádu nepatří mezi věci, jejichž povaha nepřipouští uzavření soudního smíru dle § 99 občanského soudního řádu. Vzhledem k tomu lze v této věci též platně sjednat rozhodčí doložku.

Zdá se tedy, že otázka arbitrability sporů na základě žaloby na určení v obdobném smyslu, jako je vymezena v civilním soudnictví ustanovením § 80 písm. c) občanského soudního řádu, je tedy již v českém právu vyřešena ve prospěch jejich arbitrability, když i Nejvyšší soud jako nejvyšší instance soustavy českých obecných soudů se ve svých rozhodnutích opakovaně pro tento závěr vyslovil. Odlišné stanovisko pak pro určité případy zastává pouze prof. Růžička, když neuznává arbitrabilitu sporu o určení neplatnosti smlouvy⁶⁰.

Je však třeba zároveň dodat, že arbitrabilita určovacích sporů není dána sama o sobě. Právní názory vyjádřené ve výše citovaných rozhodnutích českých soudů není totiž možné chápat tak, že by sporům o určení přiznávali arbitrabilitu bez dalšího. Závěr, který je třeba při jejich studiu učinit je, že charakter sporů na určení arbitrabilitu nevylučuje, nikoliv že je tato vždy u takového sporu automaticky dána.

Je totiž třeba v každém jednotlivém případě zkoumat, zda jsou splněny všechny podmínky pro projednatelnost sporu v rozhodčím řízení. Předmětem takového zkoumání bude tedy, zda se jedná o určení práv k majetku či s dopadem na majetkovou sféru sporných stran, zda se jedná o věc náležející jinak do pravomoci obecných soudů, a že se nejedná o spor, jehož arbitrabilita je zákonem o rozhodčím řízení vyloučená.

---

⁶⁰ Růžička, K., *Rozhodčí řízení před rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, str. 34

V případě že jsou ohledně konkrétního sporu kumulativně splněny všechny tři podmínky vyjmenované výše, je možné se určení (ne)existence práva či právního vztahu domáhat prostřednictvím rozhodčího řízení. V případě že alespoň jedna z výše uvedených podmínek splněna není, je třeba se domáhat určení žalobou podanou k obecnému soudu či návrhem k jinému příslušnému orgánu.

Vzhledem k výše uvedenému, pak nebude arbitrabilita dle českého práva dána u „zvláštních“ typů řízení o určení, jako je např. řízení o určení, zda tu manželství je či není, a dalších, nebo bude arbitrabilita u takového řízení přinejmenším sporná (jako je tomu u řízení o návrhu zaměstnance na určení neplatnosti rozvázání pracovního poměru – jak bylo o tomto uvedeno výše v kapitole věnované arbitrabilitě sporů vyplývajících z pracovněprávních vztahů).

2.2.1.4 Arbitrabilita sporů o práva k nemovitostem

S otázkou arbitrability sporů o určení (ne)existence práv nebo právních vztahů úzce souvisí otázka arbitrability sporů o práva k nemovitostem. I tato problematika byla v minulosti (či ještě v některých případech bývá) předmětem protichůdných názorů odborné právní veřejnosti, přestože závěr, ke kterému dospěly úvahy v předchozí kapitole, by neměl dávat takovým rozporům prostor.

Názory o nearbitrabilitě sporů ohledně nemovitostí nejsou ve světě ojedinělé. Není třeba chodit daleko – kupříkladu na Slovensku není těmto sporům arbitrabilita přiznána. Tato situace však má svůj základ nikoliv v odlišných závěrech doktríny, ale v rozdílné pozitivněprávní úpravě arbitrability. Zákon o rozhodcovském konání totiž explicitně omezuje arbitrabilitu tak, že v rozhodčím řízení není možno rozhodovat spory, pokud se jedná o vznik, změnu nebo zánik vlastnického práva a jiných věcných práv k nemovitostem. Celkově lze ale konstatovat, že sporům ohledně práv k nemovitostem je ve většině (alespoň sousedních) států arbitrabilita přiznána.

Argumentem, který byl používán českými autory, kteří arbitrabilitu sporů ohledně práv k nemovitostem neshledávali, byl ten, že ve sporu, jehož předmětem je vlastnické právo k nemovitosti, nemůže být uzavřen smír, neboť „(...) konstitutivní rozhodčí nálezy by se tu jinak musely stát i podkladem pro zápisy do katastru nemovitostí“⁶¹, což je situace, kterou takoví autoři odmítají. Dalším argumentem odpůrců arbitrability sporů o práva k nemovitostem bylo, že rozhodčí nález nemůže mít účinky vůči třetím osobám. Tyto názory byly dále podepřeny též závěry judikatury z období první republiky.

Výše uvedená argumentace je však v současnosti většinou odborných autorů v odborné literatuře odmítána. Prof. Bělohlávek k tomuto uvádí: „(...) nemovitosti jsou věcí a majetkovou hodnotou a nároky ve vztahu k nemovitostem majetkovými nároky, jejichž arbitrabilitu zákon o rozhodčím řízení svou negativní definicí nevylučuje.“⁶² Doc. Raban dále konstatuje: „Sama skutečnost, že zápis vlastnického práva do katastru má účinky i vůči třetím osobám, nevylučuje rozhodčí řízení, neboť jakékoliv rozhodnutí o vlastnictví má účinky vůči třetím osobám, přičemž v převážné většině případů přechází z vůle pouze dvou stran. Může-li být vlastnické právo k nemovitostem předmětem smlouvy, může být předmětem i smíru-narovnání, a tudíž může být předmětem i rozhodčího řízení.“⁶³

Prof. Rozehnalová se ve své práci⁶⁴ též vyslovila pro arbitrabilitu sporů ohledně práv k nemovitostem, když uvedla: „Majetkové nároky k věcem nemovitým jsou stejnými majetkovými nároky jako jiná majetková práva. Zákon o rozhodčím řízení je nevylučuje z arbitrability.“

⁶¹ Steiner in Mothejzíkova, J., Steiner, V. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 1996, str. 23

⁶² Bělohlávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 32

⁶³ Raban, P. Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice zahraničí. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, str. 81

⁶⁴ Rozehnalová, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vyd. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 121

Vzhledem k citovaným názorům i názorům dalších předních českých odborníků na problematiku rozhodčího řízení⁶⁵ lze tedy konstatovat, že na poli české právní literatury zavládl konsensus o tom, že spory ohledně práv k nemovitostem jsou arbitrabilní a jejich řešení prostřednictvím rozhodčího řízení podle zákona o rozhodčím řízení nic nebrání. Ohledně výše zmiňovaného argumentu o zápisu do katastru nemovitostí lze uvést následující.

Z ustanovení § 5 zákona o katastru nemovitostí jednoznačně vyplývá, že platná právní úprava výslovně připouští, aby vlastnické právo k nemovitosti bylo předmětem smíru. Rozhodčí nález, jímž se osvědčuje vlastnické právo k nemovitosti, pak tedy může být listinou ve smyslu 36 odst. 2 vyhlášky č. 190/1996 Sb., kterou se provádí zákon o zápisech a zákon o katastru nemovitostí, jíž je potvrzován nebo osvědčován právní vztah pro záznam do katastru nemovitostí podle ustanovení § 7 odst. 1 zákona o zápisech⁶⁶. Toto ustanovení stanoví, že práva, která vznikla, změnila se nebo zanikla na základě rozhodnutí státního orgánu, se do katastru nemovitostí zapisují formou záznamu.

Dle prof. Rozehnalové⁶⁷ by za rozhodnutí státního orgánu ve smyslu tohoto ustanovení měly být považovány též rozhodčí nálezy vydané v rozhodčím řízení podle zákona o rozhodčím řízení vzhledem k tomu, že jeho ustanovení § 28 odst. 2 jim přiznává účinky pravomocného soudního rozhodnutí. Katastrální úřad není v tomto případě oprávněn přezkoumávat obsah rozhodčího nálezu, jenž je mu předložen jako podklad jeho usnesení, ale jeho úkolem je pouze přezkoumat, zda takový rozhodčí nález neobsahuje chyby v psaní a

⁶⁵ Růžicka, K., *Rozhodčí řízení před rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, str. 34; nebo Dobiáš, Pavel, Dobiáš, Petr: *Arbitrabilita sporů týkajících se nemovitostí podle platné právní úpravy ČR*. Právník 8/2005, str. 925 a násl.

⁶⁶ Raban, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice zahraničí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 80-81

⁶⁷ Rozehnalová, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 121

počtech nebo jiné zřejmé nesprávnosti. Z výše uvedeného vyplývá, že činnost katastrálního úřadu nemá charakter schvalovací činnosti⁶⁸.

S výše uvedenými závěry doktríny ohledně arbitrability sporů ohledně práv k nemovitostem se ztotožňuji. Nejsem však stoprocentně přesvědčen o správnosti názoru prof. Bělohlávka⁶⁹ a prof. Rozehnalové⁷⁰ o tom, že výše uvedené závěry o arbitrabilitě sporů k nemovitostem podle českého zákona o rozhodčím řízení jsou platné pouze pro nemovitosti nacházející se na území České republiky.

Ani jeden z výše uvedených autorů tento svůj názor blíže neodůvodňuje. Dovolím si tedy úvahu o tom, co je k jejich přesvědčení vedlo. Domnívám se, že jejich názor je postaven na přesvědčení o nedostatku splnění jedné z podmínek stanovených v ustanovení § 2 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení, a sice podmínky, aby se jednalo o spor, k jehož projednání by jinak byla dána pravomoc soudu.

Na podporu mé pochybnosti o závěru uvedených autorů mne napadají následující dva argumenty:

- zákon o rozhodčím řízení v ustanovení § 2 odst. 1 výslovně nestanoví, že musí být jinak dána pravomoc soudu českého; a
- podmínku, aby byla dána pravomoc soudu, je třeba dle mého názoru vykládat v obecné rovině k přihlídnutí k charakteru řízení, nikoliv v relaci ke konkrétnímu sporu.

Co se týče prvního argumentu, ustanovení § 2 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení bývá obvykle vykládáno v tom smyslu, že musí být jinak dána k rozhodování sporu pravomoc českého soudu. Domnívám

⁶⁸ Raban, P. Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice zahraničí. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, str. 81

⁶⁹ Bělohlávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 32

⁷⁰ Rozehnalová, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vyd. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 121

se však, že takovýto výklad není jediný možný. Jiný možný výklad bych rád demonstroval na následujícím příkladu. Představme si jednoduchý spor o splnění peněžitého závazku mezi českým věřitelem a zahraničním dlužníkem, přičemž zahraniční dlužník nemá v České republice obecný soud ve smyslu 85 občanského soudního řádu (tj. nemá zde ani bydliště, ani místo podnikání, ani sídlo, ani se zde nezdržuje). Navíc tento dlužník nesplňuje ani další požadavky určení místní příslušnosti dle ustanovení § 86 občanského soudního řádu, tzn., že nemá v České republice ani svůj majetek, ani není na jejím území umístěn jeho podnik či organizační složka jeho podniku.

Vzhledem k výše uvedenému nebude zřejmě možné zahájit proti takovému dlužníku soudní řízení v České republice. Přesto dle mého názoru nic nebrání stranám sjednat ohledně tohoto sporu rozhodčí smlouvu a určit jako místo budoucího rozhodčího řízení jakékoliv místo v České republice. Rozhodčí řízení podle takové rozhodčí smlouvy se pak bude řídit jako *lex fori* českým zákonem o rozhodčím řízení i přesto, že k projednání takového sporu nebyla původně dána pravomoc českého (obecného) soudu.

S právě uvedeným příkladem souvisí i můj druhý argument o tom, že požadavek, aby byla dána pravomoc českého soudu, je třeba vykládat v obecné rovině. Pokud totiž je můj závěr v předchozím odstavci správný, byla v případě v něm uvedeném platně sjednána rozhodčí doložka podle českého zákona o rozhodčím řízení, přestože nebyla splněna podmínka, aby v předmětném sporu byla dána pravomoc soudu, jímž by dle rozšířeného výkladu měl být český soud.

Cestou, jak by bylo možné překlenout výše naznačenou dichotomii, je dle mého názoru opustit přesvědčení o tom, že k rozhodnutí právě toho kterého konkrétního sporu musí být příslušný český soud, a připuštění možnosti vykládat tento požadavek v obecné rovině, a sice tak, že by český soud měl pravomoc rozhodnout tento

spor, pokud by byla dána jeho příslušnost, tedy jinak řečeno, že má obecně pravomoc rozhodovat spory právě tohoto typu.

Moje výše uvedená argumentace by neměla být chápána jako jednoznačné dogmatické popírání závěru prof. Bělohlávka a prof. Rozehnalové. Snažil jsem se pouze poukázat na to, že jimi zastávané řešení této otázky není jediné myslitelné. Sám jsem ohledně konečného závěru na vážkách. Vzhledem k tomu, že uvedení autoři nepodepřeli svůj závěr dostatečnou argumentací, snažil jsem se vyrovnat se zdůvodněním jejich názoru, které mě napadlo a přišlo mi pravděpodobné. Samozřejmě je možné, že jsem nějaký argument přehlédl či na něj nevzpomněl. V takovém případě budu svůj názor na základě upozornění rád korigovat.

Smyslem mé argumentace předestřené v předchozích odstavcích však bylo upozornit na skutečnost, že na otázku arbitrability sporů ohledně nemovitostí v zahraničí jsou myslitelné i jiné než prezentované názory a že z toho důvodu by bylo vhodné názory na řešení této otázky řádně zdůvodnit, ať už jsou jakékoliv.

Sama prof. Rozehnalová navíc na jiném místě své práce ⁷¹označuje výše rozebíranou otázku za problematickou. Rozporuplně se pak v obecné rovině sama přiklání k názoru, že by pravomoc rozhodců neměla být závislá na výlučné pravomoci soudů, vzhledem k tomu, že: „(...) rozhodčí řízení je samostatným druhem řízení. Arbitrabilita sporu, tj. přípustnost sporu k řešení podmiňující pravomoc rozhodců, není nikterak omezena výlučnou pravomocí (příslušností) soudů. Jde o dvě situace, které spolu vůbec nesouvisejí.“⁷² Soudím, že oba tyto její výše citované názory jsou v rozporu.

⁷¹ Rozehnalová, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vyd. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 129

⁷² Rozehnalová, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vyd. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 130

Pro úplnost bych rád ještě doplnil, že tak, jako není dle mého názoru jednoznačné, že nemůže být konáno rozhodčí řízení podle českého zákona o rozhodčím řízení ohledně sporu o právo k nemovitosti nacházející se v zahraničí, tak není ani vyloučeno, aby v zahraničí bylo konáno rozhodčí řízení a vydán zahraniční rozhodčí nález o nemovitosti ležící na území České republiky.

Nic totiž nebrání např. českému a německému subjektu uzavřít rozhodčí smlouvu, jejímž obsahem bude svěření rozhodnutí sporu ohledně nemovitosti umístěné např. v Krušných horách k rozhodnutí rozhodci, přičemž místem rozhodčího řízení bude třeba městečko v saském příhraničí. Takové uspořádání sporu bude naopak docela přirozené. Rozhodčí nález, který by v takovém řízení byl vydán, by pak byl považován za německý rozhodčí nález a z pohledu českého práva za nález cizí. Jeho uznání a výkon v České republice by pak byl prováděn na základě Newyorské úmluvy (za předpokladu, že by se nejednalo o obchodní spor).

Pokud je tedy platný výše již zmiňovaný názor prof. Rozehnalové o tom, že i rozhodčí nález je třeba považovat za rozhodnutí státního orgánu ve smyslu ustanovení § 7 odst. 1 zákona o zápisech, na jehož základě se do katastru nemovitostí zapisují práva záznamem, pak nic podle mého názoru nebrání tomu, aby bylo stejně postupováno též na základě cizího rozhodčího nálezu, v tomto případě nikoliv s odkazem na ustanovení § 28 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení, ale s odkazem na jeho ustanovení § 38 a především s odkazem na úpravu Newyorské úmluvy.

2.2.1.5 Arbitrabilita sporů z práva obchodních společností a družstev

Aktuálním tématem v české teorii rozhodčího řízení a též její praxi je otázka arbitrability sporů vyplývajících z práva obchodních společností a družstev. Je zřejmé, že řada sporů vyplývajících z práva obchodních společností a družstev bude mít charakter, který umožní

jejich projednání v rozhodčím řízení (tedy bude se jednat o majetkové spory, k jejichž rozhodnutí by jinak měl pravomoc soud a ohledně nichž jsou strany oprávněny uzavřít smír).

Avšak takovými spory nebudou zdaleka všechny majetkové spory mezi společníky obchodních společností a členy družstev. U některých sporů nebude splněna podmínka, že o nich mohou jejich strany uzavřít smír. Typicky se bude jednat např. o spory o vyloučení společníka ze společnosti s ručením omezeným dle ustanovení § 149 obchodního zákoníku, či o zrušení účasti společníka na společnosti s ručením omezeným dle ustanovení § 148 obchodního zákoníku⁷³.

Domnívám se, že při hledání odpovědi na otázku, u kterých sporů mezi společníky obchodních společností nebo členy družstev je vhodné umožnit jejich rozhodování v rozhodčím řízení, je žádoucí hledat inspiraci v zahraničních právních úpravách vzhledem k tomu, že zvláště v oblasti obchodních společností je stále ještě citelný handicap v podobě 41 let období trvání éry totality v České republice, kdy toto právní odvětví nemohlo být rozvíjeno.

Pozitivní právní úprava cizích národních právních řádů a právní praxe a výklad prováděný na jejich základě mohou poskytnout České republice vodítko jakým směrem se v otázce arbitrability práv společenstevního ubírat, a to ať už při interpretaci a aplikaci právních norem obsažených v platné právní úpravě (především v zákonu o rozhodčím řízení), tak i při úvahách *de lege ferenda* o tom, jak platnou právní úpravu změnit tak, aby lépe vyhovovala požadavkům moderního obchodního práva a obchodní praxe. Z výše uvedených důvodů je dle mého názoru velmi důležité sledovat bedlivě zahraniční vývoj a trendy v této oblasti.

---

⁷³ Růžička, K., *Rozhodčí řízení před rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*. Pízeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, str. 35

V Rakousku je otázka arbitrability upravena tak, že je přípustěna tehdy, pokud mohou strany o předmětu sporu uzavřít narovnáni („Vergleich“). Žádné další omezení není pozitivním právem stanoveno. Hmotné ani procesní právo pak nestanoví žádné normy o tom, kdy je narovnáni možné uzavřít. Tato otázka je tedy svěřena doktríně, judikatuře a právní praxi. Tyto poté společně dovodily nearbitrabilitu u sporů o splacení základního kapitálu ve společnosti s ručením omezeným a u sporů o náhradu škody proti jednatelům této společnosti⁷⁴.

V německém právu je arbitrabilita sporů vymezena tak, že za arbitrabilní je považován každý majetkový nárok. Nemajetkové nároky jsou pak arbitrabilní tehdy, pokud je o nich možné uzavřít narovnáni. Hranice arbitrability jsou pak konkrétněji určeny dalšími zákony a judikaturou. Za nearbitrabilní je takto považován např. spor o odmítnutí usnesení valné hromady. Tento závěr je však předmětem rozsáhlých diskusí. Zákon o akciových společnostech ve svém ustanovení § 23 odst. 5 zapovídá, aby byla rozhodčí doložka obsažena v zakladatelské smlouvě takové společnosti. Toto pravidlo však nebrání tomu, aby společníci takové společnosti uzavřeli rozhodčí smlouvu jako samostatnou listinu. Celkově lze říci, že v Německu lze sledovat trend směrem k rozšíření okruhu sporů, které lze prostřednictvím rozhodčího řízení řešit (tento trend je však obecně možno označit za celosvětový).

Ve Švýcarsku je obecná úprava arbitrability provedena podobně jako v Německu. Za arbitrabilní jsou tedy považovány všechny majetkové spory⁷⁵. Toto ustanovení bývá vykládáno tak, že stačí pokud má spor nepřímý převážný ekonomický cíl⁷⁶. Spory vyplývající z práva

⁷⁴ Raban, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice zahraničí*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, str. 82-83

⁷⁵ viz. ustanovení § 177 odst. 1 zákona o mezinárodním právu soukromém

⁷⁶ Raban, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice zahraničí*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, str. 84 odkazuje na BG, 15.12.1992 in Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichts, 118 II, str. 353

obchodních společností jsou pak v tomto smyslu považovány za arbitrabilní⁷⁷.

V souvislosti s otázkou arbitrability sporů vyplývajících z účasti na obchodních společnostech je záhodno zmínit některá publikovaná rozhodnutí českých soudů, v kterých se tyto buď přímo nebo nepřímo vyjádřily k dané otázce. První takovým publikovaným rozhodnutím je již výše připomínané usnesení VS v Praze ze dne 15 listopadu 1995, sp. zn. 10 Cmo 414/1995⁷⁸. Vrchní soud došel k závěru, že: „*Majetkovým právem je třeba rozumět jak právo na majetkové plnění, tj. plnění ocenitelné v penězích, tak i určovací návrh, který se vztahuje na určení existence či neexistence takového práva. Majetkem, resp. majetkovým právem je nutno rozumět i obchodní podíl společníka ve společnosti s ručením omezeným.*“ Vrchní soud se tu sice přímo nevyjádřil k otázce arbitrability sporu ohledně obchodního podílu na společnosti s ručením omezeným, konstatoval však nepřímo, že v případě takového sporu je splněna jedna ze základních podmínek arbitrability stanovených zákonem o rozhodčím řízení.

Vzhledem k neexistenci konkrétního vymezení arbitrability sporů z práva obchodních společností v platné právní úpravě nezbyvá než prostor arbitrability v právu obchodních společností vymezit za pomoci projekce obecných podmínek arbitrability do této právní oblasti.

První podmínkou arbitrability v českém právu je majetkový charakter daného sporu. Vzhledem k tomu, že obchodní společnosti bývají zakládány za účelem podnikání (veřejná obchodní společnost a komanditní společnost vzhledem k ustanovení § 56 odst. 1 obchodního zákoníku vždy, společnost s ručením omezeným a akciová společnost v drtivé většině případů), nebude splnění této podmínky činit pravděpodobně problémy. V této souvislosti si dovoluji zobecnit závěr

⁷⁷ Lévy, L. Arbitrability of Disputes in Corporate Matters (Swiss Law). *International Arbitration Law Review*, 2002, č. 5, str. 77

⁷⁸ Publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí č. 8/1997, str. 249 a násl., číslo judikátu Rc 37/97

Vrchního soudu v Praze citovaný v předchozích odstavcích, a sice že majetkovým právem nebude jen obchodní podíl na společnosti s ručením omezeným ale podíl na jakékoliv obchodní společnosti.

Druhým předpokladem arbitrability je, aby ohledně daného sporu byla jinak dána pravomoc soudu. Domnívám se, že ani splnění této podmínky nebude předmětem dohadů. U většiny sporů z práva českých obchodních společností je pravomoc soudu k jejich rozhodování dána. Přiznám se, že se mi nepodařilo přijít na majetkový spor vyplývající z práva obchodních společností, k jehož rozhodnutí by pravomoc soudu nebyla dána.

Je tedy zřejmé, že hlavní omezující podmínkou pro vymezení arbitrability sporů z práva obchodních společností bude podmínka stanovená v ustanovení § 2 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení, a sice podmínka, že o předmětu sporu by strany mohly uzavřít smír. Jak už bylo výše uvedeno, tato podmínka nebude splněna např. u sporů o vyloučení společníka ze společnosti s ručením omezeným dle ustanovení § 149 obchodního zákoníku, či o zrušení účasti společníka na společnosti s ručením omezeným dle ustanovení § 148 obchodního zákoníku. Bude tomu tedy všude tam, kde je ingerence soudu nenahraditelná.

Dále bude toto omezení platit i u řízení, jež by mohla být soudem zahájena i bez návrhu. Mezi taková řízení patří např. řízení ve věcech obchodního rejstříku. Arbitrabilita jiných sporů však nevzbuzuje žádnou vážnější pochybnost. Takovými jsou např. majetkové spory mezi společníky v rámci obchodních společností týkající se jejich práv a povinností buď vůči sobě navzájem v souvislosti s jejich majetkovou účastí na obchodní společnosti, či ve vztahu k této společnosti⁷⁹.

---

⁷⁹ Bělohávek, Alexander: Pravomoc rozhodčího soudu v případě sporů v rámci obchodních společností. Právní rádce 4/1994, str. 8-10

Ve srovnání s právní úpravou arbitrability výše zmiňovaných sousedních či okolních zemích bych si dovolil krátké srovnání. Domnívám se, že pro závěr o nearbitrabilitě sporu o náhradu škody proti jednatelům společnosti s ručením omezeným, jak je dovozována v Rakouském právním prostředí, nejsou v našem právním prostředí důvody. Tento spory jsou u nás plně v dispozici stran, které o nich mohou dle mého názoru uzavřít smír.

Jinak je tomu však u sporů o splacení základního kapitálu ve společnosti s ručením omezeným, u nichž je rakouskou teorií nearbitrabilita dovozována též. Arbitrabilita tohoto sporu je vyloučena podle mého názoru i v našem právním řádu, když ustanovení § 113 odst. 1 obchodního zákoníku stanoví, že povinnosti splatit svůj vklad za podmínek a ve lhůtě určené ve společenské smlouvě nemůže být společník zproštěn (s výjimkou případu snížení základního kapitálu prominutím dluhu). Platná právní úprava tedy omezuje dispozici stran, a proto nemůže být ohledně této otázky uzavřen smír a tím pádem ani rozhodčí smlouva.

Co se týká srovnání s německou právní úpravou, jsem toho názoru, že názor o nearbitrabilitě sporu o odmítnutí usnesení valné hromady (v našem prostředí spíše spor o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady) je třeba zastávat i v našem právním prostředí. K řízení podle ustanovení § 131 či 183 obchodního zákoníku je dána výlučná příslušnost soudu. Strany tento spor nemají ve své dispozici, nemůžou se na vyslovení neplatnosti dohodnout a prohlásit jej smírem. Z toho vyplývá, že tento spor není projednatelný v rozhodčím řízení. Co se týče německého zákazu zahrnutí rozhodčí smlouvy do zakladatelského dokumentu akciové společnosti, bude o něm podrobněji pojednáno níže.

Na tomto místě bych se rád také zmínil o několika rozhodnutích českých soudů, které jsou pozoruhodná (nejenom) z hlediska vztahu rozhodčího řízení a sporů vyplývajících z práva obchodních společností, přestože výslovně neřeší otázku arbitrability těchto sporů

v obecné rovině. Jedná se o sérii soudních rozhodnutí, a to jednoho rozhodnutí ÚS ČR a třech rozhodnutí NS ČR týkajících se problematiky zrušení akciové společnosti s převodem jmění na akcionáře dle ustanovení § 220p a násl. obchodního zákoníku.

Jedná se konkrétně o rozhodnutí ÚS ČR ze dne 23. června 2005, sp. zn. III. ÚS 84/2005, usnesení NS ČR z 18. července 2006, sp. zn. 29 Odo 499/2005, usnesení NS ČR ze dne 26. června 2007, sp. zn. 29 Odo 226/2006, a konečně usnesení NS ČR ze dne 24. července 2007, sp. zn. 29 Odo 225/2006.

Oba soudy došly ve svých výše uvedených rozhodnutích k právnímu závěru, že rozhodčí doložka obsažená ve smlouvě o převodu obchodního jmění na akcionáře dle § 220p obchodního zákoníku (s odkazem na ustanovení § 220k odst. 1 obchodního zákoníku) uzavřené mezi zanikající společností a hlavním akcionářem, která světuje spory ohledně přezkoumání přiměřenosti výše vypořádání rozhodčímu řízení, je závazná pro ostatní akcionáře zrušované společnosti. Na tomto výkladu neshledal nic závadného ÚS ČR ani v rovině ústavního pořádku ČR.

Výklad dotčených ustanovení podaný oběma vnitrostátními vrcholnými soudy, je zajímavý především v rovině problematiky závaznosti rozhodčí smlouvy pro subjekty odlišné od těch, jež rozhodčí smlouvu uzavřely. V obecné rovině platí princip, že smlouva je závazná pouze *inter partes*, tedy že zavazuje pouze smluvní strany, případně jejich právní nástupce. Závaznost rozhodčí smlouvy pro právní nástupce stran je pak výslovně stanovena v ustanovení § 2 odst. 5 zákona o rozhodčím řízení, pokud strany v rozhodčí smlouvě tuto závaznost pro své právní nástupce nevyloučí.

V případě zrušení akciové společnosti s převodem jmění na akcionáře je smlouva o převzetí jmění hlavním akcionářem uzavírána mezi zrušovanou společností a tímto hlavním akcionářem. Ostatní

akcionáři nejsou stranou takové smlouvy. Tito menšinoví akcionáři pak nejsou právními nástupci ani jedné ze stran. Jestliže tedy soudy ve svých výše uvedených rozhodnutích konstatovaly vázanost menšinových akcionářů rozhodčí smlouvou, pak implicitně připustily možnost, aby rozhodčí smlouvou byl vázán i subjekt, jenž není ani její stranou, ani právním nástupcem jedné ze stran takové rozhodčí smlouvy.

Tento převratný teoretický postulát může mít významné dopady na dvě oblasti, jichž jsem se dotkl v této práci. Za prvé může mít vliv pro posuzování vázanosti zaměstnance rozhodčí smlouvou obsaženou v kolektivní smlouvě uzavřené odborovou organizací (odborovými organizacemi) a zaměstnavatelem. Sám jsem výše v kapitole věnované arbitrabilitě došel k závěru, že pro to, aby byl zaměstnanec vázán rozhodčí smlouvou obsaženou v kolektivní smlouvě, je třeba, aby tato existovala již v době uzavírání pracovní smlouvy a aby byly při sjednávání pracovní smlouvy splněny formální požadavky ustanovení § 3 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení, tedy aby z úkonu podpisu pracovní smlouvy zaměstnancem byl patrný jeho souhlas s obsahem rozhodčí smlouvy obsažené v kolektivní smlouvě.

Na základě právního názoru NS ČR a ÚS ČR obsaženého ve výše vypočtených rozhodnutích o možnosti závaznosti rozhodčí smlouvy i pro třetí osoby však může dojít ke změně nazírání na sjednávání rozhodčích smluv i v oblasti pracovněprávních vztahů. Dokáží si představit argumentaci, že jestliže může hlavní akcionář se společností uzavřít rozhodčí smlouvu, která pak zavazuje i ostatní akcionáře této společnosti, pak je též možné, aby odborová/é organizace uzavřela/y rozhodčí smlouvu za zaměstnance, kterou by byl zaměstnanec vázán i pokud by nebyly splněny podmínky ustanovení § 3 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení.

Argumentem navíc zde bude, že odborové organizace jsou již ze zákona oprávněny uzavírat kolektivní smlouvy „za zaměstnance“.

Praktickým dopadem takového přístupu by pak bylo, že by byl zaměstnanec vázán i rozhodčími doložkami, které by byly v kolektivních smlouvách sjednány až poté, kdy on sám uzavřel pracovní smlouvu, tedy za doby trvání jeho pracovněprávního vztahu.

Druhou oblastí, které se věnuji v této práci a která může být přijetím výše uvedeného názoru Ústavního soudu a Nejvyššího soudu dotčena, je problematika formy sjednávání rozhodčích smluv právě v oblasti sporů vyplývajících z práva obchodních společností. Obecně lze konstatovat, že rozhodčí smlouva, již je svěřeno rozhodování sporů z účasti subjektů na obchodních společnostech rozhodci (rozhodcům), může být sjednána dvěma různými způsoby. Jednak může být uzavřena jako samostatná rozhodčí smlouva mezi společníky dané obchodní společnosti. Jejími stranami ani nemusí být všichni tito společníci. Tato situace nečiní větších výkladových problémů. Touto rozhodčí smlouvou jsou jednoduše vázáni pouze její smluvní strany, eventuálně jejich právní nástupci.

Druhou možností formy sjednání rozhodčí smlouvy je, že tato bude zahrnuta do zakladatelského dokumentu takové společnosti (společenské smlouvy, zakladatelské smlouvy). Tato forma sjednání rozhodčí smlouvy je pro oblast práva obchodních společností příznačnější, může však způsobovat praktické aplikační problémy. Není zřejmé sporu o tom, že takovou rozhodčí smlouvou jsou vázáni zakladatelé společnosti, tj. osoby, které danou společenskou (zakladatelskou) listinu sjednaly a podepsaly.

Otázkou však je, zda jsou touto rozhodčí smlouvou vázány též subjekty, které se stanou společníky společnosti až po jejím založení a vzniku, a tedy neúčastnily se uzavírání společenské (zakladatelské) smlouvy. Řešení této otázky bude méně komplikované v případě společnosti s ručením omezeným. Platná právní úprava zde totiž v ustanovení § 115 odst. 3 obchodního zákoníku stanoví jako podmínku platnosti nabytí obchodního podílu na společnosti, aby jeho nabyvatel

v případě, že doposud nebyl společníkem dané společnosti, ve smlouvě o převodu obchodního podílu prohlásil, že přistupuje ke společenské smlouvě společnosti.

Domnívám se, že toto prohlášení nabyvatele obchodního podílu lze (s jistou licencí) vykládat jako úkon splňující náležitosti kladené na projev vůle k uzavření rozhodčí smlouvy v ustanovení § 3 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení. Vzhledem k tomu, že dle ustanovení § 57 odst. 1 obchodního zákoníku musí mít společenská smlouva společnosti s ručením omezeným formu notářského zápisu a dle ustanovení § 115 odst. 3 musí být smlouva o převodu obchodního podílu uzavřena v písemné formě a podpisy na ní musí být ověřeny, lze konstatovat, že nikdo se nemůže stát společníkem s ručením omezeným, jejíž společenská smlouva obsahuje rozhodčí doložku, aniž by buď (i) podepsal tuto společenskou listinu (ve formě notářského zápisu) a nebo (ii) písemně s ověřeným podpisem prohlásil, že k této společenské listině přistupuje. Navíc je možné případného nabyvatele obchodního podílu označit za právního nástupce původního společníka společnosti s ručením omezeným.

Z výše uvedeného je zřejmé, že závaznost rozhodčí smlouvy obsažené ve společenské smlouvě společnosti s ručením omezeným by neměla být sporná. Jinak tomu však je v případě společnosti akciové. Důvodem je, že způsoby, jak je možné stát se společníkem české akciové společnosti dle obchodního zákoníku, zahrnují i několik takových způsobů, jejichž součástí nejsou úkony, jež by splňovaly náležitosti podle ustanovení § 3 zákona o rozhodčím řízení ohledně způsobu sjednávání rozhodčí smlouvy.

Předně je tomu tak při nabývání účasti na akciové společnosti za doby jejího trvání. Účast na akciové společnosti za doby jejího trvání vzniká nabytím akcií takové společnosti. Zvláště v případě akcií na majitele je markantní nedostatek formy pro sjednání rozhodčí smlouvy či alespoň vyslovení souhlasu s ní, když tyto akcie jsou dle ustanovení

§ 156 odst. 7 obchodního zákoníku neomezeně převoditelné a k nabytí účasti na společnosti tak není třeba žádného písemného úkonu, vzhledem k tomu, že k nabytí těchto akcií postačí jejich předání (tradice).

Avšak ani při založení akciové společnosti nečiní všechny subjekty, které se stávají společníky společnosti již při jejím vzniku, právní úkony, které by splňovaly požadavky zákona o rozhodčím řízení na formu sjednání rozhodčí smlouvy. Na rozdíl od společnosti s ručením omezeným totiž u akciové společnosti neplatí pravidlo, že by všechny osoby, které se stávají společníky takové společnosti hned od jejího vzniku, musely podepsat zakladatelskou smlouvu této společnosti. Při založení akciové společnosti na základě veřejné nabídky akcií dle ustanovení § 164 a násl. obchodního zákoníku totiž podepisují zakladatelskou smlouvu pouze její zakladatelé, nikoliv i upisovatelé akcií. Přesto i tito upisovatelé se stávají společníky (akcionáři) vznikající akciové společnosti.

Na základě výše uvedeného je zřejmé, že závaznost rozhodčí smlouvy obsažené v společenské či zakladatelské smlouvě obchodní společnosti pro všechny její společníky je sporná, a to zejména v případě akciové společnosti. I toto mohl být jeden z důvodů, které vedly německého zákonodárce k přijetí výslovné úpravy obsažené v ustanovení § 23 odst. 5 zákona o akciových společnostech, podle které smlouvy o založení akciových společností nesmějí obsahovat rozhodčí doložku, ač uzavření rozhodčí smlouvy jako samostatného ujednání samotnými akcionáři vyloučeno není⁸⁰.

Výše uvedená spornost závaznosti rozhodčích doložek obsažených v základních korporátních dokumentech však může být překlenuta na základě právního názoru vyjádřeného ve výše uvedených rozhodnutích českých soudů. Lze si představit následující argument: pokud je možné,

⁸⁰ Raban, P. Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice zahraničí. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, str. 84

aby rozhodčí smlouva obsažená ve smlouvě mezi zrušovanou společností a hlavním akcionářem zavazovala i ostatní akcionáře zrušované společnosti, mělo by být též možné, aby rozhodčí smlouva obsažená ve společenské (zakladatelské) smlouvě obchodní společnosti sjednané původně mezi jejími zakladateli zavazovala též všechny její budoucí společníky, neboť i oni jsou po nabytí účasti na společnosti vázáni její společenskou (zakladatelskou) smlouvou.

Vzhledem k tomu, že v porovnání s menšinovými akcionáři u společnosti, ke které se vztahovala rozhodnutí soudů, působí u společníků, kteří nabývají účast na společnosti, jenž má ve svém zakladatelském dokumentu obsaženou rozhodčí doložku, za doby její existence, ještě fakt, že jejich úkon směřující k nabytí účasti na této společnosti může být vykládán jako vyjádření konkludentního souhlasu s takovou rozhodčí doložkou (vzhledem k tomu, že by měl být takový subjekt s její existencí obeznámen).

Výše uvedená argumentace by mohla překlenout formální nedostatky, které bývají někdy namítány z pohledu českého práva proti závaznosti rozhodčích doložek obsažených v zakladatelských dokumentech obchodních společností. Je třeba však zároveň připomenout, že v případě takto založené pravomoci rozhodce či rozhodčího soudu v daném konkrétním případě může být nevýhoda spatřována v tom, že na uznání a výkon rozhodčího nálezu vydaného v této věci se nebude vztahovat Newyorská úmluva vzhledem k striktním požadavkům na formu rozhodčí smlouvy obsaženým v jejím čl. II odst. 2.

Na tomto místě si dovoluji učinit poznámku o tom, že výše uvedená a komentovaná rozhodnutí NS ČR a ÚS ČR s největší pravděpodobností brzy ztratí svou aktuálnost, neboť právní úprava, na jejímž základě byla tato rozhodnutí vydána a založena má být s účinností od 1. července 2008 údajně zrušena a nahrazena zákonem o přeměnách společností. Navrhovaná úprava zákona o přeměnách

společností pak již ustanovení o možnosti řešení sporů ohledně přiměřenosti vypořádání (výše dorovnání) v rozhodčím řízení nestanoví.

Domnívám se však, že právní názor zejména Nejvyššího soudu, jenž byl v předchozích odstavcích rozebrán a jímž bylo argumentováno, přetrvává zrušení pozitivní právní úpravy, na níž byl založen, vzhledem ke svému významu a charakteru přesahujícímu právě tuto pozitivní právní úpravu, na jejímž znění byl založen.

Není bez zajímavosti poukázat na skutečnost, že ustanovení rušené právní úpravy přeměn obchodních společností v obchodním zákoníku umožňující sjednat způsob řešení sporů o přiměřenost vypořádání (výši dorovnání) při některých přeměnách obchodních společností prostřednictvím rozhodčího řízení ve spojitosti s právním názorem přijatým v komentovaných rozhodnutích, bylo zřejmě v rozporu s ustanovením čl. 4 odst. 2 česko-německé smlouvy o podpoře a vzájemné ochraně investic⁸¹ (a možná i některých dalších dvoustranných mezinárodních smluv), který v české jazykové verzi stanovil: „(...) *Platnost vyvlastnění, znárodnění nebo podobného opatření a výše odškodnění musí být přezkoumatelné v řádném soudním řízení.*“

Německá jazyková verze této smlouvy sice užívá termín „rechtsverfahren“ (právní řízení), jemuž by forma rozhodčího řízení měla odpovídat, ale závazné jsou však obě jazykové verze této smlouvy. Postup českých soudů, které odmítly projednat žalobu německého menšinového akcionáře s odkazem na závaznost rozhodčí doložky obsažené ve smlouvě o převzetí jmění hlavním akcionářem i pro tohoto menšinového akcionáře, je pak možno hodnotit jako porušení výše uvedeného článku česko-německé smlouvy o podpoře a vzájemné ochraně investic (ve znění její české jazykové verze).

⁸¹ sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 573/1992 Sb.

Vzhledem k tomu, že pro řešení sporů z porušení této smlouvy je v jejím čl. 10 sjednána rozhodčí doložka, hrozí riziko zahájení dalšího řízení mezinárodní arbitráže proti České republice. Podle mých neoficiálních informací je tato možnost na německé straně vážně zvažována.

V předchozích odstavcích byl podáván výklad výslovně o arbitrabilitě pouze ve vztahu ke sporům vyplývajícím z účasti na obchodních společnostech. O arbitrabilitě sporů vyplývajících z členství v družstvu nebylo pojednáno. Jsem však toho názoru, že výše uvedené argumenty a závěry jsou za splnění stejných kritérií plně uplatnitelné i na družstva, členství v nich, spory z něj vyplývající a způsoby jejich řešení.

2.2.1.6 Arbitrabilita sporů v oblasti dědického práva

Podle dlouhodobě zastávaného a neměnného výkladu nelze podle českého práva sjednat platně rozhodčí doložku ohledně sporu v oblasti dědického práva. Je tomu tak proto, že dědické řízení patří mezi řízení, která může soud zahájit dle ustanovení § 81 odst. 1 občanského soudního řádu i bez návrhu. U takových řízení není dána podmínka stanovená v ustanovení § 2 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení, jelikož dle ustálené teorie civilního procesního práva o takových řízení není možné uzavřít smír.

Další důvod pro závěr, že v řízení o dědictví není možné uzavřít smír, přináší prof. Bělohlávek, když uvádí, že v případě tohoto řízení nepřipouští vyřízení věci dohodou účastníků hmotné právo⁸². V tomto směru dále odkazuje na právní názor vyjádřený v rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 31. května 1994, sp. zn. 24 Co 106/94⁸³. Kritický

⁸² Bělohlávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 29

⁸³ Publikované v časopisu Ad notam 3/1995, str. 69

pohled na toto zdůvodnění odmítnutí arbitrability se pokusím nabídnout v následujících odstavcích.

Je třeba na úvod poznamenat, že taková právní úprava, která nepřipouští arbitrabilitu sporů z dědického práva, není jediná možná. Existují i národní právní řády, které umožňují, aby spory vznikající v oblasti dědického práva byly v řízení před rozhodci projednány. Jako příklad je možná uvést úpravu švýcarskou, která v článku 177 zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním z roku 1987 výslovně arbitrabilitu sporů o dědictví připouští. Za další takový příklad může sloužit i úprava francouzská stanovená v čl. 2061 Code Civil⁸⁴.

Vzhledem k silicímu celosvětovému trendu rozšiřování hranic arbitrability i na spory, které dříve nebylo možno prostřednictvím rozhodčího řízení řešit, by bylo vhodné se zamyslet nad tím, zda doposud zastávaná doktrína o nearbitrabilitě sporů z dědického práva je stále namístě, či zda by tento přístup nebylo vhodné přehodnotit.

V této souvislosti je třeba si položit otázku, co je skutečným důvodem pro to, aby spory o dědictví nemohly být řešeny v rozhodčím řízení. Na tuto otázku jsou v zásadě dvě možné odpovědi. První je taková, že důvod pro svěření řešení dědických sporů státním soudům je ten, že soud v tomto řízení nepřihlíží jen k zájmům stran řízení, nýbrž přihlíží i k jiným „vyšším“ hodnotám či zájmům, které by v řízení před rozhodcem nebyly dostatečně chráněny či uplatněny. Pokud je tato odpověď namístě, pak je zřejmě koncepce nearbitrability dědických sporů správná a je třeba ji dle mého názoru zachovat.

Druhou myslitelnou odpovědí by byla ta, že řízení dědické je možné zahájit i bez návrhu pouze proto, aby dědictví po zůstaviteli bylo projednáno, i když by nebyl podán návrh na jeho projednání, ať už pro pasivitu potenciálních účastníků řízení (dědiců), či pro jejich

⁸⁴ Bělohlávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 28-29

neexistenci. Jediným zájmem sledovaným právní úpravou pak je, aby bylo dědictví projednáno, a nezáleží již tolik na tom, jakým způsobem a s jakým výsledkem.

Pokud by tato druhá odpověď byla správná, pak se staly dědické spory nearbitrabilními jaksi „mimoděk“ pouze díky svému zařazení mezi spory, v nichž není možné sjednat smír; žádný skutečný materiální důvod by k tomu nebyl. V této souvislosti bych si dovolil upozornit na dvě skutečnosti. Tou první je zřetelná odlišnost charakteru řízení o dědictví od všech dalších řízení vyjmenovaných v ustanovení § 81 odst. 1 občanského soudního řádu. Tyto ostatní spory vykazují zřetelný veřejný rozměr, když pro vztahy v nich vznikající je typické, že jsou vertikální.

Kupříkladu v řízení o způsobilosti k právním úkonům nejde o vztahy dvou rovnoprávných subjektů, které se utkávají v rovnocenném sporu. Předmětem tohoto řízení je právní způsobilost subjektu, tedy podstatná část jeho legální existence. Pro tento spor je tedy charakteristické, že soud musí chránit práva tohoto subjektu i v případě, že by tento subjekt ochranu svých práv zanedbával. V případě dědického řízení však tento „paternalistický“ přístup soudu není namístě (rozhodně ne v tak vysoké míře). V řízení o dědictví vystupují rovnoprávné subjekty a úlohou soudu není chránit zájmy jen některých z nich i v případě, že tyto subjekty se sami jejich ochraně věnují.

Druhou skutečností, na niž bych chtěl upozornit, je nápadná podobnost institutu soudního smíru dle ustanovení § 99 občanského soudního řádu a institutu schválení dohody dědiců dle ustanovení § 482 občanského zákoníku. V obou případech se jedná o úkon účastníků stran, jímž upraví svá práva, o nichž je v daném řízení jednáno, na základě souhlasného projevu vůle, tedy konsensem. V obou případech soud rozhoduje pouze o schválení úpravy vzájemných práv, jak byla účastníky řízení smluvena.

Dokáží si představit i argumentaci o tom, že úlohou soudu je, aby chránil práva např. neopominutelných dědiců. Soud by potom takovou dědickou dohodu, kde by se těmto neopominutelným dědicům nedostalo alespoň tolik, kolik se jim dle ustanovení § 479 občanského zákoníku má dostat, neschválil. V této souvislosti bych chtěl již předem upozornit na to, že ani v této otázce není závažnějšího rozdílu mezi právní úpravou smíru a úpravou schválení dohody dědiců. Ani smír totiž nebude soudem schválen, pokud by byl v rozporu s právními předpisy (ustanovení § 99 odst. 2 občanského soudního řádu).

Není mým cílem nabízet jednoznačnou odpověď na otázku vytyčenou na začátku této kapitoly. Domnívám se však, že je třeba se hledáním této odpovědi zabývat. V případě, že by nebyly shledány podstatné důvody pro to, aby rozhodování o sporech z dědického práva bylo ponecháno ve výlučné pravomoci státních soudů, spočívající především v tom, že tyto soudy mají za úkol v dědickém řízení zjišťovat a chránit i nějaký vyšší celospolečenský zájem než jen zájem účastníků řízení, pak se domnívám, že by mohla být v souladu s mezinárodním trendem rozšířena arbitrabilita sporů i na spory z dědického práva.

Mechanismus, jakým by se tak mělo stát, je předčasné podrobně rozepisovat. Předpokládám však, že by si toto rozšíření působnosti zákona o rozhodčím řízení vyžádalo změnu jeho textu. Teoreticky je však myslitelná i ta varianta, kdy by došlo k rozšíření působnosti zákona o rozhodčím řízení pouze změnou jeho výkladu s tím, že by za smír ve smyslu jeho ustanovení § 2 odst. 2 byla považována i dohoda dědiců.

Jsem si vědom, že potenciální arbitrabilita sporů z dědického práva by přinesla i další problémy (jako je např. neukončený počet účastníků řízení spojený s otázkou formy, počtu stran rozhodčí smlouvy a její závaznosti pro případné dědice, kteří by se objevili v pozdějších

stádiích řízení, aj.). Rozbor všech takových potenciálních problémů a navržení způsobu jejich řešení by však bylo již nad rámec této mé práce.

2.2.1.7 Arbitrabilita v dalších právních oblastech

Existují i další právní oblasti, u nichž je arbitrabilita sporná, či u nichž není výklad otázky ohledně potenciální možnosti jejich řešení prostřednictvím rozhodčího zcela řízení ustálen.

V odborné literatuře byl např. vyjádřen názor, že majetkovým sporem, jenž může být ukončen smírem a jenž proto může být projednán a rozhodnut v rozhodčím řízení, je i spor o zrušení a vypořádání společného jmění manželů⁸⁵. S tímto názorem J. Dvořáka vyslovil souhlas též prof. Růžička⁸⁶. Opačný názor vyjádřil ve svém komentáři k zákonu o rozhodčím řízení prof. Bělohlávek⁸⁷. Podle jeho názoru povaha řízení o zrušení a vypořádání společného jmění manželů uzavření smíru nepřipouští vzhledem k tomu, že vyřízení této věci dohodou účastníků nepřipouští hmotné právo.

Přestože to výše uvedení autoři výslovně neuvádějí, domnívám se, že velmi podobná situace bude i u řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví vzhledem k podobnosti těchto institutů. U obou těchto institutů si pak dovoluji odkázat na své úvahy *de lege ferenda* obsažené výše v kapitole věnované arbitrabilitě sporů v oblasti dědického práva. Je třeba zkoumat, zda je svěřen těchto sporů do výlučné pravomoci soudů odůvodněno zájmem na tom, aby soud chránil zájmy, které přesahují zájmy účastníků řízení, ať už by se jednalo o zájmy celospolečenské, či o zájmy nezúčastněných třetích osob.

⁸⁵ Dvořák, J. Majetkové společenství manželů. ASPI Praha 2004, str. 250

⁸⁶ Růžička, K., Rozhodčí řízení před rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, str. 33-34

⁸⁷ Bělohlávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 29-30

Pokud by tomu tak bylo, je třeba dojít k závěru, že i *de lege ferenda* by měla být arbitrabilita těchto věcí odmítnuta. Pokud by však taková úloha soudu nebyla zjištěna, není dle mého názoru důvod arbitrabilitu takových sporů odmítat. Nechci předbíhat výsledky takového zkoumání, ale domnívám se, že zejména v případě řízení a o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví není shledání úlohy soudu k ochraně zájmů jiných osob než účastníků pravděpodobné.

V naší odborné literatuře byl též vysloven názor o potřebě zabývat se přesnějším vymezením arbitrability u sporů souvisejících s procesními řešeními úpadku⁸⁸. Tento názor byl vysloven ještě za účinnosti zákona o konkursu a vyrovnání, kdy negativní vymezení arbitrability v ustanovení § 2 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení znělo: „(...) s výjimkou (...) sporů vyvolaných prováděním konkursu nebo vyrovnání (...)“.

S nabytím účinnosti nového insolvenčního zákona došlo též ke změně formulace negativního vymezení arbitrability, když slova „*sporů vyvolaných prováděním konkursu nebo vyrovnání*“ byla v ustanovení § 2 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení nahrazena termínem „*incidenčních sporů*“. Tím dle mého názoru došlo k zpřesnění negativního vymezení arbitrability v této oblasti, které by již snad nemělo činit potíže.

V této souvislosti bych jen rád upozornil na skutečnost, že česká koncepce nearbitrability incidenčních sporů není jedinou možnou. Právní komparatistika poukazuje na řadu národních právních řádů, v nichž je tato otázka řešen odlišně. Za příklad může sloužit třeba právní úprava německá, v rámci níž literatura dovodila arbitrabilitu např. sporů o existenci poplavených pohledávek, sporů týkajících se přednostních pohledávek či sporů o vyloučení majetku třetích osob

---

⁸⁸ Raban, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice zahraničí*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, str. 81

z majetkové podstaty⁸⁹. Podle německé judikatury dále nemá zahájení řízení o úpadku za následek přerušeni běžícího rozhodčího řízení⁹⁰, dochází pouze k záměně v osobách účastníků, na místo úpadce jako účastníka rozhodčího řízení nastupuje správce majetkové podstaty. Jestliže však správce majetkové podstaty zpochybní smlouvu, jejíž součástí je i rozhodčí doložka, není vázán ani touto doložkou⁹¹.

I francouzský právní řád připouští arbitrabilitu u některých otázek souvisejících s řízením o řešení úpadku. Takovými sporu jsou např. spory o plnění v konkursním řízení⁹².

Výše uvedené sporné právní oblasti však nejsou jedinými, jejichž arbitrabilita bývá problematická či názory na ní protichůdné. V literatuře bývají uváděny i další právní oblasti, u nichž bývá závěr o (ne)přípustnosti řešení sporů rozhodčím řízením problematický, či sporný, a to především v mezinárodních sporech. Za takové právní oblasti bývají označovány především oblast práva duševního vlastnictví (tj. práv průmyslových a autorských), právo cenných papírů či koncernové právo⁹³.

2.2.2 Posuzování arbitrability konkrétního sporu

V předchozích kapitolách této práce došlo k obecnému vymezení arbitrability sporů podle platné a účinné české právní úpravy ve vztahu k jednotlivým právním odvětvím či oblastem. Po tomto obecném vymezení je třeba se dále věnovat otázce kdy a především kým je otázka arbitrability určitého sporu posuzována.

⁸⁹ Schwab, K., Walter, G. *Schiedsgerichtsbarkeit*, 6. vydání, München, C. H. Beck 2000

⁹⁰ rozhodnutí Braniborského Vrchního zemského soudu ze dne 2. září 1999 publikované in *Recht und Praxis der Schiedsgerichtsbarkeit* 1/2001, str. 21

⁹¹ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 17. října 1956, publikované in *Neue Juristische Wochenschrift* 1956, str. 1920

⁹² Rozhodnutí francouzského apelačního soudu cituje Přemysl Raban in Raban, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice zahraničí*, 1. vydání, Praha : C. H. Beck, 2004, str. 85

⁹³ Raban, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice zahraničí*, 1. vydání, Praha : C. H. Beck, 2004, str. 81

V odpověď na výše nastolenou otázku je možné dojít k závěru, že otázka arbitrability konkrétního sporu je posuzována v různých fázích průběhu daného sporu několika rozdílnými subjekty. Subjekty, které vyhodnocují otázku arbitrability daného sporu, jsou následující:

- účastníci právního vztahu, z kterého případný spor vznikne nebo již vznikl;
- rozhodci či rozhodčí soud; a
- obecný soud.

2.2.2.1 Posouzení prováděné stranami sporu

Účastníci právního vztahu, který je zdrojem potenciálního sporu, posuzují otázku arbitrability takového případného sporu obecně ve dvou situacích. První takovou situací je uzavírání rozhodčí smlouvy. Při něm je namístě, aby si strany kladly otázku, zda jimi činěný právní úkon bude způsobovat jimi zamýšlené právní následky, tj. že na jeho základě dojde k vyloučení pravomoci obecných soudů rozhodovat spor, jehož se rozhodčí smlouva týká, a k založení pravomoci rozhodců či rozhodčího soudu k rozhodnutí takového sporu.

Ne vždy musí však strany řešit tuto otázku výslovně. Především při uzavírání šířeji formulovaných rozhodčích doložek či neomezeného kompromisu je možné, že strany vztáhnou rozhodčí doložku i na potenciální spory, jejichž arbitrabilita je nepřípustná. Za příklad takové rozhodčí doložky by mohla sloužit například rozhodčí doložka obsažená ve společenské smlouvě společnosti s ručením omezeným následujícího znění: *„Všechny spory mezi společníky navzájem, či mezi společníky a společností vyplývající z jejich účasti na společnosti budou řešeny v rozhodčím řízení vedeném u (...).“*

Jak bylo uvedeno výše v kapitole věnované arbitrabilitě sporů vyplývajících z práva obchodních společností, ne všechny takové spory

je možné považovat dle platné české právní úpravy za arbitrabilní. Řada takových majetkových sporů však podmínky arbitrability stanovené zákonem o rozhodčím řízení bezpochyby splňuje. Přestože strany výslovně neuzížily znění doložky pouze na arbitrabilní spory, je zřejmé, že se otázkou arbitrability musely zabývat, přinejmenším v rovině úvahy, že alespoň některé z množiny sporů, na které se vztahuje jimi uzavírána rozhodčí doložka, jsou arbitrabilní.

Zcela zřejmá je pak skutečnost, že se strany věnují posouzení arbitrability sporu v případě sjednání smlouvy o rozhodci, kdy už je znám bližší charakter vzniklého sporu. Pokud dojde k uzavření smlouvy o rozhodci, je nasnadě, že strany došly k vnitřnímu přesvědčení, že jejich vzniklý spor je arbitrabilní. Pokud by totiž došly k opačnému závěru, nedošlo by vůbec k uzavření smlouvy o rozhodci.

Druhou situací, kdy strany provádějí posouzení arbitrability sporu, je situace, kdy již dochází k uplatnění jejich práv v rámci soudního či rozhodčího řízení. Předně je to žalobce, jehož jednání je závislé na tom, zda on sám dojde k závěru, že u sporu ohledně jím uplatňovaného nároku je dána arbitrabilita. Pokud dojde k závěru, že arbitrabilita dána není, bude své nároky moci uplatňovat u (obecného) soudu v rámci občanského soudního řízení. Pokud však nabude přesvědčení, že spor arbitrabilní je (a zároveň se na tento spor vztahuje rozhodčí smlouva), uplatní svůj nárok pravděpodobně žalobou podanou k rozhodčímu soudu (rozhodci).

I žalovaný si však bude muset posoudit arbitrabilitu vzniklého sporu, a to na počátku řízení, které bylo žalobcem proti žalovanému o předmětu tohoto sporu zahájeno. Již na počátku řízení (před prvním úkonem žalovaného ve věci) je třeba, aby žalovaný došel k závěru o případné arbitrabilitě vzhledem k tomu, že tento závěr může mít rozhodující vliv na jeho další procesní postup. V případě, že bylo proti němu zahájeno rozhodčí řízení, avšak dle jeho názoru není dána arbitrabilita sporu, je namísto procesní obrana spočívající v námitce

nedostatku pravomoci rozhodčího rozhodce (rozhodčího soudu) dle ustanovení § 15 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení. V případě, že je proti žalovanému podána žaloba k obecnému soudu, avšak žalovaný je toho názoru, že spor je arbitrovatelný (a byla ohledně něj mezi stranami sjednána platná rozhodčí smlouva), bude namíste procesní obrana spočívající v námitce dle ustanovení § 106 odst. 1 občanského soudního řádu, věc má být podle smlouvy projednána v řízení před rozhodci.

Je však třeba zdůraznit, že posouzení arbitrability sporu provedené jeho stranami podle předchozích odstavců je nezávazné, vzhledem k tomu, že slouží pouze k rozhodnutí stran sporu ohledně jejich dalšího postupu v něm. Ani rozhodci (rozhodčí soud) ani obecné soudy nejsou v případných dalších fázích sporu a řízení o něm posouzením jeho arbitrability provedeným stranami vázáni.

2.2.2.2 Posouzení prováděné rozhodci (rozhodčím soudem)

Dalším subjektem, který provádí posouzení arbitrability daného sporu je rozhodce (rozhodci) či rozhodčí soud, jemuž byl tento spor předložen formou rozhodčí žaloby k rozhodnutí. K posuzování arbitrability sporu předloženého jim žalobcem jsou rozhodci zmocněni výslovně zákonem o rozhodčím řízení v jeho ustanovení § 15 odst. 1, které stanoví: *„Rozhodci jsou oprávněni rozhodovat o své pravomoci. Dospějí-li k závěru, že jejich pravomoc k rozhodnutí není dána, rozhodnou o tom usnesením.“*

Výše uvedené ustanovení by se mohlo zdát na první pohled nadbytečné, jeho začlenění do zákona o rozhodčím řízení je však nezbytné. Při neexistenci takového ustanovení by totiž v případě, že by v průběhu rozhodčího řízení dospěli rozhodci k závěru, že jejich pravomoc k projednání věci není dána pro nedostatek arbitrability sporu, nebyli rozhodci oprávněni vydat usnesení, jímž by vyslovili nedostatek své pravomoci k rozhodnutí daného sporu, resp. takové

usnesení by bylo třeba považovat za nulitní a tedy bez účinků na zúčastněné strany⁹⁴.

Závěr o tom, že předložený spor postrádá podle českého práva způsobilost být předmětem rozhodčího řízení, je však pouze jedním z možných důvodů nedostatku pravomoci rozhodců dle ustanovení § 15 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení. Dalšími takovými důvody jsou ty, že rozhodčí smlouva ohledně daného sporu neexistuje, zanikla či je neplatná (z jiného důvodu než pro nedostatek arbitrability).

Rozdíl mezi těmito důvody je však ten, že nedostatkem arbitrability se rozhodci musejí zabývat v průběhu celého rozhodčího řízení a v každé jeho fázi i bez návrhu, kdežto ostatními důvody nedostatku své pravomoci se rozhodci zabývají pouze k návrhu účastníka (většinou žalovaného) uplatněnému dle ustanovení § 15 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení při jeho prvním úkonu ve věci. Důvodem je skutečnost, že arbitrabilita sporu je jednou z podmínek řízení, jejíž nesplnění nemůže být zhojeno, zatímco při nedostatek pravomoci rozhodců z důvodů neexistence, zániku či neplatnosti rozhodčí smlouvy (z jiného důvodu než nedostatku arbitrability) dochází ke zhojení nedostatku této podmínky v případě, že žalovaný při svém prvním úkonu ve věci samé námitku nedostatku pravomoci neuplatní. Poněkud nejasně tento rozdíl popisuje prof. Bělohlávek ve svém komentáři k ustanovení § 15 zákona o rozhodčím řízení⁹⁵.

Jak už bylo výše řečeno, zkoumání arbitrability předloženého sporu rozhodcem nebo rozhodci není vázáno na podání námítky žalovaného dle ustanovení § 15 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení o nedostatku pravomoci. Je však třeba připustit, že o arbitrabilitě sporu (jejím nedostatku) bude ve většině případů rozhodováno právě na základě námítky žalované strany.

⁹⁴ Klein, B., Doleček, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, a.s., 2007, str. 76

⁹⁵ Bělohlávek, A.: *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 121-125

O nedostatku své pravomoci rozhodují rozhodci usnesením. V usnesení bude uvedeno, že pravomoc rozhodců k projednání a rozhodnutí předloženého sporu není dána. Usnesením o nedostatku pravomoci se rozhodčí řízení končí. Tato skutečnost nemusí být uvedena ve výroku usnesení, neboť vyplývá ze zákona⁹⁶.

JUDr. Klein a Mgr. Doleček ve své publikaci uvádějí, že usnesení rozhodců o nedostatku jejich pravomoci je považováno za překážku věci pravomocně rozhodnuté, která brání tomu, aby otázku pravomoci rozhodců posuzovali případní noví rozhodci v dalším rozhodčím řízení zahájeném žalobcem⁹⁷. Dovolím si na tento závěr vyjádřit svůj kritický pohled.

Nemohu především výše uvedený závěr podpořit v případech, kdy byl nedostatek pravomoci shledán z jiných důvodů než pro nedostatek arbitrability daného sporu. Předně je totiž třeba připomenout, že v případném dalším rozhodčím řízení zahájeném žalobcem nemusí nutně uplatnit žalovaný námitku nedostatku pravomoci dle ustanovení § 15 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení. Pokud za této situace učiní procesní úkon ve věci, bude nedostatek pravomoci rozhodců zhojen a žaloba jimi bude projednána.

I v případě, že žalovaný nedostatek pravomoci rozhodců v tomto dalším řízení namítne, není podle mého názoru přesné hovořit o překážce věci pravomocně rozhodnuté, když takovou jeho námitku budou muset tito noví rozhodci posoudit právě z pohledu (ne)dostatku jejich pravomoci. Zcela zřejmě je pak výše uvedený závěr nesprávný v případě, že důvodem původního usnesení o nedostatku pravomoci bylo to, že rozhodčí žaloba byla původně podána k jinému rozhodci či rozhodčímu soudu, než jaké byly v rozhodčí smlouvě určeny.

⁹⁶ viz. ustanovení § 23 písm. b) zákona o rozhodčím řízení

⁹⁷ Klein, B., Doleček, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, a.s., 2007, str. 77

Domnívám se tedy, že rozhodci jsou oprávněni otázku své pravomoci posuzovat vždy a není namístě hovořit v této souvislosti o překážce věci pravomocně rozhodnuté. V této souvislosti lze též argumentovat skutečností, že zákon o rozhodčím řízení výslovně stanoví oprávnění rozhodců rozhodovat o své pravomoci (§ 15 odst. 1), zatímco jejich povinnost být vázáni usnesením předchozích rozhodců o jejich pravomoci není v zákoně o rozhodčím řízení stanovena.

Poněkud jiná situace je ve vztahu k řízení soudnímu. Ustanovení § 106 odst. 3 občanského soudního řádu stanoví: „*Bylo-li řízení před rozhodci zahájeno dříve, než došlo k řízení soudnímu, přeruší soud řízení o neexistenci, neplatnosti nebo zániku smlouvy až do doby, než bude v rozhodčím řízení rozhodnuto o pravomoci nebo ve věci samé.*“ Rozhodovací praxe však není jednotná v závěru, jak má postupovat soud v případě, že rozhodci shledají svou pravomoc k rozhodování sporu.

V této otázce již výše zmiňovaní autoři dovozují, že po rozhodnutí rozhodců o jejich pravomoci by mělo být soudní řízení zastaveno z důvodu překážky věci pravomocně rozhodnuté⁹⁸. V tomto případě se se závěry JUDr. Kleina a Mgr. Dolečka ztotožňuji, co se týče postupu soudu. Nedomnívám se však, že důvodem pro zastavení soudního řízení je překážka věci pravomocně rozhodnuté vzhledem k tomu, že hovořit o právní moci rozhodnutí rozhodců o jejich pravomoci není dle mého názoru namístě.

Proti závěru o tom, že rozhodnutí rozhodců o jejich pravomoci tvoří překážku věci pravomocně rozhodnuté pro obecné soudy, svědčí totiž znění ustanovení § 31 písm. a), b) a c) zákona o rozhodčím řízení, podle nichž je obecný soud výslovně oprávněn přezkoumávat pravomoc rozhodců k rozhodování daného sporu, přičemž nedostatek této

⁹⁸ Klein, B., Doleček, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, a.s., 2007, str. 77

pravomoci je důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu vydaného v tomto rozhodčím řízení.

Skutečným důvodem pro zastavení soudního řízení je dle mého názoru fakt, že vůbec není dána pravomoc (obecného) soudu k rozhodnutí této věci. Pravomoc obecných soudů je stanovena v § 7 občanského soudního řádu. Jeho odst. 1 stanoví: „*V občanském soudním řízení projednávají a rozhodují soudy spory a jiné právní věci, které vyplývají z občanskoprávních, pracovních, rodinných a z obchodních vztahu, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány.*“

Takovým „jiným orgánem“ ve smyslu citovaného ustanovení jsou právě rozhodci nebo rozhodčí soud dle ustanovení § 2 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení. V ustanovení § 15 odst. 1 tohoto zákona je pak výslovně stanoveno oprávnění rozhodců rozhodovat o své pravomoci (jehož nedílnou součástí je i rozhodování o neexistenci, neplatnosti nebo zániku rozhodčí smlouvy ve smyslu ustanovení § 106 odst. 3 občanského soudního řádu). Je tedy třeba dojít k závěru, že pravomoc obecného soudu dle § 7 odst. 1 občanského soudního řádu není dána.

Obecný soud může mít pravomoc posuzovat neexistenci, neplatnost či zánik rozhodčí smlouvy až po skončení rozhodčího řízení v řízení o návrhu na zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 zákona o rozhodčím řízení za podmínky, že návrh na zrušení rozhodčího nálezu bude podán. Pravomoc obecného soudu projednat a rozhodnout v řízení o tomto návrhu nebude však dána ustanovením § 7 odst. 1 občanského soudního řádu, ale jeho odst. 3, který zní: „*Jiné věci projednávají a rozhodují soudy v občanském soudním řízení jen stanoví-li to zákon.*“ Takovým zákonem, který zakládá pravomoc obecného soudu k řízení o zrušení rozhodčího nálezu, je pak zákon o rozhodčím řízení a jeho § 31.

2.2.2.3 Posouzení prováděné obecným soudem

Posledním subjektem (orgánem), který je oprávněn posuzovat arbitrabilitu konkrétního sporu je (obecný) soud. Může tomu tak být v následujících typech řízení:

- řízení o určení zda tu právní vztah nebo právo je či není dle ustanovení § 80 písm. c) občanského soudního řádu;
- jakémkoliv řízení při uplatnění námitky žalovaného dle § 106 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení;
- řízení o návrhu na zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 a násl. zákona o rozhodčím řízení; a
- řízení o uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu.

Případy posuzování arbitrability soudem v řízení o určení dle § 80 písm. c) občanského soudního řádu nejsou v praxi časté. Důvodem je jednak výše popsaná konkurence pravomocí rozhodců (rozhodčího soudu) a obecného soudu a jednak skutečnost, že podmínkou úspěšného uplatnění žaloby na určení je prokázání naléhavého právního zájmu na určení. Takové prokázání bude v praxi problematické.

Častou situací, v které obecný soud posuzuje arbitrabilitu sporu, je rozhodování o námitce žalovaného, že věc má podle smlouvy účastníků projednána v řízení před rozhodci dle § 106 občanského soudního řádu. Zjištění soudu o tom, že posuzovaná věc je skutečně arbitrabilní a vztahuje se na ní platná rozhodčí smlouva, vede k zastavení řízení dle § 106 občanského soudního řádu (netrvají-li účastníci na projednání věci před obecným soudem). Pokud soud ale dojde k závěru, že věc nemůže být podle práva České republiky podrobena rozhodčí smlouvě⁹⁹, pak tuto věc projedná a rozhodne.

⁹⁹ viz. ustanovení § 106 odst. 1 věta druhá zákona o rozhodčím řízení

Typickým řízením, v jehož rámci bude obecný soud zkoumat, zda byla v případě konkrétního sporu splněna podmínka jeho arbitrability, je řízení o žalobě na zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 a násl. zákona o rozhodčím řízení. Skutečnost, že rozhodčí nález byl vydán ve věci, o níž nelze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu (že není arbitrabilní), je hned prvním z důvodů pro zrušení takového nálezu soudem stanoveným v ustanovení § 31 zákona o rozhodčím řízení.

Jak už jsem uvedl výše, ze skutečnosti, že nedostatek arbitrability sporu je dle písm. a) § 31 důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu dále vyplývá, že soud při svém rozhodování není vázán posouzením arbitrability provedeném rozhodci v rámci jejich rozhodování o své pravomoci dle ustanovení § 15 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení. Jejich rozhodnutí této otázky netvoří tedy pro obecný soud překážku věci pravomocně rozhodnuté.

Obecný soud však bude dále posuzovat arbitrabilitu konkrétního sporu též v případě řízení o uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu. Skutečnost, že daná věc není arbitrabilní podle českého práva, tvoří totiž důvod pro odepření uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu, který byl vydán v rozhodčím řízení o takové věci. Oprávnění českého soudu odepřít z tohoto důvodu uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu je stanoveno jednak v ustanovení § 39 písm. b) zákona o rozhodčím řízení odkazujícím na důvody podle § 31, jednak v čl. V. odst. 2 písm. a) Newyorské úmluvy.

Ve vztahu k posouzení otázky arbitrability sporu rozhodci (rozhodčím soudem) mohou nastat při rozhodování obecného soudu čtyři základní situace:

- rozhodci (rozhodčí soud) i obecný soud dojdou ke shodnému závěru, že spor je arbitrabilní;
- rozhodci (rozhodčí soud) i obecný soud dojdou ke shodnému závěru, že spor není arbitrabilní;

- rozhodce (rozhodčí soud) dojde k závěru, že je spor arbitrabilní, avšak obecný soud dojde k opačnému závěru; a
- rozhodce (rozhodčí soud) dojde k závěru, že spor arbitrabilní není, avšak obecný soud dojde k opačnému závěru.

V případě stejného závěru rozhodce i obecného soudu k problémům nedochází. V případě shodného závěru kladného, tedy že je dána arbitrabilita sporu, soud případný návrh na zrušení rozhodčího nálezu zamítne, či provede uznání a nařízení výkon cizího rozhodčího nálezu (pokud jsou pro to splněny i další podmínky). Pokud dojde ke shodě o záporném závěru, tedy že spor arbitrabilní není, také k žádným problémům nedochází.

Pokud dojde obecný soud na rozdíl od rozhodce (rozhodčího soudu) k závěru, že arbitrabilita sporu dána není, je takový jeho závěr důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu vydaného v dané věci na návrh jedné ze stran či pro odepření uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu.

Zdánlivě nejkomplicovanější je situace v případě, že rozhodci rozhodnou o tom, že není dána jejich pravomoc proto, že spor je nearbitrabilní, a rozhodčí řízení usnesením zastaví, avšak obecný soud dojde k opačnému závěru, tedy že spor arbitrabilní je a jsou splněny též ostatní podmínky pravomoci rozhodců k jejich rozhodnutí. V takovém případě by mohlo snadno dojít k patové situaci, kdy by daný spor nebyli ochotni rozhodnou ani rozhodci s poukazem na tvrzenou nearbitrabilitu sporu, ani obecný soud s odkazem na platnou rozhodčí smlouvu vylučující jeho pravomoc. Taková situace by znamenala odmítnutí spravedlnosti, *denegatio iustitiae*, které je v českém právu zakázané.

Pro zamezení vzniku takové situace obsahuje občanský soudní řád ve svém § 106 odst. 1 věta druhá ustanovení, které zavazuje soud projednat věc i tehdy, jestliže se rozhodčí soud odmítl věcí zabývat.

Toto ustanovení obsahuje jednu z výjimek z pravidla, že sjednáním rozhodčí smlouvy ohledně určitého sporu dochází k vyloučení pravomoci obecného soudu k jeho projednání a rozhodnutí.

2.2.3 Některé další otázky rozhodčího řízení a jejich řešení v aktuální judikatuře NS ČR

Jedním z úkolů NS ČR je vlastní rozhodovací činností sjednocovat rozhodování obecných soudů v občanském soudním řízení. Oblast rozhodčího řízení je autonomní právní oblastí, ve které je ingerence soudní moci značně omezena, a to především z důvodu, že v případě sjednání platné rozhodčí smlouvy mezi stranami sporu, je takový spor vyňat z pravomoci obecných soudů - viz. § 7 odst. 1 občanského soudního řádu.

Není však pravdou, že by se rozhodovací činnost obecných soudů problematiky rozhodčího řízení vůbec netýkala. Ba právě naopak - obecné soudy rozhodují o některých významných otázkách s rozhodčím řízením souvisejících. Jedná se především o rozhodování v řízení o zrušení rozhodčího nálezu dle ustanovení § 31 a násl. zákona o rozhodčím řízení, v řízení o zastavení nařízeného výkonu rozhodnutí dle ustanovení § 35 zákona o rozhodčím řízení a nakonec i v řízení o nařízení exekuce dle ustanovení § 37 a násl. zákona exekučního řádu, či o nařízení a provedení výkonu rozhodnutí dle části šesté hlavy první občanského soudního řádu.

Na základě dovolání proti rozhodnutím soudů nižších stupňů mj. ve výše uvedených řízeních má NS ČR možnost vyjádřit se též k problematice rozhodčího řízení a působit tak ke sjednocování rozhodovací činnosti obecných soudů v této oblasti. Právní názory NS ČR vyslovené v rozhodnutích především ohledně dvou posledně jmenovaných typů řízení mají pro oblast rozhodčího řízení zásadní význam, neboť základním smyslem rozhodčího řízení bývá, racionálně

vzato, získání exekučního titulu pro případné vynucení splnění žalované pohledávky, či splnění jiné povinnosti.

V poslední době byly v rozhodovací činnosti NS ČR řešeny dvě otázky významné pro oblast rozhodčího řízení, které zasluhují pozornost. První takovou otázkou byla otázka vztahu úpravy zákona o rozhodčím řízení a úpravy občanského soudního řádu, resp. otázka aplikace ustanovení občanského soudního řádu v rozhodčím řízení. Druhou otázkou byla pak otázka, kdy může soud jmenovat rozhodce dle ustanovení § 9 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení.

2.2.3.1 Užití úpravy občanského soudního řádu v rozhodčím řízení

Problematika vztahu procesní právní úpravy občanského soudního řádu a zákona o rozhodčím řízení je řešena v ustanovení § 30 zákona o rozhodčím řízení následovně: *„Nestanoví-li zákon jinak, užijí se na řízení před rozhodci přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu.“* Interpretace tohoto ustanovení však v praxi není vždy jasná a názory na jeho aplikaci se různí.

Dá se říci, že ohledně obecného teoretického vymezení smyslu výše uvedeného ustanovení vládne relativní konsensus. Většina autorů odborných publikací dochází k závěru, že se v případě užití ustanovení občanského soudního řádu v rozhodčím řízení nejedná o jejich užití přímé, nýbrž užití na základě analogie. Důraz bývá v této souvislosti kladen na výraz *„přiměřeně“*. Z něj bývá dovozováno, že ustanovení občanského soudního řádu nemohou být v rozhodčím řízení aplikována automaticky, nýbrž je třeba přihlídnout k zvláštní povaze tohoto řízení. Potud jsou s těmito názory v souladu i obecné proklamace soudů obecných k této otázce.

Zásadní spory se však vedou o to, které konkrétní instituty občanského soudního řádu mají být v rozhodčím řízení použity. V této oblasti je téma vztahu občanského soudního řádu a zákona o rozhodčím

řízení značně citlivé, vzhledem k tomu, že rozsah podpůrné aplikace občanského soudního řádu na řízení před rozhodci může být pro právní postavení jeho účastníků v tomto řízení zcela zásadní a určující.

V odborné literatuře¹⁰⁰ je například uváděn spor o možnost použití v rozhodčím řízení některých institutů zvláštního rozhodnutí ve věci, tak jak je umožňuje občanský soudní řád. Jedná se konkrétně o institut rozsudku pro uznání dle ustanovení § 153a občanského soudního řádu a institut rozsudku pro zmeškání dle ustanovení § 153b občanského soudního řádu.

Přestože byla možnost použití těchto institutů většinou rozhodců odmítána, objevily se i názory opačné. Osobně se domnívám, že použití těchto institutů nemá v rozhodčím řízení místo. Použití institutu rozsudku pro uznání dle ustanovení § 153a odst. 3 a rozsudku pro zmeškání by totiž zřejmě bylo v mnoha případech v rozporu s některými ustanoveními zákona o rozhodčím řízení, které požívají aplikační přednosti.

Takovými ustanoveními jsou konkrétně § 19 odst. 2 věta druhá („Vedou rozhodčí řízení tak, aby bez zbytečných formalit a při poskytnutí stejné příležitosti k uplatnění práv všem stranám byl zjištěn skutkový stav věci potřebný pro rozhodnutí spor.“) a ustanovení § 21 („Jestliže některá strana až do vyhotovení rozhodčího nálezu se bez své viny řízení zcela nebo zčásti nezúčastnila, nebo bez své viny nevykonala některý úkon potřebný k uplatnění jejího práva, učiní rozhodci k návrhu přiměřená opatření, aby strana mohla to, co zameškala, vykonat dodatečně.“).

Navíc se domnívám, že použití těchto institutů v rozhodčím řízení není ani potřeba. Případná pasivita žalované strany v průběhu řízení totiž povede stejně v drtivé většině ke stejnému výsledku, jakým by

¹⁰⁰ Klein, B., Doleček, M. Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, a.s., 2007, str. 104

bylo dosaženo rozsudkem pro zmeškání či rozsudkem pro uznání při fikci uznání dle ustanovení § 153a odst. 3 občanského soudního řádu, tj. k vyhovění žalobnímu návrhu. Rozsudek pro uznání obecně pak lze v rozhodčím řízení plnohodnotně nahradit možností skončení řízení smírem dle ustanovení § 24 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení.

Smysl použití těchto institutů v rámci rozhodčího řízení pak nebude dán ani jejich účinky dle ustanovení § 205b občanského soudního řádu v řízení o odvolání, když rozhodčí řízení je v zásadě jednostupňové. Vzhledem k výše uvedeným argumentům se domnívám, že aplikaci těchto ustanovení v rozhodčím řízení je třeba odmítnout. Není mi ani známo, že by použití těchto institutů v rámci rozhodčího řízení bylo podpořeno v rozhodnutích obecných soudů.

V nedávné době však vyvolal rozporuplné reakce mezi odbornou právní veřejností názor obecných soudů o nutnosti aplikace jiných dvou institutů občanského soudního řádu v rozhodčím řízení. Prvním z nich byl názor o tom, že i rozhodce je v rozhodčím řízení povinen postupovat podle ustanovení § 118a občanského soudního řádu, tedy že musí vyzývat účastníky k doplnění jejich tvrzení, vylíčení rozhodných skutečností a označení důkazů a poučovat je o následcích nesplnění výzvy a o jiných jejich procesních právech a povinnostech. Druhým z nich je názor o tom, že má-li rozhodčí nález nabýt účinků pravomocného soudního rozhodnutí a být soudně vykonatelný ve smyslu § 28 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení, je nutné, aby byl doručen účastníkům rozhodčího řízení postupem podle § 45 a násl. občanského soudního řádu.

K právnímu názoru došel Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku ze dne 25. dubna 2007, sp. zn. 32 Odo 1528/2005. Došel k němu přesto, že sám konstatoval, že přiměřené použití občanského soudního řádu stanovené v § 30 zákona o rozhodčím řízení je třeba vykládat jako „(...) *zohlednění obecných zásad, na nichž stojí české rozhodčí řízení, to*

znamená použití norem občanského soudního řádu pod obecným rámcem zásad českého rozhodčího řízení.“

Pro případ, že rozhodce svou výše uvedenou povinnost v rozhodčím řízení nesplní, je dle názoru Nejvyššího soud splněn důvod pro zrušení rozhodčího nálezu vydaného v takovém řízení dle § 31 písm. e) a f) zákona o rozhodčím řízení.

Tento závěr Nejvyššího soudu vzbudil vlnu nevole zejména v řadách rozhodců. Tito argumentují především tím, že by při důsledném plnění této své údajné povinnosti porušovali principy rovnosti stran a nestrannosti rozhodce, které jsou v rozhodčím řízení klíčové.

Osobně nemám na tuto otázku doposud vyhraněný názor. Přikláním se však mírně k názorům odmítajícím uplatňování tak široké poučovací povinnosti v rámci rozhodčího řízení. Jednou z obecných zásad, na nichž stojí české rozhodčí řízení a o nichž hovoří NS ČR ve svém rozhodnutí citovaném výše, je i zásada dispoziční. Tento princip je v rozhodčím řízení uplatněn ještě intenzivněji než je tomu v občanském soudním řízení. Strany mají možnost disponovat nejen předmětem sporu (jako je tomu v občanském soudním řízení), ale mohou též např. ovlivnit výběr osob rozhodujících o jejich sporu, postup v řízení, pravidla, podle nichž je řízení vedeno atd.

Domnívám se však, že principem, který je komplementární této větší dispoziční volnosti stran, je princip, že strany zároveň nesou větší odpovědnost za svůj procesní postup a uplatnění svých práv v rámci rozhodčího řízení. Tento princip bývá vyjadřován latinským spojením *vigilantibus iura*. Kloním se tedy k závěru, že by rozhodci neměli být nuceni poučovat a vyzývat strany k ochraně svých práv, ale že by mělo splnění povinnosti tvrzení a důkazní zůstat spíše v rovině odpovědnosti stran vůči sobě samým.

Druhou oblastí, v níž v nedávné době NS ČR dovedil nutnost aplikace úpravy občanského soudního řádu na rozhodčí řízení, je problematika doručování rozhodčích nálezů dle ustanovení § 28 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení jako podmínky jejich účinků podle odstavce 2 téhož ustanovení.

Lze obecně konstatovat, že jedním z hlavních důvodů, proč účastníci soukromoprávních vztahů svěřují rozhodování svých majetkových sporů k rozhodnutí rozhodcům či rozhodčímu soudu, bývá zřejmě skutečnost, že rozhodčí řízení představuje poměrně rychlou a většinou nepříliš formální cestu k získání exekučního titulu, jímž rozhodčí nález může být. Podmiňující slovní spojení „může být“ je v předchozí větě obsaženo záměrně, neboť aby se rozhodčí nález stal exekučním titulem, musí být splněno několik podmínek. Jednou z těchto podmínek je, aby byl rozhodčí nález doručen účastníkům rozhodčího řízení.

NS ČR se k otázce doručování rozhodčích nálezů vyjádřil v několika svých rozhodnutích z roku 2007¹⁰¹. Ve všech těchto rozhodnutích pak došel k závěru, že pro vykonatelnost rozhodčího nálezu je nezbytné, aby písemné vyhotovení rozhodčího nálezu bylo doručeno účastníkům rozhodčího řízení postupem podle § 45 a násl. občanského soudního řádu.

Výše uvedeným závěrem odmítl NS ČR názor o tom, že způsob doručování rozhodčího nálezu patří mezi otázky postupu vedení řízení, které si ve smyslu ustanovení § 19 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení mohou účastníci mezi sebou dohodnout. Přípustnost takové dohody byla doposud zastávána v odborné právní literatuře¹⁰².

¹⁰¹ viz usnesení ze dne 26. dubna 2007, sp. zn. 20 Cdo 1612/2006, usnesení ze dne 26. dubna 2007, sp. zn. 20 Cdo 1592/2006, usnesení ze dne 29. května 2007, sp. zn. 20 Cdo 1987/2006 a usnesení ze dne 29. května 2007, sp. zn. 20 Cdo 2726/2006

¹⁰² viz např. Bělohávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 218 a násl.

Důvodem pro jeho odmítnutí bylo prosté konstatování Nejvyššího soudu, že rozhodčí řízení končí dle ustanovení § 23 písm. a) zákona o rozhodčím řízení vydáním rozhodčího nálezu. Vzhledem k tomu již doručení nálezu nemůže být „otázkou postupu řízení“ ve smyslu § 19 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení.

V případě, že rozhodčí nález není doručen všem účastníkům rozhodčího řízení v souladu s § 45 a násl. občanského soudního řádu, nenastanou účinky ustanovení § 28 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení, tj. takový rozhodčí nález nemá účinky pravomocného soudního rozhodnutí a není soudně vykonatelný; jinak řečeno: takový rozhodčí nález nepředstavuje exekuční titul. Na základě takového rozhodčího nálezu by tedy obecný soud neměl nařídít výkon rozhodnutí či exekuci na majetek povinného.

Vzhledem k tomu, že získání možnosti donucení dlužníka k nucenému splnění jeho závazku za pomoci státní moci bývá základním motivem pro zahájení rozhodčího řízení, je třeba konstatovat, že v případě „nedostatečného“ doručení rozhodčího nálezu není v podstatě smysl rozhodčího řízení naplněn, neboť v takovém případě nemá oprávněný k dispozici možnost obrátit se (s úspěchem) na soud s žádostí o provedení nuceného výkonu rozhodčího nálezu.

Výše uvedený závěr zajisté není důvodem k odklonu od rozhodčího řízení jako způsobu řešení sporů. Je však třeba doporučit stranám případného rozhodčího řízení, aby buď už v rozhodčí smlouvě, či později v průběhu řízení zavázaly rozhodce k tomu, aby bylo při doručování rozhodčího nálezu postupováno dle příslušných ustanovení občanského soudního řádu.

V případě řízení před stálými rozhodčími soudy ve smyslu ustanovení § 13 zákona o rozhodčím řízení je pak třeba, aby tyto instituce reflektovaly výše uvedenou judikaturu NS ČR a adekvátně změnila příslušná ustanovení svých statutů a řádů a především ji

aplikovaly ve své praxi při doručování jimi vydaných rozhodčích nálezů. Je třeba konstatovat, že dle znění řádů veřejně přístupných na internetu se tak zřejmě doposud beze zbytku nestalo¹⁰³. Problematický je závěr NS ČR především z hlediska on-line řízení, jehož typickým rysem je, že se rozhodčí nález nedoručuje stranám v listinné podobě, ale jeho vyvěšením na soudišti, jímž se rozumí unikátní adresa (schránka) na internetu zřízená u administračního místa pro vedení konkrétního sporu¹⁰⁴.

Na rozdíl od názoru NS ČR o nutnosti aplikace ustanovení § 118a občanského soudního řádu v rozhodčím řízení se s názorem o nutnosti doručování rozhodčích nálezů postupem dle občanského soudního řádu ztotožňují.

2.2.3.2 Jmenování rozhodce soudem

Jednou ze součástí rozhodčí smlouvy dle ustanovení § 2 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení je určení subjektu (subjektů), který bude mít pravomoc majetkový spor vzniklý mezi stranami rozhodčí smlouvy rozhodovat. Takovým subjektem může být buď jeden rozhodce, více rozhodců (rozhodčí tribunál), či stálý rozhodčí soud. Pokud strany v rozhodčí smlouvě neodkážejí na řád určitého stálého rozhodčího soudu ve smyslu ustanovení § 13 zákona o rozhodčím řízení, měly by určit osobu/osoby rozhodce/rozhodců, či smluvit způsob jeho/jejich určení (např. určení subjektu, který osobu rozhodce vybere, tj. tzv. „appointing authority“).

Ve světle právního názoru Nejvyššího soudu ČR vyjádřeného v jeho nedávno publikovaném rozhodnutí se nově jeví jako nevhodným určení osoby rozhodce/ů jako konkrétní fyzické osoby (tedy jménem,

¹⁰³ viz. např. § 9 úplného znění Řádu pro mezinárodní spory, § 9 úplného znění Řádu pro vnitrostátní spory a § 13 Zvláštního dodatku Řádu pro rozhodčí řízení on-line, publikovaných na internetových stránkách Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR
¹⁰⁴ Růžička, K., *Rozhodčí řízení před rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*. Píseň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, str. 163

bydlištěm, datem narození apod.) bez stanovení osoby „náhradního“ rozhodce, či mechanismu jeho výběru pro případ, že by stranami stanovený rozhodce tuto funkci nevykonával, či vykonávat nemohl. V případě, že taková rozhodčí smlouvou určená osoba nebude vykonávat funkci rozhodce, není totiž dle názoru Nejvyššího soudu možné, aby rozhodce jmenoval soud.

Ustanovení § 9 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení stanoví: *„Nedohodly-li se strany jinak, jmenuje soud na návrh kterékoli strany nebo rozhodce nového rozhodce, jestliže jmenovaný rozhodce se vzdá funkce rozhodce nebo nemůže činnost rozhodce vykonávat.“* NS ČR však ve svém rozsudku ze dne 31. ledna 2008, sp. zn. 33 Odo 135/2006, došel k závěru, že výše citované ustanovení nelze aplikovat na situace, kdy je v rozhodčí smlouvě určen k rozhodnutí jediný konkrétně určený rozhodce. Konkrétně Nejvyšší soud konstatoval, že, *jestliže se rozhodčí smlouvou jediný určený rozhodce „(...) v průběhu rozhodčího řízení vzdá funkce rozhodce, potom platně sjednaná rozhodčí doložka pozbývá účinnosti (zaniká) a je vyloučeno, aby soud analogicky podle § 9 odst. 2 ZRR jmenoval na místo odstoupivšího rozhodce nového žalobcem označeného rozhodce.“*

NS ČR posoudil jako otázku zásadního právního významu ve smyslu § 237 odst. 1 písm. c) zákona občanského soudního řádu otázku, *zda „(...) po odstoupení jediného určeného rozhodce a nedostatku součinnosti žalované při určení rozhodce nového, může soud jmenovat jediného nového rozhodce (...)“*, s konstatováním, že tato otázka se v jeho rozhodování objevovala doposud pouze ojedinele. V posuzované věci se rozhodce po zahájení rozhodčího řízení (a po akceptaci funkce rozhodce v tomto sporu) vzdal této funkce z důvodu pochybností o své nepodjatosti. Závěry NS ČR je však třeba zcela zřejmě vztáhnout i na situace, kdy by funkce rozhodce zanikla z jiných důvodů (např. na případy úmrtí rozhodce v průběhu řízení) a dále též na situace, stanovený rozhodce tuto funkci nepřijme.

Kromě závěru o tom, že v případě vzdání se funkce jediným rozhodcem v průběhu řízení není možné, aby soud jmenoval na jeho místo rozhodce nového, došel NS ČR dále k závěru, že se v takovém případě rozhodčí smlouva uzavřená mezi stranami sporu stává obsoletní, a proto zaniká. Tento závěr je nezbytným důsledkem výše uvedeného závěru, protože v případě, že by tomu tak nebylo, by platná rozhodčí smlouva bránila projednání sporu před obecným soudem (za předpokladu, že by její existence byla dle ustanovení § 106 namítnuta žalovaným) a zároveň by neexistoval subjekt, který by měl pravomoc daný spor rozhodnout. Taková situace by ve svém důsledku znamenala odmítnutí spravedlnosti (*denegatio iustitiae*), jenž je v českém právním řádu nepřijatelné.

Lze tedy shrnout, že v případě, že se v rozhodčí smlouvě individuálně určený jediný rozhodce vzdá této své funkce, jeho funkce zanikne jiným způsobem, či tento rozhodce funkci rozhodce vůbec nepřijme, bude na stranách, aby se shodly na novém znění rozhodčí smlouvy s novou osobou rozhodce v ní uvedenou. V případě, že k takové dohodě nedojde (což se zdá být pravděpodobným vzhledem k tomu, že již mezi nimi existuje spor), budou mít pravomoc danou věc projednat obecné soudy.

Lze proto doporučit stranám, aby v případě, že chtějí své potenciální spory projednat cestou *ad hoc* rozhodčího řízení a vyloučit tak pravomoc obecných soudů, ve svých rozhodčích smlouvách neurčovaly rozhodce příslušného k projednání věci stanovením jedné konkrétní osoby nebo aby v takovém případě stanovili alespoň osobu „náhradního“ rozhodce, či mechanismus jeho výběru.

C. Závěr – úprava otázky arbitrability v ČR a její další možný vývoj

V této své práci jsem se věnoval především analýze vymezení okruhu sporů, jejichž řešení je v České umožněno prostřednictvím rozhodčího řízení. Toto vymezení je provedeno zejména zákonem o rozhodčím řízení. Zprostředkovaný vliv na tuto otázku, co se týče fáze výkonu rozhodčích nálezů, však mohou v určitých případech mít i některé mezinárodní smlouvy, které Česká republika v této oblasti uzavřela, a to především Newyorská úmluva a Evropská úmluva.

Lze konstatovat, že ve srovnání s některými zahraničními úpravami otázky arbitrability byl v České republice zvolen poněkud konzervativnější přístup, když oblast arbitrability byla zákonem o rozhodčím řízení vymezena spíše úžeji. Co se týče způsobu jejího legislativního vymezení v zákoně o rozhodčím řízení, lze konstatovat, že vede k některým výkladovým nejasnostem či aplikačním nejistotám.

Za dobu účinnosti zákona o rozhodčím řízení došlo na poli právní doktríny a judikatury soudů k ustálení odpovědí na některé sporné otázky. Takovými oblastmi, kde byl nalezen převažující výklad na většinu otázek problematiky arbitrability, je např. oblast sporů určovacích, sporů o práva k nemovitostem či sporů z práva obchodních společností. To však neznamená, že by v těchto oblastech byly zodpovězeny otázky všechny (viz. např. problém arbitrability sporu o právo k nemovitosti nacházející se v zahraničí, či problém závaznosti rozhodčí doložky obsažené v zakladatelské smlouvě akciové společnosti, o nichž bylo pojednáno v textu této práce).

Existují však právní oblasti, u nichž se na zřetelnější vymezení jejich arbitrability teprve čeká vzhledem k tomu, že na řešení této otázky doposud existují rozdílné (ne-li protichůdné) názory. Za příklad takové oblasti může sloužit např. oblast sporů z pracovněprávních

vztahů, a zejména sporů ohledně (ne)platnosti rozvázání pracovního poměru. Nejvíce výkladových nejasností se přitom váže k podmínce arbitrability obsažené v ustanovení § 2 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení, a sice že strany sporu by mohly o jeho předmětu uzavřít smír.

Vzhledem k tomu, že ve světě lze zaznamenat výrazný trend k rozšiřování hranic arbitrability na právní oblasti, u nichž byla arbitrabilita doposud vyloučena, jsem toho názoru, že by bylo vhodné zamyslet se nad možností následování tohoto trendu i v České republice. Při takových úvahách o případném rozšíření arbitrability o další oblasti či instituty by měla dle mého názoru významnou úlohu hrát úvaha, zda ponechání věci výlučnému rozhodování obecného soudu je zdůvodněno zvláštním úlohou soudu spočívající v ochraně (veřejného) zájmu, který přesahuje zájmy účastníků sporu a jehož ochrana by v rozhodčím řízení nebyla dostatečně zajištěna.

Pokud by taková zvláštní úloha soudu nebyla shledána, nebrání dle mého názoru nic tomu, aby rozhodování o takovém sporu mohlo být svěřeno rozhodcům či rozhodčímu soudu. Příkladem takových oblastí, jejichž arbitrabilita přichází potenciálně do úvahy, je oblast dědického práva či instituty zrušení a vzájemného vypořádání podílového spoluvlastnictví nebo vypořádání společného jmění manželů. Je třeba dále připomenout, že z pohledu srovnání s některými zahraničními právními úpravami nemusí být ani oblast sporů vyplývajících z procesního řešení úpadku z hlediska arbitrability tabu.

Je pravděpodobné, že pokud by na základě výše navržených úvah bylo rozhodnuto oblast použitelnosti rozhodčího řízení v České republice rozšířit, bylo by třeba ve většině případů přikročit ke změně stávajícího textu zákona o rozhodčím řízení. Pokud by skutečně k takové novelizaci tohoto zákona bylo přistupováno, dovoluji si navrhnout zvážení dvou následujících otázek.

První z nich je moje pochybnost o vhodnosti vázání arbitrability sporu na splnění podmínky, že k jeho projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu. Tato podmínka vylučuje v současné době možnost projednat rozhodčím řízením např. majetkové spory jinak projednávané Českým telekomunikačním úřadem. Pro vyloučení arbitrability těchto sporů je dle mého mínění těžko hledat opodstatnění.

Druhou otázkou ke zvážení je otázka způsobu, jak ochránit při rozhodování v rozhodčím řízení práva slabších stran právních vztahů. Takovými právními vztahy budou zejména vztahy z individuálních pracovních smluv či ze spotřebitelských smluv. Jak správně upozorňuje prof. Rozehnalová: „(...) největší neduhy rozhodčího řízení v české vnitrostátní praxi se dějí ve spotřebitelských sporech. (...) Situace nabyla již takových rozměrů, že průběhem tohoto typu sporu je poškozována pověst rozhodčího řízení a situace by si zasloužila legislativní ošetření.“¹⁰⁵ Se závěrem prof. Rozehnalové nelze než souhlasit. Otázkou však je, jakým způsobem navrhované legislativní ošetření provést.

Na základě inspirace cizími právními řády přichází v úvahu celá řada řešení od stanovení zvláštních pravidel pro ochranu práv takových slabších stran v rámci právní úpravy rozhodčího řízení, přes omezení možnosti sjednat rozhodčí smlouvu s takovou slabší stranou pouze na formu smlouvy o rozhodci, až po úplné vyloučení arbitrability takových sporů.

Osobně se domnívám, že nejvhodnější prevencí proti poškozování pověsti rozhodčího řízení, o němž mluví prof. Rozehnalová, by bylo omezit ve výše uvedených vztazích z individuálních pracovních smluv a spotřebitelských smluv možnost sjednání rozhodčí smlouvy na formu smlouvy o rozhodci, tedy přesunout okamžik uzavření rozhodčí smlouvy až na období po vzniku konkrétního sporu. Je mi však jasné,

¹⁰⁵ Rozehnalová, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vyd. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 127

že takové omezení by zřejmě vzbudilo značný odpor (a do jisté míry oprávněný) ze strany subjektů, jež do vztahů se slabšími stranami vstupují (zejména věřitelských institucí typu bank, leasingových společností a společností poskytujících spotřebitelské úvěry), pro něž by navrhované omezení mohlo znamenat značné komplikace při jejich podnikání.

Jinou možností je vyčkat na postupnou kultivaci právního prostředí a praxe rozhodčího řízení. Tento proces však žel bohu je, jak se doposud ukazuje, značně dlouhodobý. Byl bych rád, kdyby tato moje práce mohla alespoň malou měrou přispět k urychlení procesu kultivace právní praxe rozhodčího řízení České republiky.

Použitá literatura

České odborné publikace:

- Bělohlávek, A.*: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, 701 s.
- Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z. a kol.* Občanský soudní řád. Komentář. I. a II. díl. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006
- Klein, B., Doleček, M.* Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, a.s., 2007, s. 272
- Kučera, Z.* Mezinárodní právo soukromé. Brno: nakl. Doplněk, 2004
- Kučera, Z., Pauknerová, M., Ružička, K., Zunt, V.* Úvod do práva mezinárodního obchodu. 1. vydání. Dobrá voda: Aleš Čeněk, 2003
- Pokorný, M.* Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. 354 s.
- Raban, P.* Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, 765 s.
- Rozehnalová, N.* Právo mezinárodního obchodu. Praha: ASPI, a.s., 2006, s. 556
- Rozehnalová, N.* Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 388 s.
- Ružička, K.* Mezinárodní obchodní arbitráž. Praha: PROSPEKTRUM, 1997
- Ružička, K.* Rozhodčí řízení před rozhodčím soudem při Hospodářské komotě ČR a Agrární komotě ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 254s.
- Schelle, K., Schelleová, I.* Alternativní způsoby řešení obchodních sporů. Ostrava: KEY Publishing s.r.o. 2006
- Winterová, A. a kol.* Civilní právo procesní. 4. aktualizované vydání doplněné o předpisy evropského práva. Praha: Linde, 2006

Zahraniční odborné publikace:

Berger. K.P. International Economic Arbitration. Den Haag: Kluwer Law International, 1993.

Lévy. L. Arbitrability of Disputes in Corporate Matters (Swiss Law). International Arbitration Law Review, 2002, č. 5

Reismann, M., Craig, L., Park, W., et Paulsson, J. International Commercial Arbitration. New York, 1997

Toope, Stephen John. Mixed international arbitration: studies in arbitration between states and private persons. 1 International disputes. Arbitration. International law. 1. Title. Cambridge: Grotius Publications Limited, 1990

Odborné články:

Bělohlávek, Alexander J., Pezl, Tomáš: *Aplikace procesních předpisů na rozhodčí řízení*. Právní rádce 2/2008, str. 16-24

Bělohlávek, Alexander J.: *Arbitrabilita sporů*. Právní zpravodaj 3/2003, str. 6-8

Bělohlávek, Alexander J.: *Druhá instance v rozhodčím řízení*. Právní zpravodaj 6/2003, str. 5

Bělohlávek, Alexander J.: *Doručování v komunitárním mezinárodním právu soukromém*. Bulletin advokacie 6/2006, str. 24

Bělohlávek, Alexander J.: *Místo konání rozhodčího řízení*, Právní zpravodaj březen 2004, str. 13-15

Bělohlávek, Alexander J.: *Osoba rozhodce v rozhodčím řízení*. Právní rádce 10/2003, str. 22-25

Bělohlávek, Alexander J., Pezl, Tomáš: *Postavení rozhodčího řízení v systému ochrany práv a ústavního pořádku České republiky a dalších zemí*. Právní rozhledy 7/2004, str. 256-261

Bělohlávek, Alexander J.: *Rozhodčí řízení on line*. Právní rozhledy 12/2004, str. 473-476

Bělohlávek, Alexander J.: *Rozhodčí řízení-spása pro rozhodování majetkových sporů?* Právní rádce 2/1995, str. 45

Bělohlávek, Alexander J.: *Soudní příslušnost v pracovněprávních věcech s mezinárodním prvkem a arbitrabilita pracovněprávních sporů*. Právo a zaměstnání 7-8/2005, str. 2-7

Bělohlávek, Alexander J.: *Veřejná listina v kontextu tuzemského a mezinárodního práva*. Právní rozhledy 8/2006, str. 275-285

Bělohlávek, Alexander J.: *Vznik rozhodčí smlouvy a oprávnění rozhodců*. Právní zpravodaj 7/2005, str. 11-13

Bělohlávek, Alexander J.: *Změny v Řádu Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR pro vnitrostátní spory od 1. února 2007*. Právní rozhledy 6/2007, str. 11

Bortel, Lukáš: *Finanční arbitr*. Právní rádce 2/2003, str. 52-55

- Dobiáš, Pavel, Dobiáš, Petr: Arbitrabilita sporů týkajících se nemovitostí podle platné právní úpravy ČR. Právník 8/2005, str. 925 a násl.
- Hejda, J.: *Alternativní řešení sporů*. Právní rádce 4/2005, str. 4-10
- Hlavsa, P.: *Poznámky k rozhodčímu řízení (II. část)*. Právní praxe v podnikání 6/1995, str. 4
- Hradilová, Veronika: *Evropské právo v řízení před mezinárodními rozhodci*. Právní rozhledy 4/2008, str. 138-141
- Cholenský, Robert: *Mimosoudní řešení sporů ve zdravotnictví: příležitost pro mediaci*. Právní rozhledy 11/2007, str. 402-407
- Klein, Bohuslav: *Rozhodčí řízení a výkon rozhodčích nálezů v České republice*. Právní rádce 9/1995, str. 12
- Kulková, Radmila: *Komentář k zák. č. 229/2002 Sb. k §1-7*. Poradce 1/2003, str. 80
- Lasák, Jan: *Novelizace rozhodčího řádu Mezinárodního centra pro řešení investičních sporů*, PZ 1/2008, str. 11-12
- Lisse, Luděk: *Arbitrabilita v pracovněprávních sporech*. Obchodní právo 2/2008, str. 2-18
- Lisse, Luděk: *Finanční arbitr de lege ferenda*. Právní rozhledy 7/2008, str. 254-255
- Lisse, Luděk: *Ještě jednou k činnosti arbitrážních center*. Právní rádce 9/2007, str. 61-63
- Lisse, Luděk: *K požadavkům na výkon funkce rozhodce a liberalizace rozhodčího soudnictví*. Právní rozhledy 6/2006, str. 224-228
- Macur, J.: *Důvody neplatnosti rozhodčí smlouvy*. Právní rozhledy 12/2001, str. 579-583
- Macur, J.: *Rozhodčí řízení a výkon rozhodčích nálezů (II. část)*. Právo a podnikání 5/1995, str. 6
- Mrázek, Josef: *Jednání a rozhodnutí „ve věci“ v praxi Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR*. Právní rozhledy 12/2007, str. 423-433
- Novák, J.: *Obchodní spory a rozhodce*. Hospodářské noviny 13/1995
- Novotná, Věra: *Řešení konfliktů a sporů mediací*. Právní rádce 11/2003, str. 20-21

- Pařízek, Igor: *Směnka a rozhodčí řízení*. Právní rozhledy 1/2002, str. 6-16
- Pauknerová, Monika: *Rozhodčí řízení ve vztahu k zahraničí-otázky rozhodného práva*. Právní rozhledy 12/2003, str. 587-594
- Pecha, Richard: *K právní povaze rozhodčích nálezů*. Bulletin advokacie 5/2003, str. 41-45
- Pikna, P.: *Inf. o rozhodování sporů v rozhodčím řízení*. Daňová a hospodářská kartotéka 7/1995
- Pospíšil, Petr: *Rozhodčí řízení a nový zákoník práce*. Bulletin advokacie 7-8/2007, str. 54-55
- Raban, Přemysl: *K odpovědnosti rozhodce a rozhodčího soudu*. Bulletin advokacie 1/2003, str. 25-34
- Raban, Přemysl: *K otázce vzájemného působení zahájení soudního a rozhodčího řízení*. Soudní rozhledy 1/2007, str. 4-7
- Raban, Přemysl: *Podnikání při rozhodování o právech a majetku osob?* Právní rádce 2/2007, str. 55-61
- Rozehnalová, Naděžda: *Alternativní způsoby řešení sporů. K jednotlivým prostředkům*. ASPI 12/2002
- Rozehnalová, Naděžda: *Doložky o právním režimu a o řešení sporů v případě smluv v mezinárodním obchodním styku – I*. Právní praxe v podnikání 1/1998, str. 5
- Rozehnalová, Naděžda: *Doložky o právním režimu a o řešení sporů v případě smluv v mezinárodním obchodním styku – II*. Právní praxe v podnikání 2/1998, str. 12
- Rozehnalová, Naděžda: *K ustanovením zákona č. 216/1994 Sb. dotýkajících se řešení mezinárodních obchodních sporů*. Právník 12/1995, str. 1177
- Rozehnalová, Naděžda: *Právo rozhodné v řízení před mezinárodními rozhodci (tendence v oblasti závazkového práva s přihlédnutím k úpravám v některých evropských zemích)*. Právník 11/2000, str. 1066-1086
- Rozehnalová, Naděžda: *Rozhodčí řízení v obchodním styku*. ASPI č. 117, 121, 122, 128, 130, 133, 137, 140, 145, 173, 179, 184, 186/2002

- Rozehnalová, Naděžda: *Řešení sporů v obchodním a mezinárodně obchodním styku*. ASPI 5/2002
- Růžička, Květoslav: *Institucionální rozhodčí řízení v mezinárodním obchodním styku*. Právní praxe v podnikání 9/1997, str. 14
- Růžička, Květoslav: *K otázce právní povahy rozhodčího řízení*. Bulletin advokacie 5/2003, str. 32-40
- Růžička, Květoslav: *Nová právní úprava rozhodčího řízení ve Slovenské republice*. Právní praxe v podnikání 3/1997, str. 35
- Růžička, Květoslav: *Rozhodčí řízení v České republice*. Profit 1/1996, str. 12
- Růžička, Květoslav: *Rozhodování vnitrostátních sporů v rozhodčím řízení – Česká a slovenská právní úprava*. Právní rádce 10/1998, str. 3
- Schelleová, Ilona: *Nová právní úprava rozhodčího řízení*, Obchodní právo 7/1995, str. 2
- Vaške, Viktor: *Uznávání a výkon cizích soudních rozhodnutí ve věcech soukromoprávních podle českého a německého práva*. Právník 4/2000
- Vantuch, Pavel: *K osobě rozhodce*. Ekonom 27/1995, str. 54
- Vrcha, Pavel: *Malá poznámka k charakteru řízení o jmenování rozhodce podle zákona o rozhodčím řízení*. Soudní rozhledy 7/2006, str. 248-249
- Vrcha, Pavel: *Usnesení vydané rozhodcem jako exekuční titul*. Právní rádce 2/2007, str. 63
- Zahradníková, Radka: *Institucionální rozhodčí řízení, I. část*, Obchodní právo 1/2007, str. 8-16
- Zahradníková, Radka: *Institucionální rozhodčí řízení, II. část: American Arbitration Association (AAA)*, Obchodní právo 2/2007, str. 20-26
- Zahradníková, Radka: *Institucionální rozhodčí řízení, III. část: Deutsche Institution für Schiedsgerichtsbarkeit (DIS)*. Obchodní právo 3/2007, str. 14-19
- Zahradníková, Radka: *Institucionální rozhodčí řízení, IV. část: International Court of Arbitration of the International Chamber of Commerce (ICC Court)*, Obchodní právo 4/2007, str. 27-39

- Zahradníková, Radka: *Institucionální rozhodčí řízení, V. část: London Court of International Arbitration (LCIA)*, Obchodní právo 5/2007, str. 14-27
- Zahradníková, Radka: *Institucionální rozhodčí řízení, IX. část: World Intellectual Property Organisation (WIPO)*, Obchodní právo 10/2007, str. 23-30
- Zahradníková, Radka: *Institucionální rozhodčí řízení, X. část: Hong Kong International Arbitration Centre (HKIAC)*, Obchodní právo 11/2007, str. 23-26
- Zahradníková, Radka: *Institucionální rozhodčí řízení, část XI, Mezinárodní obchodní rozhodčí soud (MKAS) při Obchodní a průmyslové komoře Ruské federace*, Obchodní právo 12/2007, str. 31-38
- Zahradníková, Radka: *UNCITRAL k revizi rozhodčího řízení*, Právní zpravodaj červenec 2004, str. 15-17

Seznam judikatury se vztahem k problematice rozhodčího řízení

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR:

- Usnesení NS ČR ze dne 20. března 2008, sp. zn. 20 Cdo 3074/2006
- Usnesení NS ČR ze dne 21. února 2008, sp. zn. 32 Cdo 2697/2007
- Rozsudek NS ČR ze dne 31. ledna 2008, sp. zn. 33 Odo 135/2006
- Rozsudek NS ČR ze dne 30. ledna 2008, sp. zn. 28 Cdo 2916/2006
- Rozsudek NS ČR ze dne 19. prosince 2007, sp. zn. 29 Odo 1222/2005
- Rozsudek NS ČR ze dne 28. listopadu 2007, sp. zn. 32 Cdo 1044/2005
- Usnesení NS ČR ze dne 11. září 2007, sp. zn. 32 Odo 366/2006
- Usnesení NS ČR ze dne 24. července 2007, sp. zn. 29 Odo 225/2006
- Usnesení NS ČR ze dne 12. července 2007, sp. zn. 26 Odo 353/2006
- Usnesení NS ČR ze dne 26. června 2007, sp. zn. 29 Odo 226/2006
- Rozsudek NS ČR ze dne 6. června 2007, sp. zn. 32 Odo 181/2006
- Usnesení NS ČR ze dne 29. května 2007, sp. zn. 20 Cdo 1987/2006,
- Usnesení NS ČR ze dne 29. května 2007, sp. zn. 20 Cdo 2726/2006
- Usnesení NS ČR ze dne 26. dubna 2007, sp. zn. 20 Cdo 1612/2006
- Usnesení NS ČR ze dne 26. dubna 2007, sp. zn. 20 Cdo 1592/2006
- Rozsudek NS ČR ze dne 25. dubna 2007, sp. zn. 32 Odo 1528/2005
- Usnesení NS ČR ze dne 28. března 2007, sp. zn. 32 Odo 95/2006
- Usnesení NS ČR ze dne 18. července 2006, sp. zn. 29 Odo 499/2005
- Usnesení NS ČR ze dne 14. června 2006, sp. zn. 32 Odo 977/2005, publikované
ve sbírce Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu/C.H.Beck,
č. judikátu RNs C 4539, č. sešitu CD_4/2007
- Usnesení NS ČR ze dne 26. července 2005, sp. zn. 29 Odo 430/2005, publikované
ve sbírce Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu/C.H.Beck,
č. judikátu RNs C 3819, č. sešitu CD_3/2007
- Usnesení NS ČR ze dne 19. května 2005, sp. zn. 32 Odo 559/2005
- Usnesení NS ČR ze dne 28. dubna 2005, sp. zn. 29 Odo 1051/2004, publikované
ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek 5/2006 pod č. 37/2006 SbRc.; dále ve
sbírce Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu/C.H.Beck,

č. judikátu RNs C 3673, č. sešitu CD_3/2007; a v časopise Soudní judikatura 7/2005, str. 510 pod č. 105/2005

Usnesení NS ČR ze dne 29. března 2005, sp. zn. 20 Cdo 2668/2004, publikované v časopise Soudní judikatura 6/2005, str. 481 pod č. 100/2005

Usnesení NS ČR ze dne 10. listopadu 2004, sp. zn. 32 Odo 217/2004, publikované v časopise Soudní judikatura 12/2004, str. 948 pod č. 226/2004

Usnesení NS ČR ze dne 29. března 2005, sp. zn. 20 Cdo 2798/2004, publikované ve sbírce Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu/C.H.Beck, č. judikátu RNs C 3630, č. sešitu CD_3/2007

Usnesení NS ČR ze dne 25. října 2000, sp. zn. 20 Cdo 2312/2000, publikované v časopise Soudní judikatura 1/2001, str. 35

Usnesení NS ČR ze dne 29. června 2000, sp. zn. 20 Cdo 1540/98, publikované v časopise Soudní judikatura 2/2001, str. 76

Nálezy a usnesení Ústavního soudu ČR

Usnesení ÚS ČR ze dne 15. července 2002, sp. zn. IV. ÚS 174/2002

Usnesení ÚS ČR ze dne 1. listopadu 2001, sp. zn. III. ÚS 460/01, publikované ve
Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu 24/2001, č. judikátu 41/2001 Usu.

Rozhodnutí ostatních soudů ČR

Rozhodnutí KS Ústí nad Labem ze dne 16. října 2006, sp. zn. 10 Co 759/2006

Usnesení KS v Brně-pobočka ve Zlíně ze dne 31. května 2005, sp. zn. 60 Co 125/2005, publikované v časopisu Soudní rozhledy 1/2006, str. 15-20

Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 2. července 2003, č.j. 24 C 125/2002-36, ve spojení s rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 5. února 2004, č. j. 20 Co 572/2003-49

Usnesení VS v Olomouci 10. října 2001, sp. zn. 22 Cm 18/2001, publikované v časopisu Jurisprudence číslo 8/ročník III, str. 32-35

Usnesení MěS v Praze ze dne 30. září 1998, sp. zn. 24 Co 290/98, publikované v časopisu Právní rozhledy 1/2001, str. 49-51

Rozhodnutí VS v Praze ze dne 9. září 1998, sp. zn. 10 Cmo 431/98, publikované v časopisu Právní praxe v podnikání 2/1998, str. 18

Usnesení VS v Praze ze dne 15 listopadu 1995, sp. zn. 10 Cmo 414/1995, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí č. 8/1997, str. 249 a násl., číslo judikátu Rc 37/97

Rozhodnutí Městského soudu v Praze věci ze dne 31. května 1994, sp. zn. 24 Co 106/94, publikované v časopisu Ad notam 3/1995, str. 69